

**Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví**

Studijní program: Informační studia a knihovnictví
Studijní obor: Informační studia a knihovnictví

Bakalářská práce

Iveta Svobodová

**Neknižní výpůjčky ve vybraných českých knihovnách
– průzkum efektivity**

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Radka Římanová

Oponent bakalářské práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Poděkování:

Děkuji PhDr. Radce Římanové za vedení, pomoc a odborné rady, které mi při vypracování této bakalářské práce poskytovala. Také chci poděkovat všem knihovnám, které se zúčastnily průzkumu a věnovaly čas vyplnění dotazníku.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 20. června 2015

Iveta Svobodová

Identifikační záznam

SVOBODOVÁ, Iveta. *Neknižní výpůjčky ve vybraných českých knihovnách – průzkum efektivity* [Non-book material loans in selected libraries – exploration of effectivity]. Praha, 2015. 82 s., xiv s. příl. + CD. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví.

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je zjistit podrobnosti o tzv. "neknižních výpůjčkách" v českých knihovnách, jejichž pestrost se v posledních letech rozšířila. V teoretické části bude zpracována problematika služeb knihoven, s akcentem na méně tradiční služby. Dále budou zjištěny výskyty a detaily neknižních výpůjčních služeb v českých knihovnách. Toto šetření bude provedeno dotazníkovou online formou. Ve vybraných knihovnách proběhne detailní šetření těchto služeb s cílem zpracování případových studií, využity budou statistiky služeb, strukturované rozhovory s knihovníky a uživateli a analýza designu a marketingu služeb. V závěru práce dojde ke komparaci případových studií a teoretické části a budou vyhodnoceny klady a zápory těchto služeb knihoven.

Klíčová slova

neknižní výpůjčky, služby knihoven, výpůjční služby, čtečky elektronických knih, tematické kufříky, audiovizuální média, deskové hry

Abstract

The aim of this thesis is to find out information about non-book material loans in Czech libraries whose variety has been extended. Theoretical part deals with library services focused on less conventional services. Second part focuses on exploration of occurrence and details of these services in Czech libraries. Research is carried out through online questionnaires. Selected libraries will be examine in greater detail. Library statistics, interviews with librarians and patrons, analysis of design and marketing will be used with intention to create case studies. The thesis will concluded with comparison of case studies and theoretical part and bring an evaluation of strengths and weaknesses of these services.

Keywords

non-book material loans, library services, loan services, e-book readers, thematic suitcases, audiovisual media, board games

Obsah

TERMINOLOGIE	9
PŘEDMLUVA	10
1. ÚVOD	12
2. NADSTANDARDNÍ SLUŽBY	13
2.1 NETRADIČNÍ SLUŽBY KNIHOVEN.....	14
2.1.1 Česká republika.....	14
2.1.2 Zahraničí.....	17
3. VÝPŮJČNÍ SLUŽBY V ČESKÉ REPUBLICE	20
4. NEKNIŽNÍ VÝPŮJČKY	21
4.1 TEMATICKÉ KUFŘÍKY	22
4.1.1 Podpora dětského čtenářství s využitím tematických kufříků.....	22
4.1.2 Výpůjčky tematických kufříků.....	22
4.1.3 Jiné využití tematických kufříků.....	23
4.2 ČTEČKY ELEKTRONICKÝCH KNIH.....	24
4.2.1 Technologie čteček e-knih.....	24
4.2.2 Výpůjčky čteček elektronických knih	25
4.3 ELEKTRONICKÉ KNIHY V KNIHOVNÁCH	26
4.3.1 E-knihovna Městské knihovny v Praze	26
4.3.2 eReading v českých knihovnách	27
4.3.3 Flexibooks	28
4.3.4 Levná knihovna.....	28
4.3.5 ebrary	29
4.4 ZVUKOVÉ A ZVUKOVĚ OBRAZOVÉ DOKUMENTY	29
4.5 SPOLEČENSKÉ HRY A HRAČKY PRO DĚTI	30
4.6 DOPLŇKOVÝ SORTIMENT PRO POBYT V KNIHOVNĚ.....	31
4.7 NEKNIŽNÍ PŘEDMĚTY V ZAHRANIČNÍCH KNIHOVNÁCH	32
4.8 DISTRIBUCE NEKNIŽNÍCH VÝPŮJČEK UŽIVATELŮM	32
4.8.1 Propagace služeb knihovny	32
4.8.2 Parametry služby.....	33
5. PRAKTICKÁ ČÁST	35
5.1 CÍL.....	35
5.2 PRVNÍ DÍLČÍ VÝZKUM: PRŮZKUM VÝSKYTU NEKNIŽNÍCH DOKUMENTŮ.....	35
5.2.1 Vstupní hypotézy.....	35
5.2.2 Metoda a průběh	36
5.2.3 Výsledky výzkumu	36
5.2.4 Výsledky dle typu knihoven.....	38
5.2.5 Potvrzení hypotéz	42
5.3 DRUHÝ DÍLČÍ VÝZKUM: NEKNIŽNÍ VÝPŮJČKY Z POHLEDU KNIHOVNY	42
5.3.1 Vstupní hypotézy.....	42
5.3.2 Metoda a průběh	43
5.3.3 Výsledky.....	43
5.3.4 Potvrzení hypotéz	46
5.4 TŘETÍ DÍLČÍ VÝZKUM: NEKNIŽNÍ VÝPŮJČKY Z POHLEDU UŽIVATELŮ	47
5.4.1 Metoda a průběh	47
5.4.2 Výsledky.....	48
5.4.3 Další zjištěné informace	50

5.5 ČTVRTÝ DÍLČÍ VÝZKUM: KOMPARACE PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ.....	51
5.5.1 <i>Metoda</i>	51
5.5.2 <i>Knihovna města Plzně</i>	52
5.5.3 <i>Městská knihovna Sokolov</i>	58
5.5.4 <i>Krajská knihovna Vysočiny</i>	63
5.5.5 <i>Závěrečná komparace</i>	69
5.5.5.1 Poskytované neknižní výpůjčky v knihovnách.....	70
5.5.5.2 Neknižní výpůjčky podle knihovníků.....	70
5.5.5.3 Neknižní výpůjčky z pohledu čtenářů	71
6. ZÁVĚR	72
POUŽITÁ LITERATURA	73
SEZNAM PŘÍLOH.....	82

Terminologie

Nadstandardní služby – služby knihovny, které nejsou definované knihovním zákonem a nejsou ani předmětem standardu VKIS.

Výpůjčka - přenechání předmětu vypůjčitelovi k bezplatnému dočasnému užívání. Ve výzkumu byly sledovány všechny předměty, která má knihovna pro své čtenáře k dispozici k vypůjčení. Tedy i ty které neviduje, čtenáři si je mohou v prostorách knihovny volně půjčovat.

Knižní materiál – z hlediska druhu dokumentů v knihovnách jsou knižním materiálem textové monografie a seriály.

Neknižní materiál – předmět výpůjčky, který není tištěnou textovou monografií, ani seriálem. Podle katalogizačních pravidel AACR2 se jedná o trojrozměrné objekty.

Použité ekvivalenty: neknižní předmět, neknižní dokument

Zvukové a zvukově obrazové dokumenty – termín zastřešuje hudební záznamy nebo mluvené slovo uložené na kompaktních discích nebo MC kazetách či LP deskách. Audiovizuální dokumenty na DVD, nebo zvukové knihy pro nevidomé a slabozraké.

Předmluva

Téma této bakalářské práce je z oblasti knihovní praxe. Obsah práce se opírá o výzkum neknižních dokumentů v českých knihovnách. Cílem bylo zjistit podrobnosti o neknižních výpůjčkách a zmapovat současnou situaci těchto výpůjčních služeb. V teoretické části je zpracována problematika služeb knihoven, se zaměřením na méně tradiční služby. Dále jsem se zaměřila na charakteristiku neknižních dokumentů. Průzkumem webů knihoven byly zjištěny nejčastější předměty, které mají pro své čtenáře k vypůjčení. V popisu výpůjček neknižních předmětů jsem se soustředila na jejich roli v knihovně a podmínky vypůjčení. Při zpracování této části jsem využila především článkovou literaturu a webové stránky knihoven.

Praktická část bakalářské práce obsahuje čtyři dílčí výzkumy. V prvním dílčím výzkumu bylo provedeno dotazníkové šetření výskytu neknižních dokumentů v knihovnách ČR. Prosba o vyplnění dotazníku byla odeslána do e-mailové konference Knihovna Cesnet. Celkem bylo získáno 62 odpovědí. Šetřením jsem měla získat přehled o současné situaci neknižních výpůjček k výběru knihoven pro další fázi výzkumu. Dotazníkové šetření přineslo poznatky o nejčastěji poskytovaných předmětech k vypůjčení a jejich oblíbenosti u čtenářů. Výzkum ukázal, že knihovníci považují půjčování e-knih rovněž jako neknižní výpůjčku. Proto byla do teoretické části zařazena kapitola o problematice půjčování elektronických knih. Při rozboru získaných dat jsem se také potýkala s nepřesně vyplněnými údaji od knihovníka. Knihovník zvolil pro svou odpověď špatné pole a tak jeho tvrzení spolu v jednotlivých otázkách nekorespondovala. Chyba byla zřejmá a ovlivňovala konečné výsledky výzkumu. Proto jsem údaje ve výpočtech upravila a změnu označila v příloze č. 3.

Na základě dotazníkového šetření byly vytipovány a následně osloveny knihovny ke spolupráci na další části výzkumu. Knihovny, které souhlasily se spoluprací a jmenováním v práci, byly prozkoumány detailněji z hlediska nastavení a efektivity služeb. Tato část výzkumu měla být provedena strukturovanými rozhovory s knihovnicí. Z důvodu přehlednější prezentace výsledků, jsem nakonec zvolila formu on-line dotazníku. Získané informace jsem využila ke zpracování případových studií. Dalším zdrojem k těmto studiím byla data od čtenářů knihovny. Uživatelským průzkumem jsem se zabývala ve třetí dílčí část výzkumu. V této části jsem zkoumala povědomí čtenářů knihovny o neknižních výpůjčkách. Pro čtenáře jsem připravila on-line dotazník, sestavený na základě poznatků o nabídce služeb

konkrétní knihovny. Oslovené knihovny zprostředkovaly uživatelský dotazník svým čtenářům. Při plánování průzkumu jsem doufala ve větší odezvu čtenářů knihovny. Dotazníky přinesly data od 53 respondentů z jedné knihovny, 8 respondentů z druhé a 7 respondentů ze třetí knihovny. Tato rozdílnost výzkum výrazně neovlivňovala, jelikož se jednalo pouze o doplňkový průzkum, který měl ověřit mé předpoklady.

Čtvrtá část výzkumu obsahuje zpracované případové studie. Využity byly údaje z předchozích dílčích částí výzkumu, dále statistiky služeb a analýza webů z hlediska designu a marketingu služeb. V závěru práce jsem provedla komparaci případových studií a teoretické části práce. Zhodnocením získaných informací jsem shrnula zjištěná data a popsala klady a zápory těchto služeb knihoven.

Pro citování zdrojů v textu byl využit tzv. Harvardský styl. Seznam použité literatury je řazen abecedně podle prvního údaje v záznamu. Citace byly upraveny dle normy ISO 690:2010. Bakalářská práce obsahuje 127 439 znaků (71 normostran vlastního textu). Přílohy č. 4 a 5 jsou v tištěné verzi bakalářské práce připojeny na přiloženém CD.

1. Úvod

Současné knihovnicko-informační služby mají pestřejší charakter, než tomu bylo v době zakládání knihoven. Historicky první byly výpůjční služby z daného knihovního fondu [VODIČKOVÁ, 2009], které byly zároveň podnětem ke vzniku knihoven. Dnes se knihovny neomezují jen na výpůjční služby, přesto právě tyto služby jsou stále primárními funkcemi mnoha knihoven. Knihovna se musí vyrovnat se změnami ve společnosti a informační technologií, jejíž využití v běžném životě mění potřeby čtenářů. Musí na tyto změny reagovat a nové technologie využít pro zkvalitnění a rozšiřování svých služeb. Právě v nabídce efektivních služeb vězí úspěch knihovny v době, kdy lidé dají lehce přednost jiné aktivitě, než návštěvě knihovny. V posledních letech jsme pozorovali zdařilé, ale i méně úspěšné zavádění nových služeb, které bychom mohli nazvat netradičními, nebo nadstandardními, jelikož nejsou pro knihovny vymezeny ze zákona jako povinné [ČESKO, 2001]. Tato pestrá nabídka služeb může obsahovat rozmanité akce pro veřejnost, od autorského čtení až po vzdělávací kurzy nebo tematické přednášky. Patří sem například také obměna klasické výpůjční služby se zaměřením na neknižní materiály. Klasickým neknižním materiálem v knihovně je zvukový nebo zvukově obrazový dokument. Knihovny uživatelům poskytují širokou nabídku filmů na DVD, či CD s hudbou nebo mluveným slovem. Ve fondech knihoven se čím dál tím častěji objevují nové druhy neknižních materiálů, které mohou být pro uživatele atraktivnější.

Ve své bakalářské práci se soustředím především na nové, stále ještě méně rozšířené neknižní výpůjčky, které mimo jiné charakterizuje jejich vyšší pořizovací cena. Jedná se o čtečky elektronických knih a tematické kufříky. Dále jsem se zaměřila na půjčování zvukových a zvukově obrazových dokumentů, společenských her a doplňkového sortimentu, který poskytuje komfort návštěvníkovi knihovny, jako je například výpůjčka brýlí, deštníku nebo flash disku. Tato bakalářská práce má zjistit, zda je pro knihovny výhodné nabízet výpůjční služby uvedených předmětů a prozkoumat klady a zápory těchto služeb.

2. Nadstandardní služby

Provozovatel knihovny v České republice se při poskytování služeb řídí zákonem č. 257/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (dále jen knihovní zákon). Knihovní zákon definuje v § 4 odst. 1 veřejné knihovnické a informační služby zajišťované bezplatně. Jedná se o:

- zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovního fondu knihovny nebo prostřednictvím meziknihovních služeb z knihovního fondu jiné knihovny,
- poskytování ústních bibliografických, referenčních a faktografických informací a rešerší,
- zprostředkování informací z vnějších informačních zdrojů, zejména informací ze státní správy a samosprávy,
- umožnění přístupu k informacím na internetu, ke kterým má knihovna bezplatný přístup. [ČESKO, 2001]

Služby, za které může knihovna požadovat úhradu nákladů spojených s jejich poskytováním jsou dle knihovního zákona: mezinárodní meziknihovní služby, meziknihovní reprografické služby a zpřístupňování rozmnoženin zvukového či zvukově obrazového záznamu. Knihovny také poskytují služby, které nejsou přímo definované knihovním zákonem a nejsou ani předmětem standardu VKIS [Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb..., 2011]. Jsou proto jistým způsobem nadstandardní, jinými slovy netradiční. Každá knihovna se v nabídce těchto služeb liší. Nabídku často ovlivňuje cílová skupina čtenářů, prostředky knihovny, nebo kreativita knihovníků.

Nadstandardní služby mohou vycházet z kulturní, výchovné nebo vzdělávací činnosti. Jsou též uvedeny v § 4 odst. 3 knihovního zákona mezi dalšími službami, které může provozovatel knihovny poskytovat. [ČESKO, 2001] Oblíbené je pořádání akcí pro děti. Kromě účasti na celostátních akcích, děti často v knihovnách navštěvují výtvarné dílny, vyplňují soutěže, pro mladší děti je připraveno předčítání pohádek a pro školáky pasování prvňáčků na čtenáře. Pro dospělé čtenáře a seniory knihovny nabízí literární setkávání, autorské čtení, cestopisné přednášky, kurzy finanční nebo počítačové gramotnosti a další přednášky zabývající se nejrůznějšími tématy. Knihovny sdílejí zkušenosti a předávají si mezi sebou inspiraci k novým aktivitám. Vyjmenované služby se v knihovnické komunitě rozšířily a dnes je v knihovnách nalezneme na úrovni tradičních služeb.

2.1 Netradiční služby knihoven

Být kreativní je pro knihovnu výhodou, a proto mnohdy přichází s novými nápady na službu, která může být netradiční místem poskytování, zajímavým provedením nebo celkovým zážitkem z využití konkrétní služby. V knihovnách se objevují služby různého charakteru. Při průzkumu českých i zahraničních knihoven nalezneme netradiční služby, které se liší od klasických služeb zajímavým nápadem nebo provedením a mohou být pro čtenáře atraktivní. Jelikož neexistuje žádná klasifikace, která by přiblížila spektrum těchto služeb, vytvořila jsem vlastní typologii, která třídí netradiční služby dle jejich povahy. Jedná se o služby, které:

- k realizaci využívají veřejného prostoru, včetně městské hromadné dopravy, nebo prostory pro volnočasové aktivity, jako pláže, zoo, lesoparky, aquaparky atd.,
- poskytují bezbariérové volné půjčování knih. Příkladem jsou knihobudky různého typu,
- podporují kreativitu a tvorbu veřejnosti, vydávání děl regionálních autorů,
- přispívají k podpoře čtenářství zážitkovými aktivitami, příkladem jsou čtenářské maratony,
- napomáhají k rozvoji komunity v místě svého působení,
- prezentují tradiční knihovnické služby novou atraktivní formou, nebo
- nabízejí půjčování neknižních předmětů.

V následujícím textu jsou uvedeny příklady netradičních služeb na území České republiky a poté i ze zahraničí. Vzhledem k vysokému počtu knihoven jsou vybrány služby, které jsou více propagovány v médiích, případně na sociálních sítích, nebo ty, které byly nalezeny při analýze dat k potřebě této bakalářské práce.

2.1.1 Česká republika

Knihovna Jiřího Mahena v Brně vypravila poprvé v březnu 2013 do ulic čtenářskou tramvaj. Od té doby tramvaj zpřijemňuje jízdu cestujícím městské hromadné dopravy. Partnerem projektu je Dopravní podnik města Brna. Tramvaj nese logo Knihovny Jiřího Mahena a pravidelně jezdí na různých trasách, nejčastěji na trase číslo 4. Cestující si mohou půjčit knihy, které jsou v tramvaji umístěny v drátěných kapsách, nebo mají možnosti si je

odnést domů či věnovat někomu jinému. Zároveň může veřejnost knihy do speciálních kapes přinášet. [Tisková zpráva ze dne 7. listopadu 2014] V interiéru tramvaje jsou umístěny plakáty s knižními tipy, úryvky z knih nebo nálepky s QR kódy. Jejich prostřednictvím si mohou cestující stáhnout e-knihy volně dostupných děl z internetového knihkupectví Kosmas, ze serveru Palmknihy, nebo E-knihovny Městské knihovny v Praze. Jízda čtenářskou tramvají se stala součástí programu několika akcí, jako je například Noc s Andersenem nebo Noc literatury. Již několikrát také mohli cestující potkat knižní revizory - studenty Vyšší odborné školy knihovnické, kteří v tramvaji rozdávali informační letáčky a čtenářům také drobné odměny. Na jaře roku 2014 získala knihovna za tento projekt 1. místo v mezinárodní marketingové soutěži IFLA International Marketing Award. [Čtení v tramvaji, 2013]

Zoo Dvůr Králové pořádá ve spolupráci s královédvorskou Městskou knihovnou Slavoj cyklus cestopisných přednášek. Cestopisné přednášky, které se tradičně odehrávají v prostředí knihovny, jsou umístěny na půdě ZOO. Tak se pro posluchače zvyšuje jejich atraktivita. Besedy se konají během školního roku vždy první středu v měsíci [Partneři, 2014], a to již od roku 2006.

Veřejné předčítání není neobvyklou činností knihoven, ale Městská knihovna Vamberk zvolila pro tuto akci netradiční místo. V červnu 2014 knihovna díky příspěvku Ministerstva kultury ČR a Města Vamberka [Čtení v trávě, 2014a], připravila pro obyvatele města Čtení v trávě. V parku města proběhlo předčítání povídek českých autorů pro děti i dospělé, doplněné hudebním vystoupením [Čtení v trávě, 2014b]. Park pro umístění své akce využívá také Městská knihovna v Chodově. Na konci léta 2014 zorganizovala již po několikáté akci Knihovna v Parku aneb Pohádkové rozloučení s prázdninami. Knihovníci v maskách pohádkových postav přichystali pro děti spoustu zajímavých úkolů tematicky zaměřených na známé pohádky. [VALENTOVÁ, 2012]

Městská knihovna Blansko v létě 2014 již popáté zrealizovala svůj projekt v blanenském aquaparku, kde půjčovala návštěvníkům desítky titulů novin a časopisů, i oddechovou literaturu pro děti a dospělé. Podmínkou k realizaci výpůjčky nebyla registrace v knihovně, ale pouze složení vratné kauce třiceti korun za každou vypůjčenou položku. I přes nepřízeň počasí byl o výpůjčky zájem, a proto knihovna počítá s akcí pokračovat i v příštím roce. [PŘIKRYL, 2014]

V České republice a zahraničí nalezneme na různých místech venkovní nebo tzv. pouliční knihovny. Zřizovatelem může být veřejná knihovna, ale i jiná instituce či nezisková organizace. Například Městská knihovna Mikulov na konci září 2014 slavnostně otevřela knihovničku v hlavní budově vlakového nádraží Mikulov. Cestující si mohou knihy vypůjčit bezplatně a bez registrace, s jediným závazkem – vrátit knihu nebo ji nahradit jiným titulem. Knihovnička i knihy jsou zřetelně označeny a opatřeny výpůjčním řádem. Jsou přístupné v rámci otevírací doby nádraží. Knihovnička byla naplněna vyřazenými knihami Městské knihovny v Mikulově a dary od čtenářů. Tento pilotní projekt má podpořit čtenářství a rozvíjet zážitkové cestování [Kniha do vlaku, 2014]. Ředitelka mikulovské knihovny vyjádřila přání, aby se do projektu zapojilo i nádraží v Břeclavi a ve Znojmě [S knihou do vlaku, 2014].

V Městské knihovně Blansko svou knihovničku umístili v místní nemocnici a pojmenovali ji KaČ-Ka aneb Knihy a Časopisy – Knihovna [KaČ-Ka, 2014]. Na stejném principu funguje projekt Knihobudka, který vznikl v létě roku 2013 za podpory programu „Think Big“ společnosti Telefónica O2 [Projekt, 2014]. Dále také knihovna na autobusovém nádraží v Ústí nad Orlicí, realizována Rodinným centrem Srdíčko, nebo slovenské Sousedské knihovny [Knihovna u nádraží, 2014].

Městská knihovna v Rožnově pod Radhoštěm od roku 2007 spolupracuje s místními seniory na projektu Město v mé paměti. Knihovna se snaží nalézt nový způsob komunikace se seniory a motivovat je k literární tvorbě. Nabízí seniorům s literárně tvůrčím potenciálem uplatnění jejich záliby v psaní a možnost získání lektorských dovedností, které by mohli dále využívat při práci s veřejností, v oblasti turistického ruchu nebo při práci s dětmi [O projektu]. Vytvořený seniorský tým, mapováním orálních pamětí města, spolupracuje na vzniku průvodce pamětí Rožnova pod Radhoštěm. Projekt má celou řadu fyzických výstupů - vydané monografie účastníků projektu, průvodcovské materiály pro procházky pamětí města [ZAJÍC, 2013], nebo sborníky literárních prací účastníků projektu. Výstupy projektu jsou prezentovány také na autorském čtení v Domově pro seniory, na chodbách knihovny je vystaveno několik dokumentů z osobních archivů seniorů a knihovna pořádá řadu besed zaměřených na osobní historii lidí z jiných regionů [ZAJÍC, 2013]. Spolupráce je prospěšná pro obě strany. Knihovna upevňuje roli seniorů ve společnosti, zajišťuje jim aktivitu a zároveň získává cenné informace o historii města.

Malšická knihovna (Knihovna městyse Malšice) připravila v rámci března - Měsíce čtenářství, pro obyvatele městyse maraton 24 hodinového čtení s názvem „Od rána do rána“. Nejprve bylo záměrem vytvořit celostátní rekord v nepřetržitém čtení za přítomnosti Agentury rekordů a kuriozit, ale podmínky agentury z hlediska financí a počtu čtenářů neumožňovaly tento záměr uskutečnit [KŘÍŽOVSKÁ, 2015]. Knihovna nakonec uspořádala akci po svém. Maratonu se mohli zúčastnit registrovaní čtenáři, ale také ostatní občané městyse a regionu. Knihovna přizvala k účasti i místní základní školu, která přihlásila k akci své prvňáčky. Nakonec byl o akci velký zájem, seznam maratonců byl týden před konáním akce plný [KOBLENC, 2015]. Maraton byl odstartován 13. března odpoledne prvňáčky, kteří předčítali z připravených kartiček s jednoduchým textem. Maraton pokračoval i přes noc, pro účastníky bylo připraveno občerstvení. Každý čtenář měl vyhrazeno zhruba 15 minut na předčítání. Celkem se předčítalo z 154 knih. Počet účastníků dosáhl čísla 238, kdy nejstaršímu čtenáři bylo 87 let. Rekord byl nakonec překonán, ale pouze neoficiálně. [KŘÍŽOVSKÁ, 2015]

2.1.2 Zahraničí

Knihovna ve finském městě Tampere poskytuje kurzy internetové gramotnosti na netradičním místě – ve speciálním autobusu, který funguje pod označení Netti-Nysse. Službu provozuje již od roku 2001 s cílem přimět občany města k využívání internetu. Uživatelům jsou představeny různé metody práce na internetu, přičemž základní kurz je bez poplatku. [ČERNÝ, 2009, s. 58] Vozidlo k provedení služby využívají i české knihovny. Obyvatelé, kteří nemají v místě svého bydliště kamennou pobočku knihovny, mohou využít služeb pojízdné knihovny. V České republice v současné době poskytuje služby bibliobusu Městská knihovna v Praze a Knihovna města Plzně. Bibliobusy zajišťují obsluhu částí města, kde jsou kamenné pobočky příliš vzdálené nebo dlouhodobě uzavřené. Čtenáři mají na výběr široký sortiment četby pro děti i dospělé. Pojízdné knihovny jsou velmi rozšířené v zahraničí. Velkou tradicí je dojíždění do odlehlých oblastí, vesnic nebo okrajů velkých měst. Pojízdné knihovny nemusí být jen autobusy či auta, v Keni využívají k dovážení knih do odlehlých míst velbloudy [MRÁZOVÁ, 2013, s. 25], v Kolumbii zase osla [Biblioburro, 2011] a ve finském Parainen rozváží knihy po jednotlivých ostrovech knihovní loď [ČERNÝ, 2009, s. 60]. I přesto, že podmínky nejsou vždy ideální, účel - doručení knihy čtenáři, zůstává vždy stejný.

Již 3 roky se bulharské knihovny snaží přiblížit uživatelům a provozují svou činnost na pláži. Knihovna v turistické destinaci Albena svou knihovnu na pláži otevřela poprvé v roce 2013. Knihovna byla dostupná pro všechny návštěvníky destinace a nabízela k vypůjčení 3 000 knih ve více než 15 jazycích, v následujícím roce se fond zvýšil až na 6 000 knih. Projekt má nejen podporovat čtenářství, ale také zatraktivnit Bulharsko jako turistickou destinaci. ["Albena" opens the readers season, 2014]

V nizozemském městě Haarlemu vznikl v roce 2011 pilotní projekt Knihovna na nádraží. Projekt inicioval Dick van Tol, programový manažer ProBiblio, a veřejná knihovna v Haarlemu. Zatímco počet registrovaných čtenářů po prvním roce provozu neodpovídal předpokladům knihovny, počet výpůjček naopak více než dvojnásobně předčil její očekávání. Městská knihovna v Haarlemu se rozhodla vzít po ukončení pilotního provozu tuto pobočku pod svou odpovědnost a nyní zajišťuje její provoz. Zajímavé je rozmístění fondu. Knihy jsou umístěné na regálech podle toho, kolik času může čtenář v knihovně strávit. Nejblíže ke vchodu jsou umístěny tituly, o kterých se právě píše v médiích, a za nimi jsou tituly z žebříčku Top 60 nejčtenějších knih v Nizozemsku. Knihovna dále nabízí beletrii, literaturu faktu, denní tisk i časopisy. Haarlemská pobočka je v současné době jedinou knihovnou zapojenou do projektu, což je zároveň nevýhoda pro uživatele, jelikož vypůjčenou knihu musí vrátit zpět haarlemské pobočce. Nizozemské dráhy však uvažují o zřízení dalších poboček [LONSKÁ, 2012].

Poznatky o haarlemské knihovně na nádraží popsala Pavlína Lonská ve své diplomové práci o současném stavu veřejných knihovnických služeb v Nizozemsku. Lonská se také zabývá návrhem na inovaci způsobu rozmístění fondu v českých knihovnách. V práci využívá poznatky o nizozemských knihovnách. „*Princip je převzat z prodejní praxe a spočívá v atraktivní prezentaci knih, při které jsou knihy vystavovány podobně jako v knihkupectvích obádkami nahoru, více výtisků jednoho titulu na hromádce na sobě*“, popisuje Lonská [2013, s. 66]. Tento koncept se zrodil v almerské knihovně v roce 2003 při plánování výstavby nové budovy a nyní je využíván také například v knihovnách v Amsterdamu, Haagu, Haarlemu, Amstelveenu a Leidenu. Aplikace konceptu zvýšila knihovnám počet čtenářů i počet výpůjček [LONSKÁ, 2013, s. 67].

Jedna z poboček městské knihovny v Helsinkách funguje jako moderní hudební centrum. Kromě tradičních knihovnických služeb mohou uživatelé využívat hudební zkušebnu nebo nahrávací studio, ve kterém lze nahrávat či upravovat své vlastní skladby. Knihovna také pořizuje záznamy ze všech koncertů, přednášek, návštěv spisovatelů, rozhovorů a jiných akcí, a poté distribuuje tyto nahrávky prostřednictvím webcastu, podcastu, mp3 a rádia. [ČERNÝ, 2009, s. 80]

Northern Onondaga Public Library v americkém městě Cicero je fungující komunitní knihovnou. K rozvoji komunitních aktivit ve městě využívá zahrady ležící nedaleko knihovny. [ROBERTS, 2015] Část zahrady slouží k pravidelně pořádaným přednáškám o potravinové gramotnosti, ekologickém zemědělství či zahrádkářství, nebo jako místo konání kurzů kompostování, boje proti škůdcům atd. Druhá část zahrady je vyčleněna individuálním zájemcům. Čtenáři knihovny si mohou rezervovat kus pozemku, kde pěstují vlastní úrodu. [BERRY, 2012]

3. Výpůjční služby v České republice

Výpůjční služby jsou základní službou knihoven. Jejich poskytování upravuje knihovní zákon v § 4 jako zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovního fondu knihovny nebo prostřednictvím meziknihovních služeb z knihovního fondu jiné knihovny [ČESKO, 2001]. Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (dále jen TDKIV) definuje výpůjčku jako „*Evidenční jednotku zachycující půjčení jedné knihovní jednotky jednomu čtenáři absenčně nebo prezenčně v souladu s výpůjčním řádem knihovny*“ [PLANKOVÁ, 2003]. Výpůjční řád, jako součást knihovního řádu, si každá knihovna vytváří samostatně podle předpisu § 4 odst. 7 knihovního zákona. Knihovny při jeho tvorbě mohou využít vzorové knihovní řády, publikované například na webu Knihovnického institutu Národní knihovny ČR [BIŇOVEC, 2014]. Výpůjční řád určuje podrobnosti provozování výpůjčních služeb a každý nově registrovaný čtenář musí být s tímto řádem seznámen. Pro půjčování knihovních fondů platí ustanovení občanského zákoníku o půjčování věcí. S nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, přichází pro knihovny několik změn. Knihovní řády se v jednotlivých bodech poskytování služeb odkazují na občanský zákoník, a proto se změna právní úpravy promítne i v nich, formálně například v číselném označení paragrafů. Změna se projevila také u definice výpůjčky. Kromě označení paragrafu, je nyní výpůjčka definována tak, aby nebyla zaměněna se zápůjčkou, která vyjadřuje přenechání zastupitelné věci s podmínkou vrácení věci stejného druhu. [ČESKO, 2012]

Typ výpůjčky vymezuje podmínky půjčování. Rozlišujeme absenční a prezenční výpůjčky. Prezenčně půjčované dokumenty si lze vypůjčit pouze ke studiu v prostorách dané knihovny, zatímco absenční výpůjčky si mohou čtenáři odnést domů na předem stanovenou výpůjční lhůtu. Důvodem zařazení dokumentu do prezenčního fondu může být prevence ochrany před jeho poškozením, snaha knihovny umožnit studium dokumentu co největšímu počtu uživatelů [ŘÍMANOVÁ a SKOLKOVÁ, 2006, s. 4] nebo omezení autorským zákonem.

4. Neknižní výpůjčky

Předmětem výpůjčky je knihovní jednotka fondu knihovny. Fond veřejných knihoven má největší podíl knižního materiálu, ale knihovní jednotkou může být i předmět neknížní povahy. Neknižní dokument je podle TDKIV dokument, který není tištěnou textovou monografií, ani seriálem. Dále definuje ty druhy neknížních dokumentů, které mohou být předmětem bibliografického popisu. Jedná se o film, grafiku, hologram, mikrodokument, objekt, projekční grafiku, smíšený dokument, trojrozměrný dokument, videozáznam a zvukový záznam. [CELBOVÁ, 2003] Podobné vymezení uvádí Online Dictionary for Library and Information Science (pojem Nonbook) [REITZ, 2004]. Pro potřeby této bakalářské práce nebylo nalezeno jiné definování neknížních knihovních jednotek. Ale jelikož se práce zabývá neknížními fyzickými objekty v knihovnách, můžeme říci, že se jedná o trojrozměrné objekty neknížních dokumentů (podle TDKIV). Například Národní technická knihovna popisuje v bibliografickém záznamu (podle katalogizačních pravidel AACR2) své čtečky e-knih jako trojrozměrné předměty a dle formátu je řadí do fyzických objektů [Katalog NTK, 2006].

Tak jako kniha nebo seriál ve fondu knihovny, mají neknížní jednotky podobné podmínky evidence. Knihovní zákon nařizuje provozovateli knihovny vést evidenci knihovního fondu (§ 16 odst. 1), umístit ho do vhodných podmínek a zajistit jeho ochranu (§ 18). [ČESKO, 2001] Prvotní evidence dokumentů se řídí vyhláškou Ministerstva kultury ze dne 21. února 2002 č. 88/2002 Sb. [ČESKO, 2002] Neknižní předmět se při akvizici zaeviduje, opatří signaturou a následně umístí do knihovního fondu. Podle druhu předmětu se určí, zda do volného výběru, nebo jestli bude předmět umístěn do skladu či trezoru, z důvodu jeho vysoké hodnoty nebo zvýšených požadavků na ochranu. Před zařazením do fondu je jednotce přidělen vlastní status, který určuje podmínky jejího vypůjčení. Tento status se týká časového období výpůjčky nebo pravidel půjčování knihovní jednotky. [CHRŽOVÁ, 2014, s. 8] To jsou důležité údaje právě pro neknížní předměty. Vzhledem k jejich vyšší pořizovací ceně je potřeba složení zálohy za vypůjčení a také mají často sníženou dobu výpůjčky.

Pro potřeby této práce byl výzkum rozšířen na všechny předměty, které má knihovna pro své čtenáře k dispozici. Ve výzkumu byly rovněž sledovány předměty výpůjček, které knihovna neeviduje, čtenáři si je mohou v prostorách knihovny volně půjčovat.

4.1 Tematické kufříky

4.1.1 Podpora dětského čtenářství s využitím tematických kufříků

Tematický kufřík obsahuje knihy, hračky, multimédia a jiné předměty vztahující se k určitému tématu. Jeho smyslem je propojit četbu knih s hrou s přiloženými předměty. Předškolní věk je obdobím her a proto dítě považuje i knihu za jednu ze svých hraček. Vztah k jejímu textu si vytváří až později. Nejprve si jen prohlíží obrázky a listuje ve své první knize. Postupně se dostane k takové knize, která je přizpůsobena jeho vývojové fázi. [MIKŠOVÁ, 2006, str. 9] Jaký vztah si dítě ke knížce vytvoří, takový bude s největší pravděpodobností jeho vztah k literatuře v dospělosti. [VÁŠOVÁ, 1995] Knihovny se podílí na podpoře dětského čtenářství, neboť děti jsou pro ně potencionálními budoucími čtenáři, ale také proto, že čtení je v dětském věku důležité. Čtenba dítěti pomáhá rozvíjet jeho myšlení a fantazii, rozšiřuje znalosti a slovní zásobu [KRIŠPIN, 2012, s. 16].

Přivést děti ke čtení je však nelehkým úkolem. Děti vyrůstají ve světě počítačů, mobilních telefonů a jiné moderní technologie, která se stala nedílnou součástí jejich životů. Mnoho z nich četbu knih odmítá a dává přednost právě této moderní technologii. Děti tráví svůj volný čas raději sledováním televize, surfováním na internetu, hraním počítačových her nebo sledováním filmů [PRÁZOVÁ, 2014]. V České republice mají už několik let tradici celostátní akce a projekty na podporu čtenářství, jako je například Noc s Andersenem, Rosteme s knihou, Celé Česko čte dětem nebo Den pro dětskou knihu. Tyto projekty mají za úkol nejen zaujmout děti svým programem, ale přivést je k pravidelnému čtení a zároveň ukázat rodičům přínosy četby. Někteří rodiče nepřikládají čtení velkou váhu, své děti v něm nepodporují a ani si neuvědomují, že vést děti k četbě už od raného věku je důležité. [KRIŠPIN, 2012, s. 9] Jen málo dětí si v nečtenářské rodině najde cestu ke knize. Proto je potřeba podporovat četbu i v domácím prostředí, nejlépe spolu s rodiči. Ideální možností podpory čtenářství u nejmenších dětí se zdá být tematický kufřík.

4.1.2 Výpůjčky tematických kufříků

Tematické kufříky po vzoru dánských knihoven začaly jako první v České republice budovat knihovnice Knihovny Kroměřížska [KRIŠPIN, 2012, s. 20]. Kufříky jsou absenčně půjčovány zpravidla osobám starším osmnácti let, popřípadě dětem, které mají písemný souhlas od svého zákonného zástupce. Důvodem je pořizovací cena obsahu kufříku, která se

pohybuje okolo 1 000 Kč. Čtenář podepisuje potvrzení o zapůjčení kufříku a jeho převzetí v řádném stavu. Některé knihovny vyžadují také vratnou zálohu za zapůjčení, jako je tomu například v Knihovně v Olomouci, která půjčuje kufřík oproti vratné záloze 300 Kč [PRUCKOVÁ, 2013]. Výpůjční doba je ve většině knihoven stanovena na 1 měsíc.

Obsah kufříku je sestaven součástmi, které souvisí s jeho tématem. Oblíbená témata kufříků jsou zaměřena na povolání, pohádkové postavy, oslavy tradic, historii, nebo procvičování základních znalostí dětí předškolního věku. Ke kufříku je přiložen list se soupisem všech jeho součástí. Některé knihovny přikládají i list s návrhem her, které lze s dítětem na dané téma hrát. Právě četnost součástí kufříku přináší vyšší časovou náročnost na jeho kontrolu při výdeji a převzetí od čtenáře. Na tuto skutečnost upozorňuje Eva Bazalová z Městské knihovny v Třebíči s komentářem, že kontrola některých částí kufříku, například pexesa nebo karet, je při běžném provozu knihovny prakticky nemožná. [BAZALOVÁ, 2013]

Knihovny vystavují informace o jednotlivých kufřících na svých webech. Základní informace obsahují téma kufříku, součásti ze kterých je sestaven a často i ilustrační fotografii obsahu. Výčet součástí lze doplnit i o pořizovací ceny.

4.1.3 Jiné využití tematických kufříků

Tematické kufříky nejsou využívány jen rodinami k domácímu užití, ale slouží také knihovně jako pomůcky při besedách. Třebíčská knihovna pořádá pravidelné prezentace kufříků pro první stupeň Základních škol a Speciálních základních škol [Nabídka besed dětského oddělení, 2014]. Knihovna připravila také besedy s kufříky, do jejichž realizace zapojila místní seniory. Senioři si vybrali kufřík a přichystali pro děti vlastní přednášku. Akce se dětem i seniorům velice líbila a knihovníci byli též překvapeni aktivitou a zápalem seniorů do přípravy besedy. [BAZALOVÁ, 2013]

Kromě dětských tematických kufříků začínají knihovny nabízet i sady určené dospělým čtenářům. Kufříky pro dospělé půjčuje například Městská knihovna Třebíč, nebo Masarykova veřejná knihovna ve Vsetíně. Tyto kufříky se liší od dětských svými tématy i druhy komponentů. Hračky jsou nahrazeny společenskými hrami, CD, DVD, příručkami nebo slovníky. Témata jsou zaměřena na zdravý životní styl, trénování paměti, vaření, finanční gramotnost, nebo na prohlubování nejrůznějších znalostí. Účel tematického kufříku může splňovat i jeho odlišné provedení. Městská Knihovna v Semilech a Knihovna Jiřího Mahena v Brně nabízí dětské tematické batůžky. Princip půjčování i obsah se neliší od kufříků, změnila se jen forma.

4.2 Čtečky elektronických knih

4.2.1 Technologie čteček e-knih

S vývojem technologie lze zprostředkovat čtenáři knihu nejen v tištěné formě, ale také elektronicky. Mezi oblíbená elektronická zařízení, která umožňují zobrazení textu, patří čtečka elektronických knih. Lze najít mnoho definic elektronických čteček. TDKIV definuje čtečku dvěma způsoby - jako softwarovou aplikaci nebo hardware. Pro účely této bakalářské práce vyhovuje definice hardwaru. Čtečka elektronických knih je „*Hardwarové přenosné zařízení určené primárně pro čtení elektronických knih, ale umožňující také např. prohlížení obrázků, internetu, hraní her (tj. hardwarová čtečka)*“ [HAVLOVÁ, 2003a]. Definice poukazuje na to, že čtečka dnes umožňuje využití dalších funkcí, než pouhou manipulaci s textem dokumentu. Nejnovější modely čteček se funkcemi mohou vyrovnat i některým typům tabletů, ale přesto lze rozlišit tablet od čtečky dle jeho primárního účelu – u tabletu se nejedná o čtení knih v elektronické podobě. [REITZ, 2004] Dalším rozdílem je technologie displeje. Displej čtečky elektronických knih je většinou založený na principu elektronického papíru. Jeden z nejvyžívanějších elektronických papírů technologie elektronického inkoustu vyrábí společnost E-Ink. Displeje této technologie odráží světlo podobně jako obyčejný papír, a proto umožňují dlouhodobé čtení bez pocitu únavy očí a rovněž četbu na přímém slunci. Displej však nesvítí, a proto je při použití čtečky za špatných světelných podmínek potřeba externího zdroje světla. [HOUSÍREK, 2013, s.19] Zařízení, která zobrazují text pomocí jiné technologie, například prostřednictvím LCD displeje, je velmi těžké odlišit od tabletů [BRABEC, 2012, s. 9]. A to především u těch modelů, které lze ovládat prostřednictvím dotykového displeje. Současný trh se čtečkami e-knih nabízí celou řadu modelů, které se liší technologií i funkcemi. Čtečky od různých prodejců také mohou být kompatibilní jen s určitými formáty e-knih. Většina čteček podporuje některý ze standardních formátů, ale při potřebě zobrazení e-knihy v nekompatibilním zařízení je nutná konverze formátů. [POKORNÝ, 2012]

Čtečky e-knih se na českém trhu poprvé objevily v roce 2008 [BRABEC, 2012, s. 20]. Do knihoven se dostaly o dva roky později. Městská knihovna v Praze začala čtečky půjčovat v roce 2010 [Půjčte si nové e-čtečky, 2010]. Této možnosti zprvu nevyužilo mnoho knihoven. Například Národní technická knihovna si první čtečky pořídila až v roce 2012. Důvodem byl

předpokládaný nezájem ze strany čtenářů [ŘÍMANOVÁ a ŠATAVOVÁ, 2013, s. 95]. Tyto pochybnosti pravděpodobně sdílely i jiné knihovny. Nicméně postupně se výpůjčky čteček elektronických knih rozšířily do mnoha českých knihoven.

4.2.2 Výpůjčky čteček elektronických knih

Výpůjčka čtečky elektronických knih má stejně jako výpůjčka tematického kufříku svá specifika. Vzhledem k vyšší pořizovací ceně čtečky jsou nutná opatření k ochraně zařízení. Zájemce o výpůjčku by měl znát všechny podmínky služby a pravidla pro půjčování by měla být vystavena také na webu knihovny. Čtečky jsou nejčastěji půjčovány prezenčně, ale některé knihovny nabízejí i absenční výpůjčky čteček e-knih. Čtečky jsou zpravidla půjčovány čtenářům, kteří jsou v knihovně registrovaní nejméně 1 rok a nemají vůči knihovně žádné závazky. Minimální věkové hranice pro vypůjčení čtečky se v knihovnách liší, ale obvykle se jedná o věk 15 či 18 let. Některé knihovny požadují kromě čtenářského průkazu předložit i občanský průkaz [Pravidla půjčování čteček elektronických knih, 2015]. Rovněž doba absenční výpůjčky se liší dle konkrétní knihovny. Nejčastěji se jedná o výpůjčku na 14 kalendářních dnů, a to buď s možností, nebo bez možnosti prolongace výpůjční lhůty. Poplatky za prodloužení se řídí podle ceníku knihovny. Nabídku čteček nalezne čtenář v knihovním katalogu. Knihovny uvádí v popisu čtečky její technické parametry, vybavení a funkce, případně i pořizovací cenu zařízení. Přes čtenářské konto si lze čtečku rezervovat.

K realizaci absenční výpůjčky je požadováno podepsání smlouvy mezi knihovnou a čtenářem, ve které jsou stanoveny veškeré podmínky. Mezi základní podmínky patří povinnost ochrany čtečky před poškozením, ztrátou či odcizením, a případné uhrazení vzniklé škody. Čtenář při absenční výpůjčce skládá vratnou kauci, obvykle v hodnotě 1 000 Kč. Prezenční výpůjčky jsou buď poskytované zdarma, nebo se jejich výše pohybuje okolo 500 Kč [Pravidla půjčování čteček elektronických knih, 2015]. Zpravidla knihovny umožňují čtenáři půjčit si současně nejvýše jednu čtečku. Předmětem výpůjčky je čtečka e-knih včetně jejího příslušenství, standardně to je nabíječka, USB kabel, uživatelská příručka a ochranné pouzdro. Čtenář je povinen vrátit všechno příslušenství s nabitou čtečkou. V případě, že čtečka není nabitá, musí čtenář počkat až ji nabije knihovník. Některé knihovny v pravidlech půjčování vysloveně uvádí, že nenabitou čtečku nelze přijmout k vrácení. Tato podmínka je nutná z důvodu kontroly její funkčnosti. Čtenář zároveň nesmí při manipulaci s čtečkou měnit její nastavení a při vrácení musí vlastní obsah nahraný do čtečky vymazat. [MATĚCHOVÁ, 2013] Pokud je odevzdaná čtečka v pořádku, čtenář obdrží potvrzení o vrácení.

Knihovny také půjčují tablety. Vzhledem k široké škále modelů na trhu, je nutné při výběru tabletu (taktéž jako u výběru čtečky) zvážit požadavky na jeho funkce, rovněž s finančními možnostmi knihovny. Pravidla pro půjčování tabletů se od výpůjček čteček výrazně neliší. Vše závisí na podmínkách konkrétní knihovny. Také rozhodnutí, zda bude poskytovat výpůjčky tabletů absenčně.

4.3 Elektronické knihy v knihovnách

Čtečka e-knih je uživateli pořizována ke čtení elektronických knih, které se staly již běžnou součástí knižního trhu. Půjčování e-knih v knihovnách však nese řadu problémů z hlediska autorských práv. Český autorský zákon neobsahuje zákonnou licenci k elektronickému půjčování dokumentů. Půjčování v tomto případě znamená sdělování díla veřejnosti, a řídí se podle § 18 autorského zákona [ČESKO, 2000]. O souhlas ke sdělování díla veřejnosti je nezbytné žádat držitele majetkových autorských práv konkrétního díla, popřípadě jeho zástupce. Jednou z možností knihovny je obrátit se na nakladatele s návrhem na uzavření licenční smlouvy o elektronickém půjčování. Nakladatelé uzavírají s autory licenční smlouvy a mohou prostřednictvím nich dočasně získat oprávnění sdělovat díla veřejnosti nebo umožnit tento způsob užití díla třetí osobě. Další možností nakladatele je zařazení díla do vytvářené databáze a poté poskytovat licenci k této databázi. [JURMANOVÁ VOLEMANOVÁ, 2012, s. 37]

Bez omezení lze v knihovnách půjčovat pouze volná díla, na která se nevztahuje ochrana autorského zákona, a díla, která jsou zveřejněna pod některou z licencí umožňující toto užití - Open Access nebo Creative Commons. [SUDOVÁ, 2011] Na volná díla se zaměřila Městská knihovna v Praze ve svém projektu E-knihovna.

4.3.1 E-knihovna Městské knihovny v Praze

V roce 2007 začala Městská knihovna v Praze, v rámci projektu HISPRA, digitalizovat svůj fond. Zabývá se zejména digitalizací vzácných monografií, periodik, map a dalších dokumentů o Praze [KOPENCOVÁ, 2008]. Vzhledem k veřejné roli knihovny se začala formovat myšlenka digitalizace beletrie určené pro širší veřejnost. Knihovna se zaměřila na tzv. volná díla. Tyto díla nepodléhají ochraně autorského zákona, jelikož uplynulo již 70 let od smrti jejich autora. Pilotním projektem se stala digitalizace děl Karla Čapka. Elektronické texty Čapkových děl knihovna zpřístupnila on-line na svém webu. Ohlasy

čtenářů přesvědčily knihovnu ke spuštění dalších projektů. [VOJÍŘOVÁ, 2010, s. 69] V současnosti knihovna zpřístupňuje výsledky projektů digitalizace a vybraná díla ze svého fondu. Volná díla jsou rozdělena do tematických celků v projektu „E-knihy klasiků“. Patří do nich projekt Karel Čapek on-line, dále tituly od Boženy Němcové, Jaroslava Haška, Karla Hynka Máchy, Jiřího Orteny a Vladislava Vančury. Také projekty Velká válka, Dcery Prahy, Domácí rádci, Pohádky, nebo české překlady povídek o Sherlocku Holmesovi. E-knihovna taktéž obsahuje elektronické knihy, které knihovna získává uzavřením licenčních smluv na bázi Creative Commons, tj. dohodou o autorských právech, jejím prostřednictvím autor poskytuje oprávnění k užití díla. [VOJTÍŠEK, 2012, s. 192] Elektronická kniha je dostupná ke stažení ve čtyřech formátech – ePub, PDF, PRC a HTML. Lze ji také prohlížet on-line. Báze elektronických knih projektu E-knihovna je volně dostupná na webu MKP, a to pro širokou veřejnost bez nutnosti registrace v knihovně.

České knihovny využívají E-knihovnu jako základní obsah v půjčovaných čtečkách. Čtenářům půjčují čtečku již s nahránými e-knihami v podporovaném formátu. Na dokumenty v E-knihovně se nevážou žádné speciální podmínky, jako je tomu při půjčování předplacených elektronických knih. Čtenář si nemusí hlídat dvě výpůjční lhůty – vypůjčené čtečky a e-knihy. Ty jsou v tomto případě stejné.

Pokud chtějí knihovny čtenářům umožnit přístup k e-knihám podléhajícím majetkovým autorským právům, mohou se v současné době rozhodnout pro některé z vybraných poskytovatelů, které jsem podrobněji rozebrala v následujícím textu.

4.3.2 eReading v českých knihovnách

Od roku 2013 mohou knihovny využívat systému e-výpůjček portálu eReading.cz, který je členem skupiny Albatros Media a.s [O eReading.cz, 2010]. Čtenáři knihovny, která je zapojena do projektu, si mohou na 21 dnů vypůjčit e-knihu ze současné produkce beletrie a populárně-naučné literatury. E-knihy jsou zabezpečeny technologií DRM (digital rights management), která zajistí, aby se po uplynutí výpůjční doby e-kniha v zařízení automaticky znepřístupnila [HAVLOVÁ, 2003b]. Knihovna nezíská trvalý přístup k titulu, platí pouze za výpůjčky uskutečněné jejími čtenáři [HANÁK, 2014], pro které službu poskytuje zdarma. Čtenář musí být zároveň zaregistrován na portálu eReading.cz, kam je po výběru e-knihy z knihovního katalogu přesměrován. Autentizace probíhá přes systém Shibboleth nebo podle ověření zadané e-mailové adresy čtenáře. E-knihy lze číst pouze na čtečkách eReading.cz,

mobilních telefonech a tabletech s operačním systémem Android a iOS - pomocí aplikace eReading, či na počítači s operačním systémem Windows nebo MAC. [MĚŘÍNSKÁ, 2014] Možnosti e-výpůjček portálu eReading.cz zatím využívá například Městská knihovna Tábor, Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích, Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem, Knihovna města Plzně nebo Městská knihovna v Přerově. [PAVLÍK, 2015]

4.3.3 Flexibooks

Fraus Media, sesterská společnost nakladatelství Fraus, je provozovatelem internetového knihkupectví Flexibooks [PAVLÍK, 2014] a zároveň poskytovatelem dvou stejnojmenných modelů půjčování e-knih pro knihovny. Na platformě jsou k dispozici e-knihy nakladatelství Fraus, Grada Publishing, Portál, Host, Meander a dalších. Obsahuje nabídku učebnic, odborných a populárně naučných knih i beletrii [HANÁK, 2014]. První model Flexibooks funguje na principu e-výpůjček. Čtenář si může půjčit e-knihu na dobu 31 dnů do svého počítače, tabletu či chytrého telefonu, ve kterém má nainstalované čtecí zařízení (aplikace) stažené z portálu Flexibooks. Čtenář musí být rovněž v portálu registrován. E-knihy jsou opět zabezpečeny technologií DRM. [PAVLÍK, 2015] U tohoto modelu výpůjčku řídí knihovník, s nímž čtenář při realizaci výpůjčky komunikuje prostřednictvím e-mailu. Čtenář zašle knihovně žádost o konkrétní titul spolu se svými identifikačními údaji, a od knihovníka získá aktivační kód, který umožní stažení e-knihy z portálu Flexibooks. [Jak pracovat s e-knihami, 2014] Čtenáři realizují během jednoho měsíce určitý počet e-výpůjček a ty jsou následně fakturovány knihovně [HANÁK, 2014]. Modelu e-výpůjček zatím využívá Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích a Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. [PAVLÍK, 2014] V druhém modelu čtenáři využívají knihovnou předplaceného balíčku titulů. Ke každému titulu je zakoupen určitý počet licencí, který omezuje počet souběžných výpůjček. V tomto případě řízení e-výpůjček probíhá v knihovním systému. Zablokováním e-knihy po uplynutí 31 dnů se zároveň uvolní licence pro další čtenáře. [HANÁK, 2014]

4.3.4 Levná knihovna

Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk nabízí knihovnám od roku 2014 platformu pro čtení e-knih z oboru práva, ekonomie, politologie, filozofie nebo psychologie. Přihlášení probíhá přes institucionální autentizaci Shibboleth, která propojuje internetové knihkupectví a osobní účty čtenářů. Knihovny mohou zpřístupňovat e-knihy ve dvou modelech, které se liší

povahou dle zakoupených licencí. První model obsahuje pevné licence, které se neomezují na počet souběžných čtenářů, ale umožňují on-line čtení pouze na počítačích v knihovně. Druhý model dovoluje čtenáři získat e-knihu do svého zařízení. Tento model podle množství zakoupených licencí omezuje počet přístupů k dokumentu. E-knihu si lze vypůjčit maximálně na 14 dnů. [HANÁK, 2014] V současné době tuto službu nabízí Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě nebo Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje [PAVLÍK, 2015].

4.3.5 ebrary

Na zahraniční platformě ebrary, produkovanou společností ProQuest, je od dubnu roku 2014 zahrnuta i nabídka českých odborných titulů z nakladatelství Karolinum. Platforma je určena pro půjčování, čtení off-line nebo čtení on-line v knihovně [PAVLÍK, 2014]. Knihovna platí roční poplatek za využívání služby a může omezit počet souběžných přístupů pro každý titul, který se odvíjí od zakoupené licence. E-vypůjčky je možné realizovat na zařízeních, která podporují ochranu Adobe DRM. [HANÁK, 2014]

4.4 Zvukové a zvukově obrazové dokumenty

Zvukové a zvukově obrazové dokumenty jsou po knihách a seriálech nejrozšířenějšími materiály k vypůjčení v knihovnách. V knihovnách nejčastěji nalezneme nosiče těchto dat v podobě kompaktních disků (CD) a DVD disků. Na základě svého obsahu plní funkci informační, vzdělávací či zábavní [MACHYÁNOVÁ, 2014]. CD obsahuje převážně mluvené slovo či hudební dílo a DVD (nebo Blu-ray) filmy. Hudební záznamy jsou půjčovány také na LP deskách nebo MC kazetách. Knihovny mají tyto dokumenty vystaveny ve volném výběru, případně nosiče konkrétního uživatelského určení v příslušném oddělení, například v dětském oddělení. V knihovnách také vznikají speciální hudební oddělení, které uchovávají a zpřístupňují zvukové a multimediální dokumenty, nebo existují specializované knihovny zaměřující se jen na tyto dokumenty. Nabídku záznamů knihovna zpřístupňuje ve svém on-line katalogu.

Nabídku a možnost půjčování zvukových nosičů v knihovnách ovlivňuje více faktorů. Kromě finančních možností knihovny se jedná o autorský zákon a licenční smlouvy, které stanovují, za jakých podmínek mohou být tyto dokumenty půjčovány. 2. ledna 2004 byla uzavřena licenční smlouva mezi Národní knihovnou ČR a kolektivními správci autorských práv OSA, DILIA a INTERGRAM. Kolektivní správci touto smlouvou udělili knihovnám

oprávnění pro půjčování zvukových záznamů. Půjčovat zvukové záznamy mohou pouze knihovny, které poskytují veřejné knihovnické a informační služby a které jsou zapsány v evidenci knihoven, jež vede Ministerstvo kultury ČR dle knihovního zákona. Licenční smlouva platí pro všechny knihovny, které jsou evidovány tímto způsobem. Stát prostřednictvím Národní knihovny ČR hradí ročně kolektivním správcům částku 5 mil. Kč za bezplatné půjčování zvukových záznamů. V případě, že knihovna vybírá za výpůjčku poplatek, má povinnost odvést kolektivním správcům 40 % z celkové vybrané částky (platí se čtvrtletně). Tuto skutečnost písemně oznamuje kolektivním správcům a Národní knihovně. Národní knihovna poskytuje kolektivním správcům vždy k 31. 12. příslušného kalendářního roku aktuální přehled knihoven, které půjčují zvukové záznamy.

Knihovny musí při půjčování zvukových a zvukově obrazových dokumentů dodržovat následující pravidla:

1. Při prezenčním půjčování nesmí poskytnout vypůjčitelům žádné technické zařízení k rozmnožování chráněných děl v prostorách knihovny ani mimo ně.
2. Absenčně mohou zvukový či zvukově obrazový dokument půjčovat až po uplynutí 9 měsíců od jeho nákupu (nebo prokazatelném vydání jednotky před více než 9 měsíci.).

Tato omezení se nevztahují na výpůjčky:

- uživatelům, kteří jsou zdravotně postižení a výpůjčky souvisí s jejich postižením (například zvukové knihy),
- zvukových záznamů, které spolu s tištěným dokumentem tvoří nerozlučný celek,
- pedagogům, studentům hudebních škol v knihovnách hudebních škol (vyjmenovaných v příloze kolektivní smlouvy). [RICHTER, 2015]

4.5 Společenské hry a hračky pro děti

Typickou neknižní výpůjčkou je desková či jiná společenská hra. Knihovny disponují širokou škálou deskových her pro děti i pro dospělé. Obvykle si knihovna při půjčování her klade následující podmínky. Čtenář si v rámci jedné absenční výpůjčky může půjčit pouze jednu hru na stanovenou výpůjční lhůtu – 14 dnů nebo 1 měsíc. Čtenářům mladším 15 let se desková hra půjčí oproti podpisu jejich zákonného zástupce. Před půjčením je zkontrolován obsah hry a čtenář obdrží potvrzení o výpůjčce a seznam všech komponentů hry. Čtenář vrací hru ve stanoveném termínu. V případě prodlení či poškození hry, platí sankční poplatek.

Kromě společenských her jsou v knihovnách k dispozici i jiné druhy hraček pro děti. Děti zde mohou trávit svůj volný čas hraním si s klasickými hračkami v dětském oddělení, nebo hrou na herních konzolích. Tyto hračky ale většinou nejsou předměty výpůjček. K výpůjčkám jsou určeny hračky sloužící speciálnímu účelu. Příkladem mohou být hračky a pomůcky pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, které půjčuje Knihovna Jiřího Mahena v Brně v rámci programu Lekotéka. Knihovna se nechala inspirovat zahraničními knihovnami, kde je tato služba běžná. Tyto pomůcky mají rozvíjet fantazii, tvořivost, zručnost, procvičovat přesnost, motoriku, nebo zlepšovat logické myšlení. Hračky knihovna půjčuje absenčně, čtenář je najde v knihovním katalogu, ale využívá je i při svých pravidelných besedách pro školy, včetně aktivit projektu Ruku v ruce¹ [Lekotéka, 2013].

4.6 Doplnkový sortiment pro pobyt v knihovně

Veřejné knihovny využívají svůj prostor k vytvoření příjemného místa pro návštěvníky. Služby soustředí na čtenáře a snaží se jim zpříjemnit pobyt v knihovně. Jedna z možností jak lze čtenáři zajistit komfort při návštěvě knihovny, je rozšíření doplnkového sortimentu předmětů k vypůjčení. Tyto drobné, ale užitečné služby, mohou napomoci tomu, aby se čtenář v knihovně cítil jako doma. Většina předmětů doplnkového sortimentu je půjčována jen prezenčně, ale vše závisí na podmínkách konkrétní knihovny. Služba je dostupná pro čtenáře s platnou registrací a vyrovnanými závazky vůči knihovně. Zpravidla se jedná o bezplatnou službu, čtenáři je účtovaný poplatek jen v případě překročení výpůjční lhůty a při poškození nebo ztrátě předmětu.

Knihovny nabízí k prezenčnímu vypůjčení dioptrické brýle, obaly na notebooky nebo flash disky. Nabídka předmětů a charakter výpůjček mohou být ovlivněny typem knihovny. Například Národní technická knihovna umožňuje vypůjčit si příslušenství k elektronice, jako jsou cestovní USB nabíječky, optické myši či sluchátka, a to i s možností absenční výpůjčky. Absenčně jsou půjčovány také deštníky. [SEJKOTOVÁ, 2014] Půjčování deštníků je realizováno v mnoha knihovnách. Standardní doba výpůjčky je 7 nebo 14 dnů a při vrácení deštníku je vyžadována kontrola jeho stavu [Půjčování deštníků a brýlí, 2014]. Pro návštěvníky knihovny jsou často v jejich prostorách k dispozici psací potřeby. Nejčastěji jsou umístěny u výpůjčního pultu, ve studovně, nebo u počítačů. Knihovny tyto výpůjčky zpravidla nesledují, čtenáři si je mohou v případě potřeby volně půjčovat.

¹ *Projekt napomáhá integraci dětí a mládeže s různými druhy handicapů či dětí ze sociálně vyloučených skupin do společnosti.*

4.7 Neknižní předměty v zahraničních knihovnách

Knihovny realizují i méně obvyklé druhy výpůjček. Příkladem z České republiky může být Městská knihovna v Praze s výpůjčkami obrazů. Ale především v zahraničí nalezneme neobvyklé objekty k půjčování. V amerických knihovnách můžeme narazit na výpůjčky pečících forem na koláče, dorty nebo pečivo. Výpůjčky nabízí například Charles County Public Library v Marylandu [Charles County Public Library, 2015], nebo veřejná knihovna města Urbandale ve státě Iowa. Jedná se o širokou nabídku forem nejrůznějších tvarů. Zájemce si vybírá v knihovním katalogu, kde má každá pečící forma svůj záznam ve formátu MARC. [ŘÍMANOVÁ a ŠATAVOVÁ, 2013, s. 98] The Lopez Island Library ve Washingtonu půjčuje svým čtenářům hudební nástroje. Výpůjční doba je stejná jako u výpůjčky tradičního materiálu - 1 měsíc. Čtenář si může vypůjčit například housle, kytaru, ukulele, elektronické klávesy nebo různé dechové nástroje. [Music, 2015]

4.8 Distribuce neknižních výpůjček uživatelům

4.8.1 Propagace služeb knihovny

Problematika služeb knihoven je často zpracovávána v souvislostech s jejich propagací. Ani oblast neknižních výpůjček nelze pojmout bez tohoto aspektu. Propagace může mít vliv na efektivitu neknižních výpůjček. Knihovna informuje veřejnost o svých službách, snaží se získat nové čtenáře nebo poskytnout informace stávajícím registrovaným uživatelům. Propagace organizace funguje na základě propagačních nástrojů, mezi které patří reklama, podpora prodeje, public relations, osobní prodej a přímý marketing. Knihovny využívají některé z těchto nástrojů [STEKLÁ, 2013, s. 36], ale jako neziskové organizace (závislé finančně především na zřizovateli) častěji při výběru zohledňují cenu a cíl propagace. Kromě přesvědčovací funkce reklamy je v případě knihovny důležitější funkce informativní. Důvodem nedostatečného využití služeb knihovny bývá jejich neznalost mezi čtenáři. Informovanost čtenářů o neknižních výpůjčkách může silně ovlivňovat jejich efektivitu.

Marketingová strategie by měla vycházet ze záměru knihovny. Knihovna by si měla v první řadě vyjasnit, čeho chce propagací dosáhnout. Měla by zmapovat cílovou skupinu svých čtenářů, ale i potencionálních uživatelů, [BERNDTSON, 2013, s. 42] aby využila

správné komunikační kanály. Komunikační prostředky a kanály jsou děleny na přímé a nepřímé. Do přímých patří osobní komunikace mezi uživateli a zaměstnanci, telefon, SMS, e-mail a vzdělávací a kulturní akce pro veřejnost. Do nepřímých spadají webové stránky, sociální sítě, vydané publikace, tisk, rozhlas, televize, plakáty, letáky, informační nástěnky, manuály a výroční zprávy [KORYČANOVÁ, 2013, s. 39]. Knihovna se může rozhodnout, zda využije pouze klasické komunikační prostředky, nebo se zaměří i na nové kanály, například na komunikaci s uživateli prostřednictvím sociálních sítí. „Při volbě médií je nutné zohlednit zvyky cílových příjemců, zda volit klasická tištěná média, sociální sítě (v případě, že chceme oslovit cílovou skupinu mládež) apod.“ [FOBEROVÁ, 2014]

Jednou z nejpoužívanější sociální sítí je Facebook. České knihovny jej používají ze všech sociálních sítí nejvíce, také proto, že si uvědomují přítomnost svých uživatelů a že zde působí komunity, které je možné snadno oslovit [MANOVÁ, 2011, s. 29]. Knihovny nejčastěji používají ke své prezentaci facebookové stránky. Obsah, který správci stránky vytvářejí, se zobrazuje fanouškům v přehledu příspěvků, kterému se říká Timeline. Knihovny mohou využívat základní záložky - Zed', Informace, Fotky či Události, nebo si vytvořit vlastní záložku nebo přídatnou aplikaci. [MANOVÁ, 2011, s. 43] Propagace jakékoliv značky na Facebooku je závislá na interakcích s fanoušky (příznivci stránky) [BIERNÁTOVÁ, 2012, s. 3]. Vhodnějším ukazatelem úspěšnosti stránky než počet fanoušků, je jejich aktivita. Reakce na příspěvky zachycuje statistika „Mluví o tom“, tedy proměnlivý počet lidí, kteří za posledních 7 dní aktivně reagovali na dění na stránce. [MANOVÁ, 2011, s. 42] Samozřejmě propagace na Facebooku se vyplatí pouze v případě, že cílová skupina čtenářů knihovny je zároveň cílovou skupinou uživatelů Facebooku. Obecně se na Facebooku nejvíce vyskytují lidé ve věku 18-34 let, silné zastoupení mají také adolescenti [BIERNÁTOVÁ, 2012, s. 6]. Knihovna, která se prezentuje na Facebooku, by si měla vymezit cíl, kterého chce touto propagací dosáhnout. Záměrem může být přilákání nových čtenářů, rozšíření svých komunikačních kanálů k informování čtenářů o připravovaných akcích, nebo budování vztahů se čtenáři.

4.8.2 Parametry služby

Hlavním záměrem poskytování služby je uspokojit potřeby zákazníka a tímto ho získat pro opětovné využívání této služby, případně k jejímu doporučení. [ŠNÝDL, 2013, s. 22] Je všeobecně známé, že lidé se vrací tam, kde jsou spokojeni. Čtenář hodnotí prostředí, přístup

knihovníka, průběh služby, hodnotu produktu a vynaložené prostředky pro jeho získání, v tomto případě vypůjčení. Pokud všechny tyto hlediska čtenář vyhodnotí kladně, je zde vysoká pravděpodobnost, že si vypůjčku oblíbí. [KORYČANOVÁ, 2013, s. 23] Naopak nespokojenost či znevýhodnění (například finanční) čtenářů může ovlivnit jejich rozhodování o vypůjčení neknižního předmětu. Každý čtenář pochází z jiného prostředí, vyznává jiné hodnoty a má jiné nároky na průběh služby. [ŠNÝDL, 2013, s. 22]

Při popisu neknižních dokumentů jsem se u knihoven setkala s různými podmínkami půjčování jednoho typu předmětu. Liší se druhem vypůjčky, výší zálohy, výpůjční lhůtou a odlišnými požadavky na manipulaci s předmětem. Některé požadavky nemusí být pro čtenáře příznivé. Podmínky, které si určuje knihovna, závisí na jejich technických možnostech, ceně pořízení předmětu a úmyslu chránit ho před poničením. Knihovny podmínky také často upravují. Nejčastěji za účelem redukce častého překračování výpůjční lhůty, vyhovění vysoké poptávce po předmětu či nespokojenosti čtenářů. Pokud je to možné, je vhodné, aby knihovna vytvořila podmínky přímo pro své čtenáře. Například prezenční vypůjčky čteček elektronických knih budou mít větší smysl v univerzitní knihovně, než v knihovně městské, kde čtenáři ocení spíše absenční vypůjčky. Také při rozhodování o implementaci předmětu je důležité zvážit, jestli bude předmět dostatečně využíván. Knihovny mohou své rozhodnutí podpořit průzkumem potřeb a zájmu čtenářů.

5. Praktická část

5.1 Cíl

Smyslem praktické části bakalářské práce bylo zjistit podrobnosti o neknižních výpůjčkách v českých knihovnách. Cílem bylo vypracovat popisné případové studie, které budou ve vybraných knihovnách zkoumat parametry výpůjčních služeb neknižních předmětů a propagaci těchto předmětů v souvislosti s efektivitou výpůjček. Výsledky komparace případových studií a teoretické části práce měly vést k vyhodnocení kladů a záporů těchto služeb knihoven. Celý výzkum se skládá ze čtyř dílčích částí. Použila jsem metodu kombinovaného výzkumu. Průběžné výsledky ovlivňovaly další průběh a obsah zkoumání. Jednotlivé části postupně představím v následujícím textu.

5.2 První dílčí výzkum: Průzkum výskytu neknižních dokumentů

5.2.1 Vstupní hypotézy

Cílem praktické části bakalářské práce bylo vypracovat případové studie. Abych měla k dispozici potřebné informace k výběru knihoven pro studie, byl realizován kvantitativní předvýzkum, který se zabýval výskytem půjčovaných materiálů v knihovnách. Šetřením jsem měla získat přehled o půjčovaných materiálech a jejich oblibě u čtenářů. Poznatky o nabídce knihoven z teoretické části této práce, ovlivňovaly mé vstupní hypotézy o výsledcích šetření.

Jednalo se o předpoklady, že:

1. Výpůjčky neknižních předmětů jsou pro většinu knihoven efektivní.
2. Nejčastějším neknižním materiálem v knihovnách jsou CD a DVD nosiče.
3. Obrazy půjčuje pouze Městská knihovna v Praze.

5.2.2 Metoda a průběh

Sběr dat byl proveden prostřednictvím elektronického dotazníku vytvořeného na serveru Survio.com. Žádost o vyplnění dotazníku byla poslána do e-mailové konference Knihovna Cesnet (knihovna@cesnet.cz). Sběr dat nebyl omezen na typ ani velikost knihovny. Zpravidla byly vítány všechny odpovědi od knihovníků, kteří byli ochotni vyplnit tento krátký dotazník.

Dotazník obsahoval 2 otázky s polouzavřenými odpověďmi. Pro zaškrťovací odpovědi jsem vytvořila seznam neknižních předmětů, který dle informací z teoretické části této práce, obsahoval nejčastější předměty výpůjček v knihovnách. Pro potřeby navázání kontaktu s knihovnou pro pozdější zkoumání, vyžadoval dotazník vyplnění názvu knihovny a její e-mailové adresy. Knihovníci také měli uvést, zda souhlasí s poskytnutím podrobnějších informací v dalším dotazníku. Byl to jeden z rozhodujících faktorů, který ovlivňoval výběr knihoven k výzkumu. Tuto možnost zvolilo 41 (z 62) knihoven.

Informace z předvýzkumu zachycují současný stav nabídky neknižních výpůjček v českých knihovnách. V následujícím textu rozeberu získané údaje v souvislosti s charakterem knihoven. Konečný vzorek respondentů byl 62 knihoven. Vzhledem k počtu evidovaných knihoven u Ministerstva kultury ČR (6 093 knihoven [Evidence knihoven..., 12. 5. 2015]) se jedná o malý počet subjektů k zachycení celkové problematiky neknižních výpůjček v českých knihovnách. Nicméně tyto informace udávají přehled o současné situaci ve zkoumaných institucích a poukazují na shodné vlastnosti v některých typech knihoven. Výsledky dotazníkového šetření zobrazené v grafech tvoří samostatnou přílohu č. 4 na přiloženém CD, úplné odpovědi respondentů jsou vloženy do přílohy č. 5-A (rovněž na CD).

5.2.3 Výsledky výzkumu

Dotazníkové šetření přineslo poznatky o nejčastěji poskytovaných předmětech k vypůjčení a jejich oblíbenosti u čtenářů. Knihovny v první řadě vybíraly z nabídky připravených možností jejich sortiment neknižních předmětů k vypůjčení. Bylo zjištěno, že většina knihoven (87,1 % - 54 respondentů) neknižní výpůjčky poskytuje. Výsledky kvantitativního sběru dat znázorňují nejčastěji zastoupené neknižní dokumenty v knihovnách (Procento vyjadřuje podíl knihoven poskytující výpůjčku, z celkového počtu respondentů. Číslo v závorce uvádí počet knihoven, které vyjadřuje podíl.).

Umístění je následující:

- CD a DVD nosiče - 77,4 % (48)
- Čtečky elektronických knih - 58,1 % (36)
- Deskové hry - 46,8 % (29)
- Příslušenství k elektronice (nabíječky, sluchátka, optické myši atd.) - 37,1 % (23)
- Brýle - 33,9 % (21)
- Tematické kufříky - 27,4 % (17)
- Psací potřeby - 27,4 % (17)
- Deštníky - 25,8 % (16)
- Flash disky – 11,3 % (7)
- Hračky pro děti - 11,3 % (7)
- Obrazy – 1,6 % (1)
- Neknižní předměty nepůjčuje 12,9 % (8) zkoumaných knihoven.

Dotazník umožňoval vložení vlastní odpovědi v případě, že knihovna nabízí předměty, které nejsou uvedené ve výčtu možností. Knihovny nejčastěji uváděly tablety, tašky, mapy nebo e-knihy. Zajímavé odpovědi zahrnovaly podsedáky na sezení na schodech, šití – jehla a nit, aparaturu s mikrofonom a bednami, kostýmy, telefon na nutné zavolání, chůvy, dekoraci, nebo květiny.

V druhé otázce měli knihovníci ohodnotit oblíbenost předmětů u čtenářů. Každá položka byla ohodnocena známkou 1-5, podle toho, jak je služba využívána čtenáři. Znamky vyjadřují: 1 – výborně, 2 – velmi dobře, 3 – dobře, 4 – dostatečně, 5 - nedostatečně. Jednotlivé předměty získaly od knihoven u každé známky určitý počet hlasů. Tento počet hlasů jsem převedla na procentní podíl z celkového počtu knihoven, poskytující tuto službu. U každého předmětu bylo zjištěno, kolik procent knihoven poskytující jeho výpůjčku, hodnotí jeho oblíbenost známkou 1 a 2. Právě známku 1 a 2 jsem určila jako rozhodující k porovnání oblíbenosti předmětů. Předmět s větším podílem známky výborně a velmi dobře je oblíbenější, než předmět s vyrovnanějším hodnocením u každé známky, nebo s vyšším počtem hodnocení jako dobře, dostatečně a nedostatečně využívaná služba. Předmět je tedy označen jako „oblíbený“ v případě, že od knihoven získal více hlasů u známek 1 a 2, než u známek 3, 4 a 5. Výpočty oblíbenosti neknižních výpůjček jsou uvedeny v příloze č. 3.

Následující údaje znázorňují předměty s procentním podílem známek 1 a 2 z celkového počtu hodnocení předmětu (tj. ze 100 %). Čím je procentní částka vyšší, tím je předmět považován za oblíbenější.

- Tematické kufříky – 84,21 %
- Psací potřeby – 82,35 %
- Příslušenství k elektronice - 77,27 %
- Deskové hry - 76,67 %
- Flash disky – 71,43 %
- Hračky pro děti – 71,42 %
- Deštníky – 68,75 %
- CD a DVD nosiče – 60,87 %
- Brýle – 60 %
- Čtečky elektronických knih – 58,33 %

Všechny zkoumané předměty byly knihovny ohodnoceny jako oblíbené. Podíl známek 1 a 2 byl více jak o polovinu větší než podíl známek 3, 4 a 5. Konkrétně nejvyšší počet hodnocení jako výborně využívaná služba (známka 1), získaly deskové hry (60 % ze všech hodnocení u tohoto objektu) a příslušenství k elektronice (50 %).

5.2.4 Výsledky dle typu knihoven

Již jsem uvedla, že předvýzkum nebyl omezen na typ knihovny. Získala jsem odpovědi od různých typů knihoven. Převážně se jednalo o městské a vysokoškolské knihovny. Odlišná cílová skupina čtenářů, funkce a přístupnost knihovny mohou ovlivnit nabídku výpůjčních služeb. Proto kromě kompletních dat získaných z předvýzkumu, uvedu také do souvislosti informace o samostatných typech knihoven. K této analýze bylo potřeba rozdělit knihovny podle typu. Knihovny jsem rozdělila do 4 vlastních kategorií, které jsem vytvořila na základě jejich společných znaků. Seznam knihoven je uveden v příloze č. 2.

1. Veřejné knihovny – Do této kategorie jsou zařazeny veřejně přístupné knihovny, zpravidla s univerzálním fondem. Jedná se o městské, obecní nebo regionální knihovny.

2. Univerzitní, vysokoškolské a školní knihovny – V této kategorii jsou zahrnuty knihovny zřizované vzdělávací institucí, disponující převážně odbornou literaturou. Návštěvníci těchto knihoven jsou studenti a pedagogové.
3. Vědecké knihovny – Kategorie obsahuje knihovny poskytující vědeckou, odbornou a populárně-naučnou literaturu, umožňující provádět výzkum v určitém oboru. [SODOMKOVÁ, 2003]
4. Odborné a specializované knihovny – Do kategorie jsou začleněny knihovny s odborným fondem, poskytující informace z určitého odvětví na které se zaměřuje. Od vědeckých knihoven se liší zaměřením na určitý obor, nebo jsou přímou součástí zřizovatele (např. muzejní knihovny). Tyto knihovny jsou převážně prezenčního typu a mají specifickou skupinu uživatelů.

Po rozřazení knihoven do kategorií jsem zjistila, že ve výzkumu odpovídalo:

- 34 veřejných knihoven,
- 14 univerzitních, vysokoškolských a školních knihoven,
- 8 odborných a specializovaných knihoven,
- 6 vědeckých knihoven.

Omezení výzkumu na konkrétní typ knihovny přináší následující výsledky. První tabulka zobrazuje výskyt předmětů v knihovnách jednotlivých kategorií. První sloupec u každé kategorie uvádí počet knihoven poskytující výpůjčky předmětu, druhý sloupec vyjadřuje procentní podíl těchto knihoven z celkového počtu respondentů v příslušné kategorii.

Výskyt neknižních předmětů podle typu knihovny

Předmět	Veřejné knihovny		Univerzitní, vysokoškol. a školní knihovny		Vědecké knihovny		Odborné a special. knihovny	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Čtečky e-knih	21	61,8	7	50	6	100	2	25
Tematické kufříky	17	50	-----	-----	-----	-----	-----	-----
CD a DVD nosiče	27	79,4	11	78,6	6	100	4	50
Deskové hry	25	73,5	1	7,1	2	33,3	1	12,5
Hračky pro děti	5	14,7	-----	-----	1	16,7	1	12,5
Deštníky	13	38,2	-----	-----	2	33,3	1	12,5
Psací potřeby	7	20,6	5	35,7	2	33,3	3	37,5
Brýle	18	52,9	-----	-----	1	16,7	2	25
Flash disky	2	5,9	3	21,4	-----	-----	2	25
Příslušenství k elektronice	16	47,1	3	21,4	3	50	1	12,5
Obrazy	1	2,9	-----	-----	-----	-----	-----	-----
Neknižní předměty nepůjčují	3	8,8	3	21,4	-----	-----	2	25

Nejčastějšími předměty k vypůjčení jsou ve všech typech knihoven CD a DVD nosiče. Dále čtečky elektronických knih, které se méně objevují jen v odborných a specializovaných knihovnách. Rozbor výskytů předmětů podle typů knihoven také zjistil, že charakter knihovny ovlivňuje nabídku vypůjčných služeb pro čtenáře. Například veřejné knihovny pro své čtenáře často poskytují tematické kufříky, deštníky nebo brýle, a univerzitní či vědecké knihovny se spíše soustředí na půjčování psacích potřeb nebo příslušenství k elektronice.

Oblíbenost předmětů u jednotlivých typů knihoven jsem zjišťovala stejným způsobem, jako u celkové oblíbenosti předmětů. Data u každého typu byla upravena podle počtu výskytů předmětů v jednotlivých kategoriích. (tj. ve výpočtech figurují procentní částky z počtu

knihoven určité kategorie). Tabulka zobrazuje oblíbenost předmětů v jednotlivých typech knihoven. Číselné údaje znázorňují kolik procent knihoven označilo oblíbenost výpůjčky známkou 1 a 2. Údaje jsou ovlivněny počtem respondentů v jednotlivých kategoriích.

Oblíbenost neknížních předmětů podle typu knihoven (vyjádřeno v %)

Objekt	Veřejné knihovny	Univerzitní, vysokoškol. a školní knihovny	Vědecké knihovny	Odborné a special. knihovny²
Čtečky e-knih	38,10	100	66,67	100
Tematické kufříky	88,89	-----	-----	-----
CD a DVD nosiče	65,38	50	83,33	25
Deskové hry	84	50	50	-----
Hračky pro děti	80	-----	100	-----
Deštníky	61,54	-----	50	100
Psací potřeby	85,71	80	100	66,67
Brýle	64,71	-----	100	-----
Flash disky	100	100	-----	-----
Příslušenství k elektronice	73,33	66,67	100	100

Charakter knihovny ovlivňuje také oblíbenost neknížních předmětů. Různé skupiny čtenářů knihovny mají zájem o jiné předměty, a jelikož každý typ knihovny navštěvuje zpravidla jiná cílová skupina, můžeme u nich pozorovat rozdíly v oblíbenosti některých výpůjček. CD a DVD nosiče jsou oblíbenější spíše ve veřejných a vědeckých, než ve specializovaných a univerzitních knihovnách. Odlišné je půjčování čteček e-knih, které není příliš oblíbené ve veřejných knihovnách, ale v ostatních typech knihoven si vede velice dobře. Ve všech typech knihoven jsou velmi oblíbené výpůjčky psacích potřeb a příslušenství k elektronice.

² Při rozboru byla zjištěna nesrovnalost v odpovědi respondenta. Data ve výpočtech byla ručně upravena, informace jsou uvedené u výpočtů v příloze č.3

5.2.5 Potvrzení hypotéz

1. Výpůjčky neknižních předmětů jsou pro většinu knihoven efektivní.

Tato hypotéza se potvrdila. Součet hodnocení u všech předmětů jako dobré, dostatečné a nedostatečné je 68, tedy dvakrát méně oproti 153 získaným hodnocení jako výborně a velmi dobře. Z těchto údajů lze konstatovat, že pro většinu knihoven je z pohledu knihovníka půjčování neknižních předmětů efektivní.

2. Nejčastějším neknižním materiálem v knihovnách jsou CD a DVD nosiče.

Tento předpoklad se potvrdil. 77,4 % knihoven (48 respondentů) půjčuje CD a DVD nosiče.

3. Obrazy půjčuje pouze Městská knihovna v Praze.

Má hypotéza se i v tomto případě potvrdila. Půjčování obrazů je v českých knihovnách zatím netradiční službou. Obrazy půjčuje pouze 1 knihovna, a to Městská knihovna v Praze.

5.3 Druhý dílčí výzkum: Neknižní výpůjčky z pohledu knihovny

5.3.1 Vstupní hypotézy

V první fázi průzkumu jsem získala tipy a kontakt na knihovny, se kterými bych mohla spolupracovat na dalším výzkumu. Dalším krokem mělo být vypracování případových studií z informací, které mi knihovny poskytnou vyplněním druhého dotazníku a odpovědí čtenářů příslušné knihovny. Získané informace měly posloužit primárně k vypracování případových studií, ale při tvorbě dotazníku pro knihovny jsem vycházela z několika hypotéz, které jsem chtěla odpověďmi respondentů potvrdit nebo vyvrátit. Po rozboru oblíbenosti předmětů mne zajímalo, jak se efektivita vyvíjí od doby implementace výpůjček a s jakými problémy se mohou knihovny v souvislosti s poskytováním těchto služeb potýkat. Výzkum ověřoval následující předpoklady:

1. Počet zájemců o neknižní výpůjčky od doby jejich implementace klesá.
2. Knihovny, které již od počátku nemají velkou efektivitu výpůjček neknižních materiálů, si před implementací nezjišťovaly zájem čtenářů o tuto službu.
3. Knihovny nemají s půjčováním neknižních předmětů žádné problémy, kromě překračování výpůjční lhůty čtenáři.

5.3.2 Metoda a průběh

S knihovnami jsem komunikovala prostřednictvím e-mailové korespondence. Nejprve jsem kontaktovala knihovny, které splňovaly mé podmínky pro výzkum. Tím byl souhlas s poskytnutím podrobnějších informací v dalším dotazníku a rozdílná oblíbenost výpůjček jednotlivých předmětů. Rozeslala jsem žádost do 9 knihoven s prosbou o spolupráci na výzkumu. Spolupráce zahrnovala vyplnění druhého, podrobnějšího dotazníku o neknižních výpůjčkách a zprostředkování uživatelského dotazníku čtenářům knihovny. Na mou žádost zareagovalo 5 knihoven. Pouze 3 byly ochotny mi s výzkumem pomoci – Knihovna města Plzně, Městská knihovna Sokolov a Krajská knihovna Vysočiny. Počet knihoven pro vypracování případových studií byl dostačující, proto jsem další knihovny již nekontaktovala. Průběh komunikace s knihovnami uvedu podrobněji u konkrétní případové studie.

Podrobnější dotazník obsahoval otázky týkající se statistických údajů o neknižních výpůjčkách za rok 2013, využití služby v současnosti v porovnání s oblíbeností v době jejího zavedení, propagace neknižních předmětů a záměru implementace služby. Statistické údaje byly sledovány za rok 2013 z důvodu absence aktuálnějších zpracovaných údajů za celý uzavřený rok. Dotazník byl vytvořen na serveru Survio.com. Úplné odpovědi respondentů tvoří samostatnou přílohu č. 5-B na přiloženém CD.

5.3.3 Výsledky

Výše v textu jsem uvedla, že jsem získala odpovědi od 3 respondentů, které budu podrobněji zkoumat v další části práce. Abych mohla odpovědět na vstupní hypotézy této části výzkumu, rozebrala jsem u těchto respondentů odpovědi na potřebné otázky a jejich výsledky představím v následujícím textu.

Knihovna v dotazníkovém šetření měla uvést s jakými problémy se setkává při poskytování neknižních výpůjček. Knihovník vybíral odpověď z připravených možností. Jednalo se o problémy s poskytováním výpůjček ve vztahu ke čtenáři.

Problémy s neknižními výpůjčkami

Knihovna města Plzně	Městská knihovna Sokolov	Krajská knihovna Vysočiny
<ul style="list-style-type: none"> • Časté poškození CD a DVD nosičů. • Četné prodlevy s vrácením CD a DVD nosičů. • Mechanické poničení displeje u čteček e-knih. 	<ul style="list-style-type: none"> • Knihovna se s žádnými problémy dosud nesetkala. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poškození CD a DVD nosičů. • Ztráta příslušenství k elektronice.

Knihovník měl dále zhodnotit zájem o výpůjčky v současnosti, v porovnání s oblíbeností v době jejich zavedení. Odpovídal na otázku „Zaznamenali jste v roce 2014 výraznější změnu v oblíbenosti neknižních výpůjček v porovnání s oblibou těchto předmětů na počátku služby?“. U každého předmětu uvedl, zda je zájem o něj stejný, nebo jestli klesá či roste.

Změna zájmu o neknižní výpůjčky od implementace služby

Předmět	Zájem o výpůjčky:		
	Knihovna města Plzně	Městská knihovna Sokolov	Krajská knihovna Vysočiny
Čtečky e-knih	klesá	stejný	roste
Tematické kufříky	nová služba	roste	roste
CD a DVD nosiče	klesá	roste	stejný
Deskové hry	roste	----	roste
Brýle	stejný	----	stejný
Psací potřeby	stejný	----	----
Příslušenství k elektronice	stejný	----	stejný
Deštníky	----	stejný	stejný
Tablety	----	----	klesá

Obliba u: **3** neknižních výpůjčních služeb od jejich zavedení **klesá**,
 6 neknižních výpůjčních služeb od jejich zavedení **roste**,
 9 neknižních výpůjčních služeb **je** od jejich zavedení **stejná**.

Dále bylo zjišťováno, zda knihovna před zaváděním výpůjčky předmětu provádí průzkum zájmu a potřeb uživatelů. Knihovnické mělo zvolit možnost, zda k implementaci výpůjčky nějakým způsobem napomohly výsledky průzkumu čtenářských potřeb, nebo jestli si knihovna zájem čtenářů nezjišťovala. Výsledky představím podle jednotlivých knihoven. Abych mohla zhodnotit vliv zjištěných skutečností na efektivitu výpůjček, uvedla jsem u každého předmětu jeho současnou oblíbenost u čtenářů, kterou jsem získala z předvýzkumu.

Knihovna města Plzně

Předmět	Známka
<u>Implementace na základě poptávky čtenářů:</u>	
Čtečky elektronických knih	3
CD a DVD nosiče	2
Psací potřeby	--

Žádný průzkum zájmu čtenářů před zavedením výpůjček:

Tematické kufříky	2
Deskové hry	2
Brýle	2
Příslušenství k elektronice	3

Neknižní výpůjčky v Knihovně města Plzně nemají výrazný problém s efektivitou.

Městská knihovna Sokolov

Předmět	Známka
<u>Implementace na základě poptávky čtenářů:</u>	
CD a DVD nosiče	3

Žádný průzkum zájmu čtenářů před zavedením výpůjček:

Čtečky elektronických knih	4
Tematické kufříky	1
Deštníky	4

Výpůjčky tematických kufříků nemají problém s efektivitou, ale zájem o čtečky e-knih a deštníky je hodnocen nedostatečně. Knihovna zároveň v dotazníku uvedla, že zájem o tyto předměty je od zavedení výpůjček neměnný.

Krajská knihovna Vysočiny

Předmět	Známka
----------------	---------------

Implementace na základě poptávky čtenářů:

Deštníky	2
----------	---

Žádný průzkum zájmu čtenářů před zavedením výpůjček:

Tematické kufříky	1
Tablety	2
Příslušenství k elektronice	2

Zjišťování a potvrzení zájem o výpůjčky:

Čtečky elektronických knih	1
CD a DVD nosiče	1
Deskové hry	1

Neknižní výpůjčky v Krajské knihovně Vysočiny nemají problém s efektivitou.

5.3.4 Potvrzení hypotéz

1. Počet zájemců o neknižní výpůjčky od doby jejich implementace klesá.

Tato hypotéza se nepotvrdila. V případě respondentů je zájem o neknižní výpůjčky za celou dobu poskytování služby stejný, nebo dokonce roste. Příklady, kdy zájem o výpůjčky roste, je více než v opačném případě, že zájem o výpůjčky klesá.

2. Knihovny, které již od počátku nemají velkou efektivitu výpůjček neknižních materiálů, si před implementací nezjišťovaly zájem čtenářů o tuto službu.

Tato hypotéza se potvrdila v případě Městské knihovny Sokolov. Před implementací výpůjček čteček elektronických knih a deštníků nebyl proveden průzkum zájmu čtenářů. Nyní knihovna hodnotí oblibu těchto výpůjček jako nedostatečnou a zároveň uvádí, že tato situace je stejná od počátku poskytování služby.

3. Knihovny nemají s půjčováním neknižních předmětů žádné problémy, kromě překračování výpůjční lhůty čtenáři.

Hypotéza se nepotvrdila. 2 ze 3 respondentů se setkávají s častým poškozením CD a DVD nosičů. Byly zjištěny také další problémy s poničením nebo ztrátou předmětu.

5.4 Třetí dílčí výzkum: Neknižní výpůjčky z pohledu uživatelů

5.4.1 Metoda a průběh

Průzkum neknižních výpůjček z pohledu uživatelů byl proveden dotazníkovým šetřením. Uživatelská dotazník měl prověřit povědomí čtenářů o službách knihovny, jejich zkušenosti a spokojenost s neknižními výpůjčkami a případný důvod nezájmu o vypůjčení neknižního předmětu. Výsledky šetření měly posloužit jako doplňkový výzkum k případovým studiím. Výzkum obsahoval také související otázky, důležité pro pochopení zkušeností respondenta s neknižními výpůjčkami, které nebudou v případové studii obsaženy. Proto je představím v této kapitole.

Sběr dat od čtenářů byl proveden prostřednictvím elektronických dotazníků, které jsem vytvořila na serveru Vyplňto.cz zvlášť pro každou knihovnu. Výběr respondentů byl náhodný, jedinou podmínkou k vyplnění dotazníku byla platná registrace v příslušné knihovně. Oslovení čtenářů jsem konzultovala s konkrétní knihovnou. Metodu uvedu v jednotlivých případových studiích. Dotazník byl sestaven na základě poznatků o nabídce služeb konkrétní knihovny. Dotazoval se respondentů na:

- povědomí o možnosti neknižních výpůjček v knihovně,
- informační zdroje, ze kterých získávají informace o knihovně,
- zkušenosti s výpůjčkami neknižních dokumentů,

- zájem o vypůjčení,
- potencionální faktory, které by je odradily od vypůjčení,
- přání k zavedení výpůjčky nějakého předmětu.

V této části výzkumu jsem se potýkala s problémy s počtem respondentů. Dotazníky přinesly data od 53 respondentů z Knihovny města Plzně, 8 respondentů z Městské knihovny Sokolov a 7 respondentů z Krajské knihovny Vysočiny. Tato rozdílnost výzkum neovlivňovala, jelikož jsem analyzovala výsledky za každou knihovnu zvlášť. Vzorky respondentů v Městské knihovně Sokolov a Krajské knihovně Vysočiny nemusí reprezentovat skutečné situace v knihovnách, nicméně respondenti se ve svých odpovědích převážně shodli a tak považují odpovědi za relevantní. Počet respondentů neovlivňuje ani výsledky případových studií, jelikož se zde jedná pouze o doplňkový průzkum, který ověřuje mé předpoklady. Úplné odpovědi respondentů tvoří na přiloženém CD přílohu č. 5-C.

5.4.2 Výsledky

Knihovna města Plzně

- Bylo získáno 53 respondentů.
- 90,57 % (48) respondentů ví, že knihovna půjčuje i jiné předměty než jen knihy a časopisy.
- Z 53 čtenářů má povědomí o jednotlivých výpůjčkách následující počet respondentů (Procento vyjadřuje podíl z 53 respondentů):

• CD a DVD nosiče	47	88,68 %
• Deskové hry	27	50,94 %
• Čtečky e-knih	23	43,40 %
• Brýle	14	26,42 %
• Příslušenství k elektronice	5	9,43 %
• Tematické kufříky	5	9,43 %
• Psací potřeby	4	7,55 %
- 54,72 % (29) respondentů si již některý z předmětů půjčilo. Nejčastěji uváděli CD a deskové hry. Všichni byli s průběhem služby spokojeni.

- Z 19 (35,85 %) respondentů, kteří znají nabídku knihovny, ale žádný neknižní předmět si zatím nepůjčili:
 - 57,89 % (11) respondentů by mělo v budoucnu zájem,
 - 42,11 % (8) respondentů nemá zájem o výpůjčky. Nejčastějším důvodem byla nepotřebnost předmětu.

Městská knihovna Sokolov

- Bylo získáno 8 respondentů.
- 75 % (6) respondentů ví, že knihovna půjčuje i jiné předměty než jen knihy a časopisy.
- Z 8 čtenářů má povědomí o jednotlivých výpůjčkách následující počet respondentů (Procento vyjadřuje podíl z 8 respondentů):

• Čtečky e-knih	5	62,5 %
• Tematické kufříky	5	62,5 %
• CD a DVD nosiče	4	50 %
• Deštníky	1	12,5 %
- Pouze 1 respondent má již zkušenost s neknižními výpůjčkami. Půjčil si tematický kufřík, deštník a čtečku e-knih. S průběhem služby byl vždy spokojen.
- Z 5 (62,5 %) respondentů, kteří znají nabídku knihovny, ale žádný neknižní předmět si zatím nepůjčili:
 - 4 respondenti by měli v budoucnu zájem,
 - 1 respondent nemá zájem o výpůjčky, z důvodu nepotřebnosti předmětů a neznalosti nabídky CD a DVD.

Krajská knihovna Vysočiny

- Bylo získáno 7 respondentů.
- 71,43 % (5) respondentů ví, že knihovna půjčuje i jiné předměty než jen knihy a časopisy.
- Ze 7 čtenářů má povědomí o jednotlivých výpůjčkách následující počet respondentů (Procento vyjadřuje podíl ze 7 respondentů):

• CD/DVD	5	71,43 %
• Deskové hry	4	57,14 %
• Čtečky e-knih	3	42,86 %
• Deštníky	3	42,86 %
• Brýle	2	28,57 %
• Tablety	2	28,57 %
• Příslušenství k elektronice	1	14,29 %
• Tematické kufříky	1	14,29 %

- 58,14 % (4) respondentů si již některý z předmětů půjčilo. Všichni byli s průběhem služby spokojeni.
- Respondent, který si zatím žádný neknižní předmět nepůjčil, by měl o výpůjčku v budoucnu zájem.

5.4.3 Další zjištěné informace

V dotazníku jsem dále zkoumala potencionální faktory, které by uživatele odradily od vypůjčení neknižního dokumentu. Každá knihovna si určuje vlastní podmínky a pravidla výpůjčky. Při průzkumu neknižních výpůjček v knihovnách jsem se setkala s různými podmínkami půjčování jednoho typu předmětu. Liší se druhem výpůjčky, výší zálohy, nebo výpůjční lhůtou. Některé požadavky nemusí být pro čtenáře příznivé. A právě touto problematikou jsem se také zabývala v uživatelském dotazníku. Respondenti vybírali z připravených možností podmínky služby, které by je odradily od vypůjčení předmětu. Výsledky jsou představeny podle jednotlivých knihoven. U každé knihovny jsem uvedla nejčastější odpovědi s procentním vyjádřením podílu možnosti v rámci otázky.

Knihovna města Plzně

- Nemožnost půjčit si předmět domů - 53,33 %.
- Mnoho úkonů při půjčení a při vrácení (podepisování smlouvy, čekání na kontrolu předmětu knihovníkem) - 33,33 %.
- Krátká výpůjční lhůta - 33,33 %.
- Vyšší záloha za vypůjčení - 31,11 %.
- Nic by mě neodradilo, všechny podmínky jsou v pořádku - 24,44 %.

Městská knihovna Sokolov

- Vyšší záloha za vypůjčení - 50 %.
- Nemožnost půjčit si předmět domů - 50 %.
- Krátká výpůjční lhůta - 33,33 %.

Krajská knihovna Vysočiny

- Vyšší záloha za vypůjčení - 50 %.
- Nemožnost půjčit si předmět domů - 50 %.
- Krátká výpůjční lhůta - 33,33 %.

Srovnáním odpovědí ze všech zkoumaných knihoven bylo zjištěno, že respondentům by nejvíce vadila možnost pouze prezenčního půjčování předmětu, krátká výpůjční lhůta a vyšší záloha za vypůjčení.

V poslední otázce uživatelského šetření jsem se dotazovala respondenta, zda by měl zájem o zavedení výpůjčky nějakého konkrétního předmětu. Čtenáře Městské knihovny Sokolov žádná možnost nenapadla, rovněž čtenáře Krajské knihovny Vysočiny, kde bylo zaznamenáno pouze jedno přání – půjčování plných znění zákonů a vyhlášek. Respondenti z Knihovny města Plzně by uvítali zavedení výpůjček těchto předmětů: lupy, GPS, tužky, poznámkové bloky, košíky na kolečkách a obrazy. Dále větší nabídku PC her a jeden respondent vyjádřil přání ke spojení vědecké knihovny s městskou knihovnou. Několik respondentů také žádalo o zavedení již existujících výpůjček.

5.5 Čtvrtý dílčí výzkum: Komparace případových studií

5.5.1 Metoda

Poslední dílčí výzkum měl za úkol shrnout získané informace do případových studií. Cílem studie bylo popsat zkoumanou instituci z hlediska jejich služeb, se zaměřením na parametry půjčování neknižních předmětů a jejich propagaci. Propagace byla zkoumána také metodou komparace komunikačních prostředků knihovny a informačních zdrojů, které používají čtenáři. Bylo zjištěno, z jakých prostředků se respondenti dozvěděli o možnosti

výpůjček neknižních předmětů. Mělo být ověřeno, zda nejvyužívanější informační zdroje uživatelů poskytují dostatečné informace o neknižních výpůjčkách. Nejvíce jsem se zaměřila na weby knihoven. Předpokládala jsem, že většina čtenářů využívá nejčastěji web z důvodu návštěvy on-line katalogu knihovny.

Ke zpracování případových studií jsem využila údaje ze všech dílčích výzkumů, informace uvedené na webech knihoven, v knihovních výkazech a výročních zprávách. Při rozboru parametrů služeb jsem uplatnila znalosti z teoretické části této práce. Analýza propagace byla provedena na základě prostudované literatury a informací z webů knihoven a uživatelského dotazníku. V závěru kapitoly je zpracován souhrnný přehled výsledků praktické části bakalářské práce.

5.5.2 Knihovna města Plzně

Knihovna města Plzně (KMP), příspěvková organizace, je „...*kulturním, informačním a vzdělávacím centrem, dostupným všem vrstvám občanů [...]. Zvláštní důraz je kladen na programy a služby pro děti, mládež, zdravotně a jinak handicapované občany a národnostní menšiny.*“ [KNIHOVNA MĚSTA PLZNĚ, 2014, s. 4] Zřizovatelem knihovny je statutární město Plzeň, které jako čtvrté největší město České republiky sčítalo k 31. 12. 2014 169 033 obyvatel. [Tab. D.11 Bilance počtu obyvatel ve městech Plzeňského kraje v 1. až 4. čtvrtletí 2014, 2015]. Cílem knihovny je zpřístupňování a správa knihovních fondů, poskytování informačních služeb, zajišťování přístupu k internetu a služeb speciálních oddělení, čítáren, studoven, případně meziknihovních služeb. Dále zajišťování regionálních funkcí, poskytování kulturních, kulturně společenských a vzdělávacích aktivit a vydávání periodických a neperiodických publikací k tématům předmětu knihovny. V roce 2013 pracovalo v KMP 92 zaměstnanců. [KNIHOVNA MĚSTA PLZNĚ, 2014, s. 5] Ředitelkou knihovny je Mgr. Helena Šlesingerová.

KMP se člení na Ústřední knihovnu pro dospělé, Ústřední knihovnu pro děti a mládež, a speciální úseky - Oddělení nákupu a zpracování knihovních fondů a Oddělení informačních služeb a studovny. Síť knihoven také tvoří 9 knihoven s celotýdenním provozem, včetně Hudební a internetové knihovny, 12 malých knihoven ve všech městských obvodech a Bibliobus. [KNIHOVNA MĚSTA PLZNĚ, 2014, s. 4] Ústřední knihovna a Oddělení informačních služeb je otevřeno šest dní v týdnu, malé knihovny zpravidla jednou týdně. Trasa Bibliobusu má 9 zastávek. Na akcích pro čtenáře pravidelně spolupracuje s místními školami a školkami, neziskovými organizacemi a firmami.

Služby

Knihovna města Plzně nabízí svým čtenářům výpůjční služby knižních i neknižních dokumentů, včetně půjčování e-knih z portálu eReading.cz. Další knihovnické služby, mezi které patří informační služby, přístup k internetu, reprografické služby, donášková služba, rešeršní služby a práce s handicapovanými uživateli a národnostními menšinami. Pro děti a mládež knihovna poskytuje celou řadu aktivit a lekcí informační výchovy. Rovněž pro dospělé čtenáře, seniory a občany s handicapem připravuje besedy, výstavy a vzdělávací akce. Knihovna také provozuje několik miniknihovniček, které jsou umístěné v centru Plzně a slouží k půjčování nebo výměně knih. [Naše služby, 2015] KMP zajišťuje regionální služby pro 14 knihoven. Poskytuje mimo jiné poradenskou a konzultační činnost, distribuci výměnného fondu, nebo pomoc při zpracování statistiky. [KNIHOVNA MĚSTA PLZNĚ, 2014, s. 8] Roční registrační poplatek je stanoven na 120 Kč pro dospělé a 60 Kč pro studenty, děti a seniory do 70 let. Občané starší 70 let se mohou v knihovně registrovat zdarma.

Statistika za rok 2013

Knihovna za rok 2013 zaznamenala 345 159 návštěv a 28 230 registrovaných čtenářů. Procentuální skladba čtenářů byla následující: žáci, studenti a učni - 35 %, senioři - 23 %, ostatní čtenáři - 42 %, z toho ženy 73 % a muži 27 %. Knihovní fond v roce 2013 sčítal 483 406 jednotek. Knihovna disponovala 455 779 knižními dokumenty a 1 117 exempláři z 256 titulů periodik. Bylo realizováno celkem 1 217 482 výpůjček, z toho 949 684 knih a 205 204 periodik. [KNIHOVNA MĚSTA PLZNĚ, 2014, s. 84]

Propagace

KMP respektuje, že každý uživatel preferuje jiný komunikační kanál a proto na jednotlivé požadavky reaguje odlišně. Komunikuje cíleně, pro různé skupiny uživatelů využívá jiné komunikační kanály, zohledňuje přitom věk, vzdělání, povolání, zájmy, intenzitu využívání služeb apod. S konkrétní nabídkou oslovuje přednostně ty, u nichž je předpoklad, že mají o produkt zájem. Uživatelé musí vždy předem souhlasit se zasíláním informací, pozvánek formou SMS, e-mailu apod. [KNIHOVNA MĚSTA PLZNĚ, 2014, s.65]

Na webu KMP čtenář nalezne stručné informace o jednotlivých službách, s odkazy na příslušná oddělení zajišťující službu. Tyto informace jsou uvedeny také v podrobnostech o jednotlivých pobočkách. Dále knihovna zveřejňuje na webu kalendář připravovaných akcí. Web je k dispozici v češtině, angličtině a němčině.

Knihovna se prezentuje v regionálních médiích, letáky, e-mailovými pozvánkami, informačními nástěnkami v jednotlivých pobočkách a informacemi ve výlohách hlavní budovy, Obvodní knihovny Slovany a Knihovny Vinice. Nově registrovaný čtenář dostane informační leporelo a další propagační materiály. V prostorách ústřední budovy je nainstalována dotyková obrazovka, na níž se zobrazují webové stránky knihovny. Program knihovny je zveřejňován v regionálních denících, ale aktivity KMP jsou rovněž publikovány ve významných českých novinách, či na zpravodajských on-line portálech. [KNIHOVNA MĚSTA PLZNĚ, 2014, s. 59-60]

KMP používá Facebook k prezentování knihovny od roku 2011. Kromě oficiálního profilu Knihovny města Plzně využívá propagačních stránek na Facebooku také Ústřední knihovna pro dospělé, Hudební a internetová knihovna a obvodní knihovny Slovany, Skvrňany, Doubravka a Knihovna Vinice. Na oficiálním profilu upozorňuje na novinky v knihovně, zajímavosti z literárního světa, přidává fotografie z akcí, nebo vytváří události k připravovaným aktivitám. Obvodní knihovny jsou na svých stránkách více aktivní. Nejčastěji přidávají recenze na knihy, novinky z knižního světa a pozvánky na události. Nepoužívají žádné přídavné aplikace, ani speciální záložky. Knihovna Vinice, přestože má menší počet příznivců stránky, vykazuje vyšší aktivitu fanoušků, než ostatní stránky KMP³.

Neknižní výpůjčky

Knihovna města Plzně půjčuje čtečky elektronických knih, tematické kufříky, deskové hry, CD a DVD nosiče, brýle, psací potřeby a příslušenství k elektronice. V dotazníku uvedla, že neknižní výpůjčky propaguje na svém webu, Facebooku, v informační brožůře a ústní informací při registraci. O implementaci půjčování čteček e-knih, brýlí, tematických kufříků a deskových her informoval místní tisk, regionální televize a rozhlas. Deskové hry jsou také využívány na akcích pro děti. Na webu knihovny ale nalezneme pouze informace o čtečkách elektronických knih, deskových hrách a CD a DVD nosičích.

³ *Ke dni 1. 5. 2015 stránky knihoven vykazovaly následující počet fanoušků/ indikátor mluví o tom: Knihovna města Plzně 466/23, Knihovna Vinice 50/17.*

KMP půjčuje čtečky elektronických knih od roku 2011. Čtenář starší 18 let si může čtečku vypůjčit v Hudební a internetové knihovně na dobu 14 dnů. V současné době si může vybírat z pěti různých typů. Knihovna celkem vlastní 5 čteček, většina z nich je k vypůjčení absenčně. Před vypůjčením je zkontrolována funkčnost čtečky a čtenář podepisuje potvrzení o jejím převzetí. Knihovna nepožaduje zálohu za zapůjčení. Při vrácení musí být čtečka nabitá a zbavena veškerého obsahu nahraného čtenářem. [Pravidla vypůjčování čteček elektronických knih, 2014] Čtečky obsahují soubor knih E-knihovny Městské knihovny v Praze. Další elektronické knihy si čtenář může stáhnout z placených i volně dostupných internetových zdrojů, seznam knihovna uvádí na svém webu. KMP spolupracuje také se společností eReading.cz, z jejich portálu si mohou registrovaní čtenáři půjčovat e-knihy zdarma. E-knihy lze číst pouze ve čtečkách eReading.cz, nebo v zařízení s požadovaným operačním systémem. KMP nevlastní čtečku značky eReading.cz. V roce 2013 knihovna disponovala 6 čtečkami. Bylo realizováno 53 výpůjček, každá čtečka byla v průměru vypůjčena 9x. Od té doby zájem o výpůjčky klesá, knihovna také v předvýzkumu označila efektivitu známkou 3. O půjčování čteček elektronických knih KMP uvádí na webu podrobné informace. V přehledu služeb informuje uživatele o typech čteček, pravidlech půjčování a přímo je odkazuje na knihovní katalog.

Deskové hry jsou k dispozici v KMP od roku 2009. Ve vybraných pobočkách si je čtenář může vypůjčit absenčně na dobu 4 týdnů. [Naše služby, 2015] Knihovna nabízí 226 jednotek (125 titulů) společenských her pro děti i dospělé. (zjištěno z katalogu knihovny) Hry využívají i při akcích pro děti. V roce 2013 knihovna disponovala 22 jednotkami, každá hra byla v průměru vypůjčena 5x (bylo realizováno 108 výpůjček). Od té doby podle knihovny zájem o výpůjčky roste, efektivitu označila známkou 2. KMP prezentuje na svém webu půjčování her v nabídce služeb knihovny a v informacích u konkrétní pobočky poskytující výpůjčky.

Pro půjčování zvukových a audiovizuálních dokumentů má KMP specializované pracoviště - Hudební a internetovou knihovnu. Čtenáři mladší 15 let mohou využívat služby hudební knihovny pouze na základě souhlasu jejich zákonného zástupce. Výpůjční lhůta pro zvukové a zvukově obrazové dokumenty je 2 týdny. [Provozní řád Hudební a internetové

knihovny, 2014] Knihovna nabízí mluvené slovo nebo hudební záznamy na CD nosičích, LP deskách, MC kazetách, či filmové záznamy na DVD. Knihovna v roce 2013 disponovala 13 867 CD a DVD nosiči, realizováno bylo 20 747 výpůjček. Oblíbenost výpůjček knihovna označila známkou 2, nicméně v dotazníku také uvedla, že zájem o výpůjčky stále klesá. Možnosti výpůjček CD a DVD nosičů prezentuje na webu v informacích o službách a také v podrobnostech o Hudební a internetové knihovně. Hudební knihovna má rovněž založenou facebookovou stránku tohoto oddělení.

Výpůjčky tematických kufříků KMP realizuje od roku 2015. Jedná se o novou službu, knihovna prozatím nemá na webu o těchto výpůjčkách žádné informace (informace byly získány z dotazníkového šetření). Knihovna Vinice informovala o nové službě na své facebookové stránce v únoru 2015. Nabízí 2 kufříky – Víly a Zvířátka. [Knihovna Vinice, 2011] Kufříky jsou půjčovány prezenčně i absenčně. Vzhledem ke krátké době od zavedení služby a absenci statistických údajů o těchto výpůjčkách, nelze určit oblíbenost tohoto předmětu. Známe pouze údaj, který knihovna uvedla v předvýzkumu. Oblíbenost (za 3 měsíce) hodnotí známkou 2.

Brýle knihovna půjčuje od roku 2010. O možnosti výpůjčky brýlí nejsou uvedeny žádné informace na webu, ani na Facebooku (informace byly získány z dotazníkového šetření). Čtenář si je může vypůjčit pouze prezenčně, statistiku výpůjček knihovna nesleduje. Oblíbenost brýlí označila v předvýzkumu známkou 2. Rovněž výpůjčky příslušenství k elektronice knihovna nesleduje. Oblíbenost u čtenářů byla ohodnocena známkou 3. Čtenáři mají v knihovně k dispozici také psací potřeby, které naleznou u výpůjčního pultu. Knihovna nepovažuje tuto možnost jako výpůjční službu. Výpůjčky neeviduje, ani speciálně nesleduje (zjištěno z e-mailové korespondence s ředitelkou knihovny).

Dle údajů, které jsem získala z dotazníku, byly v roce 2013 mezi neknížními výpůjčkami KMP nejvíce oblíbené čtečky elektronických knih. Od roku 2014 oblíbenost čteček klesá, rovněž o CD a DVD nosiče čtenáři projevují menší zájem. Naopak obliba deskových her je nyní vyšší. Na počátku roku 2015 knihovna zavedla výpůjčky tematických kufříků. Tuto službu prozatím označila jako velmi dobře využívanou.

Vliv propagace neknižních výpůjček na povědomí čtenářů

Dotazníkový průzkum čtenářů KMP ukázal, že 90 % (40 z 53) respondentů je informováno o nabídce neknižních výpůjček v KMP. Respondenti nejčastěji odpovídali, že se o možnostech výpůjčních služeb knihovny dozvěděli z webu, od knihovníka nebo od ostatních čtenářů. O výpůjčkách CD a DVD je informováno 88,68 % respondentů, o deskových hrách 50,94 %, čtečkách e-knih 43,4 % a 26,42 % respondentů o brýlích. Povědomí o možnosti výpůjčky tematického kufríku má 10,42 % respondentů. Na webu knihovny nalezneme pouze informace o čtečkách elektronických knih, deskových hrách a CD a DVD nosičích. Respondenti, kteří neznají půjčování jiných dokumentů než knih a periodik, si zjišťují informace o knihovně rovněž z webu nebo e-mailovým upozorněním. S ohledem na jednotlivé služby, čtenáři, kteří nejsou informovaní o výpůjčce konkrétního předmětu, si informace zpravidla získávají necíleně prostřednictvím druhé osoby (známý, jiný čtenář).

Závěr

Uživatelský výzkum potvrdil, že čtenáři nejčastěji jako informační zdroj využívají web knihovny. O předmětech, které knihovna neprezentuje na webu, je menší povědomí mezi čtenáři. Respondenti uvedli, že si zjišťují informace také od knihovníka nebo od jiných čtenářů knihovny. Značná část těchto respondentů web nevyužívá a knihovník je pro ně dobrým zdrojem informací. Výhodou KMP v propagaci neknižních výpůjček je pestrost využitých médií. Knihovna využívá přímé (knihovník, prezentace na akci) i nepřímé (webové stránky, sociální sítě, tisk, plakáty, letáky, informační nástěnky) komunikační prostředky. Informace o nabídce služeb knihovny se mohou k čtenářům dostat různými cestami.

Knihovna nevykazuje značné problémy s půjčováním neknižních předmětů. Pouze zájem o čtečky elektronických knih a zvukových a zvukově obrazových dokumentů klesá. Domnívám se, že klesající zájem o čtečky je ovlivněn také delší dobou od jejich zavedení, výpůjčky jsou realizovány již od roku 2011. Knihovna ve své výroční zprávě za rok 2012 označila jako důvod zájmu uživatelů zejména možnost vyzkoušet si různé typy čteček před zakoupením. [KNIHOVNA MĚSTA PLZNĚ, 2013, s.75]

Komunikace s knihovnou

Komunikace s knihovnou začala 7. dubna, kdy jsem ji kontaktovala s prosbou o vyplnění dotazníku a zprostředkování druhého dotazníku jejím čtenářům. 13. dubna se mi ozvala PhDr. Jana Hájková, náměstkyně pro hlavní činnost knihovny, se souhlasem se spoluprací. Informovala mne, že dotazník pro knihovnu vyplní a prosbu o vyplnění uživatelského dotazníku zveřejní na webu knihovny. V e-mailu mne také žádala o vysvětlení některých nejasností ohledně dotazníku. Nebyla si jista, co vše označuji jako výpůjčku. V knihovně mají k dispozici také psací potřeby a flash disky, které nejsou určeny ke klasické výpůjčce. Paní Hájkovou jsem zpravila, že sleduji všechny předměty, které má knihovna pro své čtenáře k dispozici a je možné si je nějakým způsobem půjčit. Požádala jsem ji, aby informace doplnila do posledního pole dotazníku, určeném k libovolnému komentáři k výzkumu. Dotazník byl vyplněn 16. dubna, ve stejný den byl na webu knihovny zveřejněn odkaz na uživatelský dotazník. Téměř okamžitě se projevila značná ochota čtenářů o vyplnění dotazníku. Proto jsem nerealizovala žádné dodatečné oslovení čtenářů jiným způsobem. Sběr dat uživatelského dotazníku trval až do 26. dubna a celkově bylo získáno 53 odpovědí. Uživatelský dotazník byl vytvořen na serveru Vyplňto.cz, bez zveřejnění výzkumu pro veřejnost.

5.5.3 Městská knihovna Sokolov

Městská knihovna Sokolov, je veřejnou knihovnou pro občany města Sokolov a jeho okolí. Sokolov je okresní město v Karlovarském kraji a sčítá (ke dni 31. 12. 2014) 23 762 obyvatel [Tab. D.11 Bilance počtu obyvatel ve městech, 2015]. „*Od 1.1. 2003, kdy došlo k zániku okresů, přešla knihovna pod město Sokolov a stala se Městskou knihovnou Sokolov. Krajskou knihovnou Karlovy Vary byla zároveň pověřena výkonem regionálních funkcí pro veřejné knihovny na území bývalého okresu Sokolov.*“ [Historie knihovny] Ředitelkou knihovny je Mgr. Daniela Drobečková. Celkový přepočtený počet zaměstnanců knihovny je 14,2. Knihovna dále zaměstnává 2 pracovníky v oddělení regionálních funkcí (financováno prostřednictvím Karlovarského kraje). [MĚSTSKÁ KNIHOVNA SOKOLOV, 2014, s. 3] Knihovna se člení na Dětské oddělení, Oddělení pro dospělé, Zvukovou knihovnu, Čítárnu a Studovnu. Všechna oddělení jsou otevřena šest dní v týdnu (42 hodin, Dětské oddělení 36 hodin).

Služby

Knihovna poskytuje výpůjční služby knižních i neknižních dokumentů. Zvuková knihovna obsahuje nahrávky literárních děl pořízené na magnetofonových kazetách. Knihy slouží nevidomým a těžce zrakově postiženým občanům. Podmínkou půjčování je potvrzení vystavené lékařem nebo některou z organizací zrakově postižených, či průkaz ZTP/P. [Zvuková knihovna - základní info] Pro zdravotně handicapované občany je rovněž poskytován rozvoz knih. Studovna je přístupna pro všechny návštěvníky knihovny. Nabízí informační, elektronické a reprografické služby a regionální fond k prezenčnímu vypůjčení. V čítárně uživatelé naleznou nabídku periodik, mohou využít wi-fi připojení, nebo veřejně přístupné počítače. Městská knihovna Sokolov pořádá informativní a literární pořady pro školy, různé kulturní akce, včetně celostátních akcí na podporu čtenářství a přednášky či besedy pro děti, dospělé i zdravotně znevýhodněné občany. [MĚSTSKÁ KNIHOVNA SOKOLOV, 2014, s. 7-9] Knihovna spolupracuje s místní nemocnicí, občanskými sdruženími Člověk v tísni a Střípky, a se základními i středními školami. Ve spolupráci se žáky a studenty ZŠ a SŠ okresu Sokolov vydává čtvrtletně Noviny Gaudeamus. Městská knihovna Sokolov poskytuje regionální služby pro 32 základních knihoven. [MĚSTSKÁ KNIHOVNA SOKOLOV, 2014, s. 16-17] Roční registrační poplatek je stanoven na 100 Kč pro dospělé čtenáře a 50 Kč pro děti do 15 let.

Propagace

Na webu Městské knihovny Sokolov čtenář nalezne informace o službách v podrobnostech o oddělení. Web je k dispozici v češtině, angličtině, němčině a ruštině. Jsou zde vystaveny také výroční zprávy knihovny, kalendář připravovaných aktivit nebo fotografie z akcí. Knihovna propaguje své služby v regionálních médiích, e-mailovými pozvánkami, informačními nástěnkami a letáky v knihovně. Program knihovny je zveřejňován v informačním měsíčníku města - Sokolovském Patriotu.

Městská knihovna Sokolov si založila propagační stránku na Facebooku již v prosinci roku 2009. Ke dni 17. 5. 2015 má 552 fanoušků. Nejčastěji zveřejňuje informace o provozu knihovny a chystaných akcích, ke kterým rovněž vytváří události. Do fotogalerie přidává fotografie z akcí proběhlých. Pro informace o nových službách či upozornění na soutěže využívá záložku „Poznámky“, která umožňuje vkládat i dlouhé texty. [Městská knihovna Sokolov, 2009]

Statistika za rok 2013

Knihovna za rok 2013 eviduje 52 609 návštěv a 3 402 registrovaných čtenářů. Knihovní fond v roce 2013 sčítal 95 888 jednotek. Knihovna disponovala 90 746 knižními dokumenty a odebírala 103 titulů periodik. Bylo realizováno celkem 125 249 výpůjček, z toho 21 879 periodik. [MĚSTSKÁ KNIHOVNA SOKOLOV, 2014, s. 3]

Neknižní výpůjčky

Městská knihovna Sokolov půjčuje čtečky elektronických knih, tematické kufříky, zvukové a audiovizuální dokumenty a deštníky. Knihovna v dotazníku sdělila, že neknižní výpůjčky propaguje na svém webu, Facebooku, ústní informací při registraci, e-mailovým upozorněním a v informačním měsíčníku města. Na svém webu ale uvádí pouze podrobnosti o výpůjčkách čteček e-knih a CD nosičů. O půjčování tematických kufříků se mimo jiné mohli čtenáři v době průzkumu dozvědět z oznámení o koupi nových kufříků, které knihovna zveřejnila na úvodní straně webu.

Čtenáři starší 18 let, registrovaní déle než 1 rok, si mohou v Městské knihovně Sokolov vypůjčit čtečku elektronických knih. Knihovna nabízí službu od října 2013. Disponuje čtyřmi čtečkami e-knih, čtenář si může vybrat ze 4 typů. Výpůjční lhůta při absenčním půjčování je 14 dnů. Při výpůjčce není požadována žádná záloha, čtenář pouze podepisuje smlouvu o výpůjčce. Čtečka je půjčována s elektronickými knihami E-Knihovny MKP. Čtečka musí být vrácena nabitá a s veškerým příslušenstvím [Čtečky e-knih]. Za 3 měsíce od realizace služby bylo vypůjčeno 5 čteček. Knihovna v předvýzkumu označila oblíbenost výpůjček známkou 4. Od jara 2015 začala Městská knihovna Sokolov ve spolupráci se společností eReading.cz půjčovat e-knihy. Registrovaní čtenáři, pokud vlastní čtečku eReading.cz, nebo zařízení s požadovaným operačním systémem, si mohou e-knihy stahovat přímo prostřednictvím knihovního katalogu. [E-knihy] Knihovna čtečkami eReading.cz nedisponuje.

Městská knihovna Sokolov se člení na několik oddělení. Jedním z nich je Zvuková knihovna. Výše v textu jsem uvedla, že oddělení nabízí nahrávky literárních děl na magnetofonových páskách a CD, sloužící nevidomým a těžce zrakově postiženým občanům.

Výpůjční lhůta pro absenční půjčování kazet a CD je 30 dnů. Vypůjčitel je zavázán dodržovat základní pravidla hygieny a pokyny k manipulaci s nosiči. Při jejich vracení je uživatel povinen upozornit na každou závadu, kterou při manipulaci s nimi objevil. [Výpůjční řád Oddělení pro nevidomé a slabozraké, 2009] Čtenáři knihovny si mohou také vypůjčit klasické zvukové a audiovizuální dokumenty v Oddělení pro dospělé. Informaci o půjčování filmových a hudebních záznamů v Oddělení pro dospělé knihovna na svém webu neuvádí (zjištěno z knihovního katalogu). Knihovna neposkytla statistiku výpůjček. Nicméně uvedla, že oblíbenost hodnotí známkou 3 a poptávka po nosičích v současné době roste.

Knihovna realizuje výpůjčky tematických kufříků od roku 2014. Knihovna nemá na webu o těchto výpůjčkách žádné podrobnosti. V současné době pouze na úvodní straně s novinkami informuje o nabídce nových kufříků. Rovněž na Facebooku nalezneme starší oznámení o nákupu kufříků. První zmínku na Facebooku o půjčování kufříků zveřejnila 1. dubna 2014 formou poznámky. S nákupem nových kufříků, v srpnu a poté prosinci 2014, sdílela knihovna poznámky o nových přírůstcích. Knihovna disponuje 9 kufříky (zjištěno z knihovního katalogu), které jsou půjčovány prezenčně i absenčně. Oblíbenost výpůjček kufříků knihovna označila známkou 1. V knihovně jsou k dispozici také deštníky. Čtenář si je může vypůjčit absenčně od roku 2014. Efektivita výpůjček je podle knihovny dostatečná. Označila ji známkou 4, statistiku výpůjček za rok 2013 však neposkytla.

Dle údajů, které jsem získala z dotazníku, jsou mezi neknižními výpůjčkami Městské knihovny Sokolov nejvíce oblíbené tematické kufříky. Oblíbenost kufříků v současné době roste, rovněž o CD a DVD nosiče čtenáři projevují větší zájem. Obliba čteček elektronických knih a deštníků je podle knihovny oproti ostatním výpůjčním službám nižší, ale také uvedla, že zájem o výpůjčky je od zavedení služby stále stejný.

Vliv propagace neknižních výpůjček na povědomí čtenářů

Průzkum uživatelů ukázal, že 75 % (6 z 8) respondentů je informováno o nabídce neknižních výpůjček v Městské knihovně Sokolov. Tito respondenti se nejčastěji o nabídce knihovny dozvěděli z jejího webu, nebo od knihovníka. O možnostech vypůjčení čteček e-knih a tematických kufříků je informováno 62,5 % respondentů. O výpůjčkách CD a DVD 50 % respondentů a o půjčování deštníků ví pouze 1 respondent, který si informace zjišťuje rovněž z webu a od knihovníka. Knihovna na svém webu uvádí pouze podrobnosti

o výpůjčkách čteček e-knih a zvukové knihovně pro nevidomé a slabozraké uživatele. O výpůjčkách tematických kufříků informuje čtenáře vždy při nákupu nových jednotek. Respondenti, kteří neznají nabídku služeb, získávají informace o knihovně z webu, od knihovníka nebo z plakátů umístěných v knihovně.

Závěr

Předností knihovny je rozmanitost využívaných komunikačních kanálů (web, knihovník, e-mail, informační tabule), zvláště při oznamování o zavedení nové služby, a to na webu, Facebooku a v informačním měsíčníku města. Informace se proto ke čtenářům mohou dostat různými směry. Všichni respondenti využívají jako informační zdroj web knihovny. O možnosti výpůjčky deštníku, které knihovna neprezentuje na webu, je menší povědomí mezi čtenáři. Výhodou knihovny je, že zpravidla své služby na webu propaguje. Propagace výpůjček deštníků na webu by mohla zvýšit jejich povědomí u čtenářů, jelikož respondenti zvolili jako nejčastěji využívaný informační zdroj právě web knihovny.

Výpůjčky byly zavedeny poměrně nedávno, v roce 2014, pouze půjčování čteček elektronických knih už v roce 2013. Vzhledem k absenci statistických údajů o výpůjčkách z roku 2013, nelze analyzovat jejich skutečnou efektivitu. Známe pouze hodnocení oblíbenosti předmětů z předvýzkumu. Knihovník hodnotí využitelnost předmětů spíše průměrně, až podprůměrně, pouze výpůjčky tematických kufříků jsou dle jeho názoru velice efektivní. Efektivita výpůjček se od doby jejich zavedení nezměnila, u tematických kufříků a zvukových dokumentů v současné době roste.

Komunikace s knihovnou

Komunikace s knihovnou začala 3. dubna, kdy jsem ji kontaktovala s prosbou o vyplnění dotazníku a zprostředkování druhého dotazníku jejím čtenářům. 7. dubna se mi ozvala ředitelka knihovny Mgr. Daniela Drobečková, se souhlasem se spoluprací. Informovala mne, že dotazník pro čtenáře vystaví na webu knihovny, a dotazník pro knihovnu vyplní. Obě činnosti vykonala 13. dubna. Krátce po získání informací od knihovny jsem začala vypracovávat případovou studii, prozatím jen obecné informace o knihovně. Sběr dat uživatelského dotazníku trval až do 2. května. Vzhledem k nízkému počtu respondentů, jsem

týden před uzavřením sběru dat zveřejnila prosbu o vyplnění dotazníku v několika skupinách na Facebooku, sdružující uživatele se zájmem o čtenářství (např. skupiny Co čteme, Knihomolové). Počet respondentů se poté zvýšil o 60 %. Nicméně konečný počet respondentů k 2. 5. činí pouze 8 vyplněných dotazníků. Dotazník byl vytvořen na serveru Vyplňto, bez zveřejnění výzkumu pro veřejnost.

5.5.4 Krajská knihovna Vysočiny

Krajská knihovna Vysočiny (KKV), příspěvková organizace, „*je veřejná knihovna s univerzálními knihovními fondy a regionální centrum knihovnických, bibliografických a informačních služeb pro síť veřejných knihoven Kraje Vysočina.*” [O knihovně] Knihovna sídlí v Havlíčkově Brodě. Město sčítalo k 31. 12. 2014 23 306 obyvatel. [Tab. D.11 Bilance počtu obyvatel ve městech Kraje Vysočina, 2015]. Zřizovatelem knihovny je Kraj Vysočina. Plní funkci vědecké knihovny pro území kraje Vysočina a zároveň je základní veřejnou knihovnou města Havlíčkův Brod. KKV zabezpečuje vzájemnou koordinaci činností veřejných knihoven v kraji, přispívá ke zvyšování kulturní úrovně občanů a podporuje jejich celoživotní vzdělávání. Vizí knihovny je zajišťovat odborné služby široké veřejnosti, poskytovat prostor k setkávání a nabízet širokou škálu služeb, s důrazem na zpřístupňování rozsáhlého fondu dokumentů a nových informačních technologií. [O knihovně, 2014] Ředitelkou knihovny je Mgr. Veronika Peslerová. Průměrný roční přepočtený stav k 31. 12. 2013 byl 38,94 zaměstnanců. [KRAJSKÁ KNIHOVNA VYSOČINY, 2014, s. 34]

Knihovna se člení na Oddělení pro dospělé, Dětské oddělení, Oddělení specializovaných služeb, Studovnu a M-centrum. Knihovna má také 3 pobočky - Pobočka Perknov, ZŠ Nuselská a ZŠ Wolkerova. KKV je otevřena 6 dní v týdnu (Odd. specializ. služeb 5x týdně), Počka Perkov 1 den v týdnu a pobočky při základních školách 2 dny v týdnu. [Krajská knihovna Vysočiny, 2015] M-centrum (Multimediální Music centrum) nabízí prostor pro relaxaci, poslech hudby, návštěvníci mají k dispozici playstation, elektronické piano, nebo přístup k internetu, pro čtenáře je připraven široký výběr neknižních předmětů k vypůjčení. [M-centrum, 2014] Čtenáři mohou půjčené knihy vrátit také do některého z biblioboxů, umístěných ve městě.

Služby

Krajská knihovna Vysočiny nabízí svým čtenářům prezenční a absenční výpůjční služby knižních i neknižních dokumentů, včetně zvukových knih pro nevidomé a slabozraké uživatele. Dále meziknihovní výpůjční služby, reprografické služby, přístup k internetu, informační a bibliografické služby. KKV je také zapojena do služby Ptejte se knihovny. Poskytuje asistenční služby u PC, poradenské služby handicapovaným, studentům a pomáhajícím profesím, knihovnicko – informační lekce pro školy, kulturní, vzdělávací a výukové programy pro všechny skupiny čtenářů nebo programy psychické aktivace pro seniory a zdravotně postižené. [Krajská knihovna Vysočiny, 2015] Knihovna provozuje Univerzitu volného času. Jedná se o formu zájmového celoživotního vzdělávání pro nejširší veřejnost, studijní program je určen všem věkovým kategoriím. [Univerzita volného času, 2015] Knihovna dále zajišťuje krajské a okresní regionální funkce. Ve spolupráci s dalšími subjekty vydává elektronický čtvrtletník Knihovnický zpravodaj Vysočina, určený především pro knihovníky. Pro registrované čtenáře knihovna nabízí přístup k licencovaným databázím formou vzdáleného přístupu, nebo přístup k regionálním databázím. Některé databáze jsou dostupné pouze v knihovně. Roční registrační poplatek činí 80 Kč, pro děti do 15 let 20 Kč. Držitelé průkazu ZTP, ZTP-P, čtenáři nad 70 let a uživatelé oddělení služeb pro handicapované mají registraci do knihovny zdarma. [Krajská knihovna Vysočiny, 2015]

Statistika za rok 2013

Knihovna za rok 2013 zaznamenala 349 076 návštěv a 6 637 registrovaných čtenářů, z toho 1 285 dětí do 15 let. Knižní fond v roce 2013 sčítal 294 442 jednotek. Knihovna disponovala 245 502 knižními dokumenty a 3 162 tituly periodik. Bylo realizováno celkem 379 215 výpůjček, z toho 302 455 knih, 37 769 periodik a 22 187 zvukových dokumentů [KRAJSKÁ KNIHOVNA VYSOČINY, 2014, s. 4-11].

Propagace

Krajská knihovna Vysočiny své služby prezentuje na webu. V sekci „Výpůjční služby“ uvádí podrobné údaje o nabízených předmětech k vypůjčení a odkazuje na oddělení, které výpůjčky poskytují. V informacích o oddělení nalezneme výčet služeb, které zajišťuje. Knihovna také zveřejňuje kalendář připravovaných akcí, rovněž na úvodní straně webu

aktualizuje oznámení o blížících se aktivitách. V prostorách knihovny využívá ke své propagaci informační obrazovky a nástěnky, čtenářům zaslá e-mailové pozvánky a oznámení. Ve městě umísťuje plakáty se sdělením o připravovaných akcích a informace jsou také pravidelně rozesílány do redakcí regionálních novin. [KRAJSKÁ KNIHOVNA VYSOČINY, 2014, s. 22]

Také Krajská knihovna Vysočiny využívá ke svému prezentování stránku na Facebooku. Čtenáře upozorňuje na novinky v knihovně, přidává fotografie z proběhlých akcí, nebo vytváří události k blížícím se aktivitám. Nepoužívá žádné speciální záložky, je k dispozici pouze aplikace s virtuální prohlídkou knihovny, kterou nalezneme také na webu. K 1. červnu 2015 měla stránka 633 fanoušků, indikátor „mluví o tom“ dosahovat čísla 8. [Krajská knihovna Vysočiny Havlíčkův Brod, 2009] Kromě Facebooku má knihovna založený účet na serveru YouTube. KKV na sociální síť nahrála několik videí z proběhlých akcí, ale účet je již přes rok neaktivní.

Neknižní výpůjčky

Krajská knihovna Vysočiny půjčuje čtečky elektronických knih, tablety, tematické kufříky, zvukové a audiovizuální dokumenty, deskové hry, brýle, příslušenství k elektronice a deštníky. V dotazníku uvedla, že neknižní výpůjčky propaguje na svém webu, sociálních sítích, na informačních tabulích v prostorách knihovny, ústní informací při registraci, nebo plakáty ve městě. Tablety, čtečky elektronických knih, tematické kufříky, deskové hry, CD a DVD nosiče jsou využívány na akcích pořádaných knihovnou.

KKV půjčuje čtečky elektronických knih od roku 2010. Má k dispozici 6 čteček k prezenčnímu i absenčnímu vypůjčení, čtenáři si mohou vybírat z 5 modelů. Výpůjční lhůta je stanovena na 14 dnů. [M-centrum, 2015] Knihovna nevyžaduje zálohu za vypůjčení. Čtečky si může čtenář vypůjčit v oddělení M-centrum, knihovna využívá čteček i na pořádaných akcích. Podrobnější údaje o půjčování čteček knihovna na webu neuvádí, ale o možnosti jejich vypůjčení se můžeme dozvědět z informací o oddělení, nebo z výčtu služeb poskytovaných knihovnou. V současné době podle knihovny zájem o výpůjčky roste, efektivitu označila známkou 1. KKV nabízí ve spolupráci s portálem eReading.cz pro registrované čtenáře zdarma možnost půjčování e-knih. E-knihy lze číst pouze ve čtečkách eReading.cz, nebo v zařízeních s požadovaným operačním systémem. [E-knihy k vypůjčení, 2015] Knihovna půjčuje 2 čtečky značky eReading.

Od roku 2011 si čtenáři starší 18 let mohou vypůjčit také tablet. [M-centrum, 2015] Knihovna disponuje 2 tablety, značky Acer a Samsung (zjištěno z knihovního katalogu). Tablety si lze půjčit pouze prezenčně v M-centru, jsou využívány také na akcích pro děti i pro dospělé. Zájem o výpůjčky klesá, efektivitu knihovna hodnotí známkou 2. V M-centru je k dispozici k prezenčnímu vypůjčení také Gamepad, iPad a 2 iPody. O možnosti vypůjčení informuje knihovna na webu v podrobnostech o oddělení. [M-centrum, 2015] Oblíbenost těchto elektronických předmětů je velmi dobrá (známka 2).

Výpůjčky tematických kufříků Krajská knihovna Vysočiny realizuje od roku 2012. Kufříky si mohou vypůjčit čtenáři starší 18 let. Výpůjční doba je 14 dní bez možnosti prodloužení. V případě překročení výpůjční lhůty je čtenář povinen zaplatit sankční poplatek, při poškození či ztrátě některé z částí tematického kufříku ji musí adekvátně nahradit. [Tematické kufříky, 2015] Knihovna má v Dětském oddělení k dispozici 5 kufříků, využívá je také na akcích pro děti. Zájem o kufříky stále roste, jejich oblíbenost knihovna ohodnotila známkou 1. Na webu odkazuje na podrobnější informace o podmínkách vypůjčení a na seznam s popisem nabízených kufříků.

V Oddělení pro dospělé si lze od roku 2011 vypůjčit také dioptrické brýle. Knihovna nabízí 10 kusů brýlí různých velikostí dioptrií. Brýle jsou půjčovány také absenčně. Dostupnost a informace o brýlích lze zjistit v knihovním katalogu. Možnost vypůjčení předmětu však knihovna jinde na webu neuvádí. Oblíbenost u čtenářů označila známkou 1. Od zavedení služby je zájem o výpůjčky stále stejný.

Výpůjčky deštníků jsou v KKV realizovány od roku 2011. Knihovna má v půjčovně pro dospělé k dispozici 5 deštníků. O možnosti výpůjčky se návštěvník webu dozví pouze z knihovního katalogu. V informacích o oddělení, ani ve výčtu služeb není o půjčování deštníků žádná zmínka. Oblíbenost u čtenářů knihovna hodnotí známkou 2. Zájem je od implementace výpůjční služby stále stejný.

Zvukové a zvukově obrazové dokumenty si čtenáři mohou vypůjčit v M-centru na výpůjční lhůtu 14 dnů. Knihovna má k dispozici širokou nabídku CD a DVD nosičů, MC kazet, videokazet, LP desek, ale také zvukových knih pro nevidomé. [M-centrum, 2015] K 31. 12. 2013 knihovní fond sčítal 2 438 LP, 25 963 CD, 1 516 MC, 11 545 zvukových knih,

25 videokazet a 3 996 DVD [KRAJSKÁ KNIHOVNA VYSOČINY, 2014, s. 12]. Výpůjční řád knihovny stanovuje maximální počet kusů, které si lze půjčit v rámci jedné výpůjčky. Pro dospělé čtenáře je počet kusů 4 CD a 4 DVD, pro čtenáře do 15 let pouze 2 CD a 1 DVD. [M-centrum, 2015] Při ztrátě či poškození nosiče hradí čtenář sankční poplatek. Stručné informace o půjčování zvukových nosičů uvádí KKV na svém webu. V roce 2013 bylo realizováno 15 527 výpůjček CD a DVD nosičů. Efektivitu knihovna hodnotí známkou 1. Od zavedení výpůjček nebyla zaznamenána výrazná změna v oblíbenosti těchto předmětů.

V KKV si lze vypůjčit také CD-ROM. Oddělení specializovaných služeb realizuje i absenční výpůjčky, ve studovně jsou k dispozici pouze dokumenty k prezenčnímu vypůjčení. Informace o těchto možnostech jsou dostupné pouze v knihovním katalogu.

Deskové hry jsou v KKV k vypůjčení od roku 2012. Hru si lze vypůjčit i absenčně, výpůjční lhůta je stanovena na 14 dnů [M-centrum, 2015]. Společenské hry půjčuje M-centrum, hry určené pro děti jsou k dispozici v Dětském oddělení. Nabídku 205 her nalezneme v knihovním katalogu. O možnosti vypůjčení her se mohou návštěvníci webu dozvědět z informací o M-centru. Deskové hry jsou využívány také na akcích pro veřejnost. Knihovna pravidelně pořádá maratony v hraní deskových her nebo prezentaci a ukázkou nově zakoupené hry. [Krajská knihovna Vysočiny, 2015] Oblíbenost knihovna hodnotí známkou 1, zájem o výpůjčky stále roste.

Příslušenství k elektronice půjčuje KKV rovněž v M-centru. Čtenáři si mohou půjčit prezenčně 2 sluchátka k elektronickému zařízení. Informaci o možnosti výpůjčky knihovna na webu neuvádí. Lze se o nich dozvědět pouze z knihovního katalogu, kde nalezneme katalogizační záznam sluchátek s informacemi o jejich dostupnosti. Efektivitu předmětu označila známkou 2. Za dobu půjčování předmětu knihovna nezaznamenala výraznější změnu v oblíbenosti.

Dle údajů z dotazníku je patrné, že knihovnické hodnotí neknižní výpůjčky v KKV jako efektivní. U většiny předmětů je zájem o výpůjčky stejný jako v době jejich zavedení, v případě čteček e-knih, tematických kufříků a deskových her oblíbenost v současnosti roste. Pouze u výpůjček tabletů zájem klesá. Na webu knihovna uvádí informace o půjčování čteček elektronických knih, tabletů, tematických kufříků, zvukových a zvukově obrazových dokumentů a deskových her.

Vliv propagace neknižních výpůjček na povědomí čtenářů

Uživatelský dotazník ukázal, že 71,43 % (5 ze 7) respondentů je informováno o možnosti neknižních výpůjček v Krajské knihovně Vysočiny. Respondenti si nejčastěji informace zjišťují od knihovníka, nebo od ostatních čtenářů. O výpůjčkách CD a DVD je informováno 71,43 % respondentů, o deskových hrách 57,14 %, o čtečkách a deštnících 42,86 % a pouze 28,57 % respondentů o půjčování tabletů a brýlí. O ostatních předmětech, které knihovna půjčuje, ví pouze 1 respondent. Zároveň 1 respondent zaškrtnl jako součást nabídky výpůjček obraz, který knihovna nepůjčuje. Respondent uvedl, že se o této možnosti dozvěděl od ostatních čtenářů. Respondenti, kteří neznají půjčování jiných dokumentů než knih a periodik, si zjišťují informace o knihovně z webu, ze sociálních sítí, nebo od čtenářů. Tato informace byla zjištěna pouze od 2 respondentů.

Závěr

Knihovna na webu uvádí přehledný seznam předmětů, které půjčuje. Na webových stránkách chybí informace o půjčování brýlí, deštníků a příslušenství k elektronice. Čtenář se o této možnosti může dozvědět pouze po cíleném vyhledání předmětu v katalogu knihovny. Nicméně vzorek respondentů nevyužívá k zjišťování informací web. Nejčastěji se o nabízených předmětech dozvěděli od knihovníka, nebo od čtenářů. Vzhledem k nízkému počtu respondentů nelze jednoznačně potvrdit, že web není využívaným informačním zdrojem čtenářů knihovny, a že absence údajů na webu nemá vliv na povědomí čtenářů o možnostech výpůjček. Je však jisté, že zmínka o půjčování brýlí a deštníku na webu, by povědomí o neknižních výpůjčkách neovlivňovala negativně.

Knihovna neposkytla statistické údaje o výpůjčkách za rok 2013, ale neknižní předměty ohodnotila známkami podle jejich oblíbenosti u čtenářů. Zájem čtenářů o výpůjčky hodnotí kladně. Nevykazuje žádné značné problémy s efektivitou, zájem o neknižní předměty zpravidla roste.

Komunikace s knihovnou

Komunikace s knihovnou začala 8. dubna, kdy jsem ji kontaktovala s prosbou o vyplnění dotazníku a zprostředkování druhého dotazníku jejím čtenářům. 15. dubna jsem obdržela odpověď od Mgr. Ireny Brezovic, zástupkyně ředitelky knihovny. Paní Brezovic souhlasila s vyplněním dotazníku pro knihovnu, ale nechtěla své čtenáře obtěžovat prosbou o vyplnění uživatelského dotazníku elektronickou cestou. Navrhla mi, abych ji zaslala poštou vytištěné dotazníky, které by umístila na jednotlivá oddělení. Tuto možnost jsem odmítla z důvodu předpokládaného zdržení výzkumu a možných obtíží při vyhodnocování dotazníku. Poprosila jsem tedy jen o vyplnění dotazníku pro knihovnu, které bylo provedeno o 2 dny později, a respondenty na uživatelský dotazník jsem se snažila získat sama. Prosbu o vyplnění dotazníku jsem zveřejnila v několika skupinách na Facebooku, sdružující uživatele se zájmem o čtenářství (např. skupiny Co čteme, Knihomolové). Z těchto skupin jsem získala 85,6 % respondentů. Uživatelský dotazník byl vytvořen na serveru Vyplňto.cz. Týden před ukončením sběru dat jsem schválila zveřejnění výsledků průzkumu uživatelům serveru, které zahrnovalo také veřejnou propagaci průzkumu na tomto serveru. Podmínkou vyplnění dotazníku byla registrace v KKV. Touto cestou jsem získala další 2 respondenty. Sběr dat uživatelského dotazníku trval až do 5. května a celkově bylo získáno pouze 7 odpovědí.

5.5.5 Závěrečná komparace

V případových studiích jsem představila zjištěné informace o Knihovně města Plzně, Městské knihovně Sokolov a Krajské knihovně Vysočiny. V této kapitole jsem provedla komparaci výzkumů jednotlivých knihoven a zpracovala souhrnný přehled výsledků. Porovnávala jsem předměty pro neknižní výpůjčky a názory knihovníků a čtenářů na tyto služby. Tímto způsobem můžeme sledovat odlišnosti ve zkoumaných knihovnách.

5.5.5.1 Poskytované neknižní výpůjčky v knihovnách

Knihovny svým čtenářům poskytují výpůjčky těchto neknižních předmětů:

Knihovna města Plzně	Městská knihovna Sokolov	Krajská knihovna Vysočiny
Čtečky elektronických knih	Čtečky elektronických knih	Čtečky elektronických knih
Tematické kufříky	Tematické kufříky	Tematické kufříky
Zvukové a zvukově obrazové dokumenty	Zvukové a zvukově obrazové dokumenty	Zvukové a zvukově obrazové dokumenty
E-knihy	E-knihy	E-knihy
-----	Deštníky	Deštníky
Deskové hry		Deskové hry
Brýle		Brýle
Psací potřeby		Psací potřeby
Příslušenství k elektronice		Příslušenství k elektronice
		Tablety
	iPad, iPod	

5.5.5.2 Neknižní výpůjčky podle knihovníků

Následující tabulka zobrazuje, jak vidí problematiku neknižních výpůjček knihovníci. V předvýzkumu knihovník označoval předměty k vypůjčení z hlediska jejich využitelnosti čtenáři. Znamky vyjadřují: 1 – výborně, 2 – velmi dobře, 3 – dobře, 4 – dostatečně, 5 – nedostatečně.

Oblíbenost neknižních výpůjček

Objekt	Knihovna města Plzně	Městská knihovna Sokolov	Krajská knihovna vysočiny
Čtečky e-knih	3	4	1
Tematické kufříky	2	1	1
Zvukové a zvukově obrazové dokumenty	2	3	1
E-knihy	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno
Deskové hry	2	-----	1
Brýle	2	-----	1
Psací potřeby	nezjištěno	-----	2
Příslušenství k elektronice	3	-----	2
Deštníky	-----	4	2
Tablety	-----	-----	2
iPad, iPod	-----	-----	2

5.5.5.3 Neknižní výpůjčky z pohledu čtenářů

Zhodnocením propagace neknižních výpůjček a odpovědí všech respondentů uživatelských dotazníku mohou výsledky shrnout následovně:

- Většina respondentů ví, že knihovna půjčuje i jiné předměty než jen knihy a časopisy.
- Uživatelé mají zájem o neknižní výpůjčky.
- Zkušenosti s výpůjčkami jsou kladné.
- Respondenti jsou spokojeni s nabídkou knihovny.
- Čtenáři většinou nejsou informováni o kompletní nabídce knihovny.
- Nejčastěji se o nabídce výpůjček dozvěděli z webu, od knihovníka nebo od ostatních čtenářů.
- O výpůjčkách, které knihovna na webu neprezentuje, je zpravidla menší povědomí mezi čtenáři.

6. Závěr

Bakalářská práce měla přinést poznatky o neknižních výpůjčkách a jejich roli v knihovně. Realizací několika výzkumů jsem získala informace o nabízených neknižních předmětech, jejich oblíbenosti a principech a trendech v poskytování výpůjček. Pozitivním zjištěním bylo, že většina zkoumaných knihoven (87,1 %) poskytuje neknižní výpůjčky. Nejčastějším neknižním materiálem v knihovnách jsou stále zvukové a zvukově obrazové dokumenty, ale knihovny postupně nalézají nové možnosti výpůjček. V jejich nabídkách služeb se stále častěji objevují výpůjčky deskových her, tematických kufříků, čteček elektronických knih, deštníků nebo brýlí. Oblíbenost výpůjček závisí také na charakteru knihovny. Efektivitu lze ovlivnit nabídkou pro konkrétní cílovou skupinu čtenářů. Knihovny zpravidla před implementací nové služby nedělají průzkum čtenářských zájmů a potřeb. Výzkum potvrdil, že v některých případech má tato skutečnost nepříznivý dopad na efektivitu služby.

Posouzením celého výzkumu této problematiky, mohu označit kladem neknižních výpůjček v českých knihovnách poznatek, že pro většinu knihoven je půjčování neknižních předmětů efektivní. Knihovny také potvrdily, že o výpůjčky je stabilní zájem již od jejich zavedení. Efektivita neknižních výpůjček převážně neklesá. Významným nedostatkem těchto služeb je nedostatečná propagace knihovnamí. Čtenáři nejsou informováni o kompletní nabídce služeb knihovny. Největší slabinou v propagaci výpůjček je web knihovny, který je zpravidla nejčastěji využívaným informačním zdrojem čtenářů.

Práce mi umožnila hlubší proniknutí do problematiky neknižních výpůjčních služeb. Mohu říci, že tuto oblast považuji za perspektivní a knihovny by se měly snažit o jejich rozvoj.

Použitá literatura

1. "Albena" opens the readers season. *Albena: Oasis for holidays* [online]. 2014 [cit. 2015-06-06]. Dostupné z: <http://albena.bg/en/news/view/id/621>.
2. BAZALOVÁ, Eva. Tematické kufříky - pár rad a tipů pro ty, kdo se ještě nerozhodli. In: *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. 2013, **13**(1) [cit. 2015-02-25]. ISSN 1213-8231. Dostupné z: <http://kzv.kkvysociny.cz/default.aspx?id=1562>.
3. BERNDTSON, Maija. Nová Knihovna. In: *Sborník z 21. konference, konané ve dnech 10. až 12. září 2013 v areálu Univerzity Palackého v Olomouci* [online]. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2013, s. 39-44 [cit. 2015-04-11]. ISBN 978-80-86249-68-1. Dostupné z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks2013/Sbornik2013.pdf>
4. BERRY, Allison. How Libraries are Reinventing Themselves for the Future. In: *Time* [online]. 2012 [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://newsfeed.time.com/2012/06/22/how-libraries-are-reinventing-themselves-for-the-future>.
5. Biblioburro: The Donkey Library. *POV: Documentaries with a point of view* [online]. American Documentary, 2011 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.pbs.org/pov/biblioburro>.
6. BIERNÁTOVÁ, Olga. Facebook není nástrojem přímého marketingu. In: *ProInflow: Časopis pro informační vědy* [online]. 2012, **4**(1) [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinflow/article/view/807/936>.
7. BIŇOVEC, Adam. Knihovní řády po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku. In: *Čtenář: měsíčník pro knihovny* [online]. 2014, **66**(2) [cit. 2015-02-20]. ISSN 1805-4064. Dostupné z: <http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2014-roc-66/2-2014/pravni-poradna-1231638.htm>.
8. BRABEC, Jan. *Trh s čtečkami elektronických knih v České republice* [online]. Praha, 2012 [cit. 2015-02-21]. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce Mgr. Libor Nováček. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/107070/>.
9. CELBOVÁ, Ludmila. Neknižní dokument. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000908&local_base=KTD.
10. ČERNÝ, Jan. *Městské knihovny ve Finsku* [online]. Praha, 2009 [cit. 2015-02-20]. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Barbora Drobíková. Dostupné z: <http://is.cuni.cz/webapp/zzp/detail/76145/>.
11. ČESKO. Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). In: *Sbírka zákonů* [online]. 2000, Částka 36 [cit. 2015-02-18]. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3424>.

12. ČESKO. Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In: *Sbírka zákonů* [online]. 2001, Částka 98 [cit. 2015-01-09]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3676>.
13. ČESKO. MINISTERSTVO KULTURY. Vyhláška Ministerstva kultury k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb. In: *Sbírka zákonů* [online]. 2002, Částka 39 [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3858>.
14. ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů* [online], 2012, Částka 33 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=24084>.
15. Čtečky e-knih. *Městská knihovna Sokolov* [online]. Městská knihovna Sokolov [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: <http://www.mksokolov.cz/index.php/pro-dospELE/info/42-ctecky-e-knih.html>.
16. Čtení v tramvaji. *Knihovna Jiřího Mahena v Brně* [online]. Brno: Knihovna Jiřího Mahena, 2013 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.kjm.cz/cteni-v-tramvaji>.
17. Čtení v trávě. 2014a. *Městská knihovna Vamberk* [online]. Městská knihovna Vamberk [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.knihovna-vamberk.cz/cteni-v-trave-3/4223>.
18. Čtení v trávě. 2014b. *Městská knihovna Vamberk* [online]. Městská knihovna Vamberk [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.knihovna-vamberk.cz/cteni-v-trave-2/4210>.
19. E-knihy. *Městská knihovna Sokolov* [online]. Městská knihovna Sokolov [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: <http://www.mksokolov.cz/index.php/e-knihy.html>.
20. E-knihy k vypůjčení. *Krajská knihovna Vysočiny* [online]. Havlíčkův Brod: Krajská knihovna Vysočiny, 2015 [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: http://www.kkvysociny.cz/?page_id=19.
21. Evidence knihoven, adresář knihoven evidovaných Ministerstvem kultury a související informace. *Ministerstvo kultury* [online]. Ministerstvo kultury, 2007, 12. 5. 2015 [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/literatura-a-knihovny/evidence-a-adresar-knihoven-evidovanych-ministerstvem-kultury-a-souvisejici-informace-443>.
22. FOBEROVÁ, Libuše. Metodika tvorby marketingové koncepce pro prostředí veřejných knihoven. In: *Duha: informace o knihách a knihovnách z Moravy* [online]. 2014, **28**(3) [cit. 2015-05-09]. ISSN 1804-4255. Dostupné z: <http://duha.mzk.cz/clanky/metodika-tvorby-marketingove-koncepce-pro-prostredi-verejnych-knihoven>.
23. HANÁK, Martin. Přehled poskytovatelů českých e-knih a jejich platforem. In: *Ikaros* [online]. 2014, **18**(9) [cit. 2015-02-26]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/prehled-poskytovatelu-ceskych-e-knih-a-jejich-platforem>.

24. HAVLOVÁ, Jaroslava. 2003a. Čtečka elektronických knih. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000015939&local_base=KTD.
25. HAVLOVÁ, Jaroslava. 2003b. Správa digitálních práv. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000015940&local_base=KTD.
26. Historie knihovny. *Městská knihovna Sokolov* [online]. Městská knihovna Sokolov [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: <http://www.mksokolov.cz/index.php/o-knihovne/historie.html>.
27. HOUSÍREK, Libor. *Využití čteček elektronických knih ve veřejných knihovnách a možnosti jejich pedagogického využití* [online]. Zlín, 2013 [cit. 2015-02-16]. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd. Vedoucí práce Ing. Lenka Mikulová. Dostupné z (HDL): <http://hdl.handle.net/10563/21372>.
28. *Charles County Public Library* [online]. Maryland: Charles County Public Library, 2015, 18. února 2015 22:49 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://ccplonline.org>.
29. CHRŽOVÁ, Michaela. *Metody sledování prezenčních výpůjček ve vybraných knihovnách v České republice* [online]. Praha, 2014 [cit. 2015-02-27]. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Radka Římanová. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/127110/>.
30. Jak pracovat s e-knihami. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích* [online]. 2010, 4. 10. 2014 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.lib.jcu.cz/docs/ak-eknihy-navod.pdf>.
31. JURMANOVÁ VOLEMANOVÁ, Věra. Půjčování e-knih z hlediska autorského práva. In: BOUDA, Tomáš. *Elektronické knihy v českých knihovnách* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 32-41 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://eknihy.knihovna.cz/static/files/elektronicke-knihy-v-ceskych-knihovnach.pdf>.
32. KaČ-Ka: My little free library? KaČ-Ka!. *Městská knihovna Blansko* [online]. Městská knihovna Blansko, 2014 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.knihovna.blansko.cz/kacka>
33. *Katalog NTK* [online]. Praha: Národní technická knihovna a Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, 2006- [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://aleph.techlib.cz>.
34. Kniha do vlaku. *Městská knihovna Mikulov* [online]. Městská knihovna Mikulov, 2014 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://mikulov.knihovna.cz/news/kniha-do-vlaku>.
35. KNIHOVNA MĚSTA PLZNĚ. 2013. *Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2012* [online]. Knihovna města Plzně, 2013, 81 s. [cit. 2015-06-06]. Dostupné z: <http://www.knihovna.plzen.eu/dokumenty/zpravy/zprava12.pdf>.

36. KNIHOVNA MĚSTA PLZNĚ. 2014. *Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2013* [online]. Knihovna města Plzně, 2014, 99 s. [cit. 2015-06-06]. Dostupné z: <http://www.knihovna.plzen.eu/dokumenty/zpravy/zprava13.pdf>.
37. Knihovna u nádraží: přečti a vrať!. In: *Orlický deník* [online]. České Budějovice: Vltava-Labe-Press, 2014 [cit. 2015-02-17]. ISSN 1802-1034. Dostupné z: <http://orlicky.denik.cz/z-regionu/knihovna-u-nadrazi-precti-a-vrat-20140430.html>.
38. Knihovna Vinice. In: *Facebook* [online]. 2011, 1. června 2015 [cit. 2015-06-01]. Dostupné z: <http://www.facebook.com/knihovnavinice?fref=photo>.
39. KOBLENC, Václav. „Nesmíš koktat!“ V knihovně padl rekord, při maratónu četli 24 hodin. In: *Táborský deník* [online]. České Budějovice: Vltava-Labe-Press, 2015 [cit. 2015-04-13]. ISSN 1802-0852. Dostupné z: http://taborsky.denik.cz/kultura_region/nemmis-koktat-v-knihovne-pادل-rekord-pri-maratonu-cetli-24-hodin-20150316-dpqn.html
40. KOPENCOVÁ, Zuzana. Městská knihovna v Praze: projekt Hispra a Norské fondy. In: *Čtenář* [online]. 2008, 60(3) [cit. 2015-02-26]. ISSN 1805-4064. Dostupné z: <http://ctenar.svkkk.cz/clanky/2008-roc-60/03-2008.htm>.
41. KORYČANOVÁ, Lenka. *Marketing veřejných knihoven v Plzeňském a Karlovarském kraji: aktuální stav a nové příležitosti* [online]. Praha, 2013 [cit. 2015-06-02]. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Hana Landová, Ph.D. Dostupné z: <http://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/107403/>.
42. KRAJSKÁ KNIHOVNA VYSOČINY. *Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě: Statistická příloha k Výroční zprávě 2013* [online]. Havlíčkův Brod: Krajská knihovna Vysočiny, 2014, 36 s. [cit. 2015-06-06]. Dostupné z: http://www.kkvysociny.cz/wp-content/uploads/2014/12/2013vyrocni_zprava_stat_pril-1.pdf.
43. *Krajská knihovna Vysočiny* [online]. Havlíčkův Brod: Krajská knihovna Vysočiny, 2015 [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: <http://www.kkvysociny.cz>.
44. Krajská knihovna Vysočiny Havlíčkův Brod. In: *Facebook* [online]. 2009, 1. června 2015 [cit. 2015-06-01]. Dostupné z: <http://www.facebook.com/krajskaknihovnavysociny>.
45. KRIŠPIN, Jiří. *Podpora dětského čtenářství pomocí tematických kufříků* [online]. Brno, 2012 [2015-02-19]. Bakalářská práce (Bc.). Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce Mgr. Jan Lidmila. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/365529/ff_b.
46. KŘÍŽOVSKÁ, Dana. 13.3-14.3.2015 Maraton 24 hod. čtení v knihovně od RÁNA DO RÁNA. *Knihovna městyse Malšice* [online]. Knihovna městyse Malšice, 2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.knihovna.malsice.eu/udalo-se-v-knihovne/2015/>.
47. Lekotéka. *Knihovna Jiřího Mahena v Brně* [online]. Brno: Knihovna Jiřího Mahena, 2013 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.kjm.cz/pomucky-lekoteka>.

48. LONSKÁ, Pavlína. Studijní cesta do Nizozemska pod záštitou České informační společnosti, o.s. *Česká informační společnost, o.s.* [online]. Praha: Česká informační společnost, 2012 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://cisvts.cz/2012/10/studijni-cesta-do-nizozemska-pod-zastitou-ceske-informacni-spolecnosti-o-s>.
49. LONSKÁ, Pavlína. *Prezentace knihovních služeb veřejnosti: analýza současného stavu v Nizozemsku a v České republice* [online]. Praha, 2013 [cit. 2015-02-19]. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Hana Landová, Ph.D. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/106163/>.
50. M-centrum. *Krajská knihovna Vysočiny* [online]. Havlíčkův Brod: Krajská knihovna Vysočiny, 2014 [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: http://www.kkvysociny.cz/?page_id=37.
51. MACHYÁNOVÁ, Alice. *Zvukové a zvukově obrazové dokumenty v Městské knihovně v Praze* [online]. Praha, 2014 [cit. 2015-02-25]. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Marcela Buřilová. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/122898/>.
52. MANOVÁ, Monika. *České knihovny v prostředí sociální sítě Facebook* [online]. Praha, 2011 [cit. 2015-04-19]. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Eva Bratková, Ph.D. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/98216/>.
53. MATEČHOVÁ, Alena. Pravidla půjčování e-čtečky. *Městská knihovna v Semilech* [online]. Městská knihovna Semily, 2013 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.knihovna.semily.cz/katalog/ctecky-e-knih/pravidla-pujcovani-e-ctecky/>.
54. MĚŘÍNSKÁ, Eva. Knihovna půjčuje e-knihy: snadno, rychle, legálně. *Městská knihovna Tábor* [online]. Městská knihovna Tábor, 2014 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.knihovnatabor.cz/aktuality/knihovna-pujcuje-e-knihy-snadno-rychle-legalne>.
55. MĚSTSKÁ KNIHOVNA SOKOLOV. *Výroční zpráva Městské knihovny Sokolov za rok 2013* [online]. Městská knihovna Sokolov, 2014, 22 s. [cit. 2015-06-06]. Dostupné z: <http://www.mksokolov.cz/images/stories/vyrocnizpravy/VZ2013.pdf>.
56. Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. *Ministerstvo kultury* [online]. Praha: Ministerstvo kultury, 2011 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=445>.
57. MIKŠOVÁ, Radana. *Využití knihovny v různých typech mateřských škol* [online]. Praha, 2006 [cit. 2015-02-16]. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra české literatury. Vedoucí práce PhDr. Vladimíra Gebhartová. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/20475/>.

58. MRÁZOVÁ, Kristýna. *Marketingová analýza doplňkových a nadstandardních služeb knihoven / informačních center / kulturní organizace. Jejich význam pro návštěvnost a finanční přínos* [online]. Praha, 2013 [cit. 2015-04-01]. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce Ing. Radka Johnová, Ph.D. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/107187>.
59. Music. *Lopez Island Library* [online]. Washington: Lopez Island Library, 2015 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://lopezlibrary.org/music>.
60. Nabídka besed dětského oddělení. *Městská knihovna v Třebíči* [online]. Městská knihovna v Třebíči, 2014 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://www.knihovnatr.cz/cze/knihovna-hasskova/nabidka-besed-detskeho-oddeleni>.
61. Naše služby. *Knihovna města Plzně* [online]. Knihovna města Plzně, 5. 5. 2015 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.knihovna.plzen.eu/knih.php>.
62. eReading.cz. *EReading.cz* [online]. eReading s.r.o, 2010 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.ereading.cz/cs/o-ereading>.
63. knihovně. *Krajská knihovna Vysočiny* [online]. Havlíčkův Brod: Krajská knihovna Vysočiny [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: http://www.kkvysociny.cz/?page_id=43.
64. projektu. *Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm* [online]. Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://knir.cz/mesto-v-me-pameti/o-projektu/>.
65. Partneři. *Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem* [online]. Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem, 2014 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.slavoj.cz/o-knihovne/partneri.html>
66. PAVLÍK, Jiří. 2014. České e-knihy pro knihovny, zkušenosti z Univerzity Karlovy v Praze. In: *INFORUM 2014: 20. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích* [online]. Praha: Albertina icome Praha, 2014 [cit. 2015-02-19]. ISSN 1801-2213 Dostupné z: <http://www.inforum.cz/pdf/2014/pavlik-jiri.pdf>.
67. PAVLÍK, Jiří. 2015. *E-knihy pro knihovny* [online]. 2013, 4. 2. 2015 12:20 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/eknihyproknihovny>.
68. PLANKOVÁ, Jindra. Výpůjčka. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001919&local_base=KTD.
69. POKORNÝ, Lukáš. Formáty elektronických knih: specifika a popularita. In: *Inflow: information journal* [online]. 2012, 5(9) [cit. 2015-02-24]. ISSN 1802-9736. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/formaty-elektronickykh-knih-jejich-specifika-popularita>.
70. Pravidla půjčování čteček elektronických knih. 2015. *Knihovna Jiřího Mahena v Brně* [online]. Brno: Knihovna Jiřího Mahena [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://kjm.data.quonia.cz/priloha_9_ctecky_1.pdf.

71. Pravidla vypůjčování čteček elektronických knih. 2014. *Knihovna města Plzně* [online]. Knihovna města Plzně [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: <http://www.knihovna.plzen.eu/dokumenty/knihrad.php#clanek13>.
72. PRÁZOVÁ, Irena. České děti jako čtenáři v roce 2013 - 2. In: *Čtenář: měsíčník pro knihovny* [online]. 2014, **66**(5) [cit. 2015-02-21]. ISSN 1805-4064. Dostupné z: <http://ctenar.svkkl.cz/clanky/2014-roc-66/5-2014/tema-ceske-deti-jako-ctenari-v-roce-2013-2-126-1695.htm>.
73. Projekt. *Knihobudka* [online]. 2014 [cit. 2015-06-14]. Dostupné z: <http://www.knihobudka.cz/projekt/>.
74. Provozní řád Hudební a internetové knihovny. *Knihovna města Plzně* [online]. Knihovna města Plzně, 2014 [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: <http://www.knihovna.plzen.eu/dokumenty/knihrad.php#clanek21>.
75. PRUCKOVÁ, Lenka. Poplatky: Ceník KMOL. *Knihovna města Olomouce* [online]. Knihovna města Olomouce, 2013 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://www.kmol.cz/poplatky>
76. PŘIKRYL, Pavel. Knihovna popáté půjčovala v aquaparku. *Městská knihovna Blansko* [online]. 2014 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.knihovnablansko.cz/2014/09/04/knihovna-popate-pujcovala-v-aquaparku>.
77. Půjčování deštníků a brýlí. *Knihovna Jiřího Mahena v Brně* [online]. Brno: Knihovna Jiřího Mahena, 2014 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.kjm.cz/destnikybyrle>.
78. Půjčte si nové e-čtečky!. *Městská knihovna v Praze* [online]. Městská knihovna v Praze, 2010 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.mlp.cz/cz/novinky/47-pujcte-si-e-ctecku-v-knihovne/?knihovna>.
79. REITZ, Joan M. Nonbook. In: *ODLIS: Online Dictionary for Library and Information Science* [online]. 2004- [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_i.aspx.
80. RICHTER, Vít. Nové podmínky pro půjčování zvukových záznamů v knihovnách. *Národní knihovna ČR: Informace pro knihovny* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/autorske-pravo/ZvukPujcPodm.htm.
81. ROBERTS, Amanda. LibraryFarm. *Northern Onondaga Public Library* [online]. Cicero: Northern Onondaga Public Library, 2015 [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.nopl.org/library-farm>.
82. ŘÍMANOVÁ, Radka a Lenka ŠATAVOVÁ. E-čtečky v českých knihovnách. In: *Konference knihovny současnosti: Sborník z 21. konference, konané ve dnech 10. až 12. září 2013 v areálu Univerzity Palackého v Olomouci* [online]. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2013, s. 92-98 [cit. 2015-06-16]. ISBN 978-80-86249-68-1. Dostupné z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks2013/Sbornik2013.pdf>.

83. ŘÍMANOVÁ, Radka a Linda SKOLKOVÁ. Jak sledovat využívanost knihovního fondu. In: *CASLIN 2006: zpětná vazba aneb děláme to dobře?: Český ráj, 11.-15.6.2006* [online]. Praha: Knihovna Akademie věd ČR, 2006 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: http://www.lib.cas.cz/caslin-2006/download/Rimanova_Skolkova_paper.pdf.
84. S knihou do vlaku. *Zpravodaj města Mikulov* [online]. Mikulov: Mikulovská rozvojová, s.r.o., 2014 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://zpravodajmikulov.cz/aktuality/ostatni/2899-s-knihou-do-vlaku>.
85. SEJKOTOVÁ, Markéta. Půjčování, prodlužování a vracení knih. *Národní technická knihovna* [online]. Praha: Národní technická knihovna, 2014, 21.11. 2014 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: <https://www.techlib.cz/cs/2692-vypujceni-sluzby>.
86. SODOMKOVÁ, Jana. Vědecká knihovna. *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2015-06-07]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002027&local_base=KTD.
87. STEKLÁ, Zuzana. *Nové marketingové metody v knihovnách* [online]. Praha, 2013 [cit. 2015-04-11]. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Hana Landová, Ph.D. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/106150/>.
88. SUDOVÁ, Miroslava. E-Knihy a zkušenosti knihoven. In: *Inflow: information journal* [online]. 2011, 4(12) [cit. 2015-02-26]. ISSN 1802-9736. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/eknihy-zkusenosti-knihoven>.
89. ŠNÝDL, Jakub. *Design služeb ve veřejných knihovnách* [online]. Praha, 2013 [cit. 2015-02-28]. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce Mgr. Michaela Dombrovská. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/123494/>.
90. Tab. D.11 Bilance počtu obyvatel ve městech. In: *Statistický bulletin Karlovarský kraj - 1. až 4. čtvrtletí 2014* [online]. Český statistický úřad, 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/czso/d-obyvatelstvo-predbezne-vysledky8787>.
91. Tab. D.11 Bilance počtu obyvatel ve městech Kraje Vysočina. In: *Statistický bulletin Kraj Vysočina - 1. až 4. čtvrtletí 2014: D. Obyvatelstvo (předběžné výsledky)* [online]. Český statistický úřad, 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/czso/d-obyvatelstvo-predbezne-vysledky4854>.
92. Tab. D.11 Bilance počtu obyvatel ve městech Plzeňského kraje v 1. až 4. čtvrtletí 2014. In: *Statistický bulletin Plzeňský kraj v 1. až 4. čtvrtletí 2014: (webový dokument)* [online]. Plzeň: Český statistický úřad, 2015, s. 22 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/documents/10180/20551347/33010914q4.pdf/e6cacdf4-664a-4300-931f-6710fc1024b8>.
93. Tematické kuffíky. *Krajská knihovna Vysočiny* [online]. Krajská knihovna Vysočiny, 2015 [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: http://www.kkvysociny.cz/?page_id=392.

94. *Tisková zpráva ze dne 7. listopadu 2014: Ve čtenářské tramvaji naleznete opravdové knihy* [online]. Brno: Knihovna Jiřího Mahena, 2014 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: http://kjm.data.quonia.cz/TZ_KJM_Knihy_v_tramvaji.pdf.
95. Univerzita volného času. *Krajská knihovna Vysočiny* [online]. Havlíčkův Brod: Krajská knihovna Vysočiny, 2015 [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: http://www.kkvysociny.cz/?page_id=232.
96. VALENTOVÁ, Marie. V parku se usadily pohádkové postavy. *Městská knihovna Chodov* [online]. Městská knihovna Chodov, 2012 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.knihovnachodov.cz/index.php?akce=detail&fl=120831.xml>.
97. VÁŠOVÁ, Lidmila. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1995, 189 s. ISBN 80-858-6607-2.
98. VODIČKOVÁ, Hana. Nástin druhové klasifikace knihovnicko-informačních služeb. In: *Knihovna plus* [online]. 2009, (2) [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus92/vodic.htm>.
99. VOJÍŘOVÁ, Kateřina. Netřeba se bát - elektronické knihy Městské knihovny v Praze. In: SVOBODOVÁ, Eva (ed.). *Knihovny současnosti 2010: sborník z 18. konference, konané ve dnech 14.-16. září 2010 v Seči u Chrudimi* [online]. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2010, s. 68-75 [cit. 2015-02-21]. ISBN 978-80-86249-59-9. Dostupné z: http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks2010/sbornik_2010.pdf.
100. VOJTÍŠEK, Vojtěch. E-knihovna Městské knihovny v Praze. In: *Knihovny současnosti 2012: sborník z 20. konference, konané ve dnech 11.-13. září 2012 v areálu Univerzity Pardubice* [online]. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2012, s. 190-192 [cit. 2015-06-16]. ISBN 978-80-86249-65-0. Dostupné z: http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks2012/KKS_2012_sbornik_final.pdf.
101. Výpůjční řád Oddělení pro nevidomé a slabozraké. *Městská knihovna Sokolov* [online]. Městská knihovna Sokolov, 2009 [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: <http://www.mksokolov.cz/index.php/o-knihovne/knihovni-rad/54-vypjnci-rad-zvukova-knihovna.html>.
102. ZAJÍC, Pavel. Vaše knihovna. In: *Knihovny současnosti 2013: sborník z 21. konference, konané ve dnech 10.-12. září 2013 v areálu Univerzity Palackého v Olomouci* [online]. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2013, s. 163-164 [cit. 2015-02-19]. ISBN 978-80-86249-68-1. Dostupné z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks2013/Sbornik2013.pdf>.
103. Zvuková knihovna - základní info. *Městská knihovna Sokolov* [online]. Městská knihovna Sokolov [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: <http://www.mksokolov.cz/index.php/zvukova-knihovna.html>.

Seznam příloh

Příloha č. 1-A: Otázky dotazníku pro 1. dílčí část výzkumu	I
Příloha č. 1-B: Otázky dotazníku pro knihovny v 2. dílčí části výzkumu	II
Příloha č. 1-C: Otázky dotazníku pro čtenáře v 3. dílčí části výzkumu	V
Příloha č. 2: Seznam knihoven z 1. dílčí části výzkumu.....	VIII
Příloha č. 3: Výpočet oblíbenosti.....	IX
Příloha č. 4: Výsledky 1. dílčí části výzkumu (zobrazené ve sloupcových grafech).....	XIV
Příloha č. 5: Odpovědi respondentů dotazníkových šetření.....	XIV

Příloha č. 1-A: Otázky dotazníku pro 1. dílčí část výzkumu

Průzkum nabídky neknižních výpůjček v knihovnách

1. Zadejte prosím název knihovny. _____

2. Váš kontaktní e-mail (knihovna). _____

3. Jaké neknižní materiály půjčujete?

Čtečky elektronických knih.

Tematické kufříky.

CD/DVD.

Deskové hry.

Hračky pro děti.

Deštníky.

Psací potřeby.

Brýle.

Flashdisky.

Obaly na notebooky.

Příslušenství k elektronice (nabíječky, sluchátka...).

Obrazy.

Neknižní materiály nepůjčujeme.

Jiné: _____

4. Jak jsou výpůjčky neknižních materiálů oblíbené u čtenářů? Ohodnoťte službu známkou 1 – 5 (1 = výborná, 5 = nedostatečná).

Objekt nepůjčujeme. 1 2 3 4 5

Čtečky elektronických knih.

Tematické kufříky.

CD/DVD.

Deskové hry.

Hračky pro děti.

Deštníky.

Psací potřeby.

Brýle.

Flashdisky.

Obaly na notebooky.

Příslušenství k elektronice (nabíječky, sluchátka...).

Obrazy.

Neknižní materiály nepůjčujeme.

Jiné: _____

5. Byli byste ochotni vyplnit podrobnější dotazník o půjčování neknižních dokumentů?

Ano.

Ne.

Příloha č. 1-B: Otázky dotazníku pro knihovny v 2. dílčí části výzkumu

Neknižní výpůjčky v knihovnách

1. Zadejte prosím název knihovny. _____

2. Půjčujete tyto předměty i absenčně, nebo jen prezenčně? Využíváte je i při pořádání akcí? Zvolte všechny odpovědi, které souhlasí.

Objekt nevlastníme.	Jen prezenční výpůjčky.	Prezenční i absenční výpůjčky.	Využití na akcích pro děti.	Využití na akcích pro dospělé.
Čtečky elektronických knih.				
Tablety.				
Tematické kufříky.				
Deskové hry.				
CD/DVD.				
Deštníky.				
Brýle.				
Psací potřeby.				
Flashdisky.				
Příslušenství k elektronice (nabíječky, sluchátka, obaly na notebooky...).				

3. V kterém roce jste zahájili výpůjčky těchto objektů? Nevíte-li přesný rok, uveďte přibližné datum.

Objekt nepůjčujeme.	Před rokem 2009	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Čtečky elektronických knih.								
Tablety.								
Tematické kufříky.								
Deskové hry.								
CD/DVD.								
Deštníky.								
Brýle.								
Psací potřeby.								
Flashdisky.								
Příslušenství k elektronice (nabíječky, sluchátka, obaly na notebooky...).								

4. Zjišťovali jste před zavedením neknižních výpůjček potřeby svých čtenářů a zda bude o službu zájem?

Objekt nepůjčujeme.	Po předmětu byla přímo poptávka ze strany čtenářů.	Zjišťovali, a průzkum ukázal zájem čtenářů.	Zjišťovali, průzkum nedopadl jednoznačně, přesto jsme se rozhodli pro zavedení.	Zájem jsme si před zavedením služby nezjišťovali.	Jiná odpověď.
Čtečky elektronických knih.					
Tablety.					
Tematické kufříky.					
Deskové hry.					
CD/DVD.					
Deštníky.					
Brýle.					

Psací potřeby.
Flashdisky.
Příslušenství k elektronice
(nabíječky, sluchátka, obaly na notebooky...).

5. Zájem jsme si zjišťovali/nezjišťovali... (pokud jste odpověděli v předchozí otázce, tuto otázku přeskočte): _____

6. Změnili jste za dobu poskytování neknižních výpůjček podmínku využití některé z těchto služeb. O jaké podmínky se jednalo?

Žádné podmínky jsme za dobu poskytování těchto výpůjček nezměnili.

Typ výpůjčky - absenční prezenční/ prezenční na absenční.

Délka výpůjční lhůty.

Výše vratné zálohy.

Výše poplatků za prodlení.

Pravidla při vrácení předmětu (nabití čtečky, kontrola komponentů...)

Dosažený minimální věk zájemce o výpůjčku.

7. O které objekty se jednalo? Pokud jste žádné podmínky nezměnili, tuto otázku přeskočte.

8. Měli jste za dobu poskytování služby nějaké problémy s výpůjčkami těchto objektů?

Objekt nepůjčujeme.	Ne.	Ztráta předmětu.	Poškození předmětu.	Časté prodlevy s vrácením předmětu.	Nezájem čtenářů o výpůjčku.	Jiné.
------------------------	-----	---------------------	------------------------	---	-----------------------------------	-------

Čtečky elektronických knih.

Tablety.

Tematické kufříky.

Deskové hry.

CD/DVD.

Deštníky.

Brýle.

Psací potřeby.

Flashdisky.

Příslušenství k elektronice

(nabíječky, sluchátka, obaly na notebooky...).

9. Problémy s výpůjčkami byly (pokud jste odpověděli v předchozí otázce, tuto otázku přeskočte): _____

10. Jak se nový uživatel může dozvědět o možnosti výpůjček neknižních předmětů? Můžete zvolit více možností.

Informace máme uvedeny na webu knihovny.

O této možnosti se dozví na našem Facebooku, Twitteru...(jiné sociální sítě).

Služby knihovny máme přehledně uvedeny na informační tabuli/plakátu v knihovně.

Z naší informační brožury.

Ústní informací při registraci.

Reklama (plakáty...) umístěna ve městě/obci.

Propagace od spolupracující instituce.

11. Použili jste při zavádění služby nějaké výraznější propagace (reklamní kampaň, tisk, sociální média, propagace od partnera knihovny)? Pokud ano, uveďte také o který objekt se jednalo. _____

12. Ukončili jste výpůjční služby některého z (výše jmenovaných) neknižních předmětů? Pokud ano, uveďte prosím důvod ukončení projektu (v jiném případě otázku přeskočte):

13. Sledujete statistiku výpůjček neknižních předmětů? Vyplňte prosím počet realizovaných absenčních a prezenčních výpůjček v roce 2013 a celkový počet jednotek k vypůjčení. V případě, že statistiku výpůjček nesledujete (nebo službu neposkytujete/ v roce 2013 jste neposkytovali), uveďte do pole písmeno x.

	Absenční výpůjčky v roce 2013	Prezenční výpůjčky v roce 2013	Počet jednotek k půjčování (A+P).
Čtečky elektronických knih.			
Tablety.			
Tematické kufříky.			
Deskové hry.			
CD/DVD.			
Deštníky.			
Brýle.			
Psací potřeby.			
Flashdisky.			
Příslušenství k elektronice (nabíječky, sluchátka, obaly na notebooky...).			

14. Zaznamenali jste v roce 2014 výraznější změnu v oblíbenosti neknižních výpůjček v porovnání s oblíbeností těchto předmětů na počátku služby?

Objekt nepůjčujeme.	Zájem o objekt je od zavedení služby stejný.	Zájem o výpůjčku stále klesá.	Zájem o výpůjčku roste.	Jiná odpověď.
Čtečky elektronických knih.				
Tablety.				
Tematické kufříky.				
Deskové hry.				
CD/DVD.				
Deštníky.				
Brýle.				
Psací potřeby.				
Flashdisky.				
Příslušenství k elektronice (nabíječky, sluchátka, obaly na notebooky...).				

15. Změna v oblíbenosti se projevuje (pokud jste odpověděli v předchozí otázce, již neodpovídejte): _____

16. Chcete ještě něco sdělit k tomuto tématu? _____

Příloha č. 1-C: Otázky dotazníku pro čtenáře v 3. dílčí části výzkumu

Dotazník byl vytvořen pro každou knihovnu zvlášť na základě jejího sortimentu. Struktura otázek vždy zůstala stejná.

Neknižní výpůjčky v xxx knihovně

1. Víte, že si v xxx knihovně můžete vypůjčit i jiné předměty, než jen knihy a časopisy?

Ano.

Ne.

2. Co všechno podle Vás xxx knihovna nabízí k vypůjčení? Zaškrtněte předměty, které si myslíte/víte, že knihovna půjčuje (vyplňte prosím bez vyhledání dodatečných informací).

Knihy a časopisy.

CD/DVD.

Deskové hry.

Čtečky elektronických knih.

Deštníky.

Tablety.

Brýle.

Tematické kufříky.

Příslušenství k elektronice (nabíječky, sluchátka...).

iPod.

Psací potřeby.

Obrazy.

3. Jak jste se dozvěděli, že knihovna půjčuje tyto předměty?

Z webu.

Od knihovníka.

Od známých.

Od čtenářů (přímo i nepřímo - viděl jsem si ho předmět půjčovat)

Reklama ve městě.

Plakát/tabule s nabídkou služeb umístěnou v knihovně.

Díky informaci na akci pořádané knihovnou.

Z tisku.

Jinou cestou (prosím doplňte)

4. Jakými (všemi) způsoby si zjišťujete informace o knihovně (o službách, akcích...)

Z webu.

Od knihovníka.

Od známých.

Od čtenářů.

Ze sociálních sítí (Facebook, Twitter...).

Zasíláním novinek na e-mail.

Letáky/plakáty v knihovně.

Reklama ve městě.

Informace si nezjišťuji.

5. Půjčili jste si už (kromě knih nebo časopisů) některý z těchto neknižních předmětů?

Ano.

Ne.

6. A měl/a byste zájem o výpůjčku některého z těchto předmětů?

Ano.

Ne.

7. Proč nemáte zájem o tyto předměty?

Předmět. nepotřebuji/nepoužívám,	Vlastním svůj. nepotřebuji si půjčovat	Nelíbí se mi. podmínka výpůjčky	Jiné
Knihy a časopisy. CD/DVD. Deskové hry. Čtečky elektronických knih. Deštníky. Tablety. Brýle. Tematické kufříky. Příslušenství k elektronice (nabíječky, sluchátka...).iPod. Psací potřeby. Obrazy.			

8. Nemám zájem o tyto neknižní výpůjčky, protože...(Pokud jste odpověděli v předchozí otázce, tuto otázku prosím přeskočte). _____

9. Byl/a jste s průběhem služby spokojen/a?

- Ano.
- Spíše ano.
- Spíše ne.
- Ne.

10. Co přesně Vám na výpůjčce vadilo (uvěďte prosím také o jaký předmět se jedná)

11. xxx knihovna půjčuje ----- . Měl/a byste zájem o výpůjčku některé z těchto předmětů?

- Ano.
- Ne.

12. Proč byste neměl/a zájem o tyto neknižní předměty?

Předmět. nepotřebuji/nepoužívám,	Vlastním svůj. nepotřebuji si půjčovat	Jiný důvod
Knihy a časopisy. CD/DVD. Deskové hry. Čtečky elektronických knih. Deštníky. Tablety. Brýle. Tematické kufříky. Příslušenství k elektronice (nabíječky, sluchátka...).iPod. Psací potřeby. Obrazy.		

13. O tyto předměty bych neměl zájem, protože...(Pokud jste odpověděli v předchozí otázce, tuto otázku prosím přeskočte). _____

14. Ohodnořte jednotlivé podmínky výpůjček neknižních předmětů (celkově), tak jak jste s nimi byl/a spokojen/a.

Spokojenost.	Spíše spokojenost.	Spíše nespokojenost.	Nespokojenost.	S touto podmínkou jsem se nesetkal/a.
Výše zálohy.:				
Podmínky manipulace s předmětem (ochrana před poškozením...):				
Množství úkonů při výpůjčce/vrácení (podepsání potvrzení, kontrola, záloha...):				
Výše poplatků za pozdní vrácení.:				
Možnost/nemožnost si půjčit předmět domů.:				

15. - Ohodnořte jednotlivé podmínky výpůjček neknižních předmětů (celkově), tak jak jste s nimi byl/a spokojen/a.

Spokojenost.	Spíše spokojenost.	Spíše nespokojenost.	Nespokojenost.	S touto podmínkou jsem se nesetkal/a.
Výše zálohy.:				
Podmínky manipulace s předmětem (ochrana před poškozením...):				
Množství úkonů při výpůjčce/vrácení (podepsání potvrzení, kontrola, záloha...):				
Výše poplatků za pozdní vrácení.:				
Možnost/nemožnost si půjčit předmět domů.:				

16. Jaké předměty jste si již půjčil/a? _____

17. Co by Vás odradilo od vypůjčení některého z neknižních předmětů, týkající se zajištění této služby knihovnou? Můžete zvolit více odpovědí.

Vyšší záloha za vypůjčení.
Krátká výpůjční lhůta.
Nemožnost půjčit si předmět domů.
Podmínky ochrany předmětu před poškozením.
Velké poplatky za pozdní vrácení.
Zajištění stavu předmětu při vrácení (nabitě zařízení...)
Mnoho úkonů při půjčení a při vrácení. (podepisování smlouvy, čekání na kontrolu předmětu knihovníkem)
Nic by mě neodradilo, všechny podmínky jsou v pořádku.
Jiné: _____

18. Chtěl/a byste, aby knihovna půjčovala nějaký předmět? Uveďte prosím reálnou možnost.

Příloha č. 2: Seznam knihoven z 1. dílčí části výzkumu

Veřejné knihovny

1. Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana Uherské Hradiště
2. Knihovna Dr. E. Bořického Milín
3. Knihovna Eduarda Petišky
4. Knihovna Hejnice
5. Knihovna Jana Drdy Příbram
6. Knihovna Karla Dvořáčka, příspěvková organizace, Vyškov
7. Knihovna Kroměřížska - přísp. org.
8. Knihovna městského obvodu Bratislavice nad Nisou
9. Knihovna města Plzně, p. o.
10. Knihovna Třinec
11. Knihovna Václava Štecha, Slaný
12. Krajská knihovna Vysočiny
13. Městská knihovna Antonína Marka Turnov
14. Městská knihovna Benešov
15. Městská knihovna Čelákovice
16. Městská knihovna Česká Lípa
17. Městská knihovna Dobříš
18. Knihovna města Hradce Králové
19. Městská knihovna Chrastava
20. Městská knihovna Ladislava z Boskovic v Moravské Třebové
21. Městská knihovna Libochovice
22. Městská knihovna Mimoň
23. Městská knihovna Pelhřimov
24. Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm, příspěvková organizace
25. Městská knihovna Rychnov u Jablonce nad Nisou
26. Městská knihovna Sokolov
27. Městská knihovna v Praze
28. Městská knihovna v Třebíči
29. Městská knihovna Vrchlabí
30. Místní knihovna Bolatice
31. MVK Praha - Dolní Chabry
32. Obecní knihovna Chrustenice
33. Obecní knihovna Staňkovice
34. Regionální knihovna Karviná

Univerzitní, vysokoškolské, školní knihovny

35. Knihovna geologie PřF UK
36. Knihovna Jana Palacha FF UK
37. Knihovna SPŠ stavební

38. Knihovna Univerzity Jana Amose Komenského v Českých Budějovicích
39. Knihovna Vysoké školy technické a ekonomické v Českých Budějovicích
40. Mendelova univerzita v Brně, Ústav vědecko-pedagogických informací a služeb, Ústřední knihovna a Informační centrum
41. Obchodní akademie a VOŠ Valašské Meziříčí, informační středisko
42. Pedagogická knihovna ZČU v Plzni
43. Studijní a informační centrum, Česká zemědělská univerzita v Praze
44. SVI LF UK a Lékařská knihovna FN v Plzni
45. Univerzitní knihovna ZČU v Plzni
46. Ústav vědeckých informací 2.LF UK
47. Ústřední knihovna Fakulty sociálních studií, Masarykova univerzita
48. Ústřední knihovna VFU Brno

Odborné a specializované knihovny

49. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – knihovna
50. Knihovna, Ústav mezinárodních vztahů
51. Knihovna Ústavu informatiky AV ČR, v.v.i.
52. Knihovna Západočeského muzea v Plzni
53. Muzeum Těšínska, příspěvková organizace – Muzejní knihovna Silesia
54. Národní technická knihovna
55. Nemocnice Vyškov, příspěvková organizace Lékařská knihovna
56. Zeměměřická knihovna

Vědecké knihovny

57. Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích
58. Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, příspěvková organizace
59. Moravská zemská knihovna
60. Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace
61. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
62. Vědecká knihovna v Olomouci

Příloha č. 3: Výpočet oblíbenosti

Výsledky za celý výzkum

Předmět	Hodnocení využitelnosti předmětu					Počet knihoven disponující předmětem
	1	2	3	4	5	
Čtečky elektronických knih.	8	13	5	8	2	36
Tematické kufříky.	6	10	1	2	0	19
CD/DVD.	18	10	10	5	3	46
Deskové hry.	18	5	4	1	2	30
Hračky pro děti.	3	2	1	1	0	7
Deštníky.	5	6	1	4	0	16
Psací potřeby.	8	6	2	0	1	17
Brýle.	8	4	6	2	0	20
Flash disky.	2	3	1	1	0	7
Obaly na notebooky.	0	0	0	0	0	0
Příslušenství k elektronice.	11	6	3	2	0	22
Obrazy.	0	1	0	0	0	1

Kolik % knihoven (z celkového počtu knihoven disponující předmětem) hodnotí efektivitu předmětu známkou x.

Předmět	Hodnocení využitelnosti předmětu (v %)					Oblíbenost	
	1	2	3	4	5	1+2	3+4+5
Čtečky elektronických knih.	22,22	36,11	13,89	22,22	5,56	58,33	41,67
Tematické kufříky.	31,58	52,63	5,26	10,53	0,00	84,21	15,79
CD/DVD.	39,13	21,74	21,74	10,87	6,52	60,87	39,13
Deskové hry.	60,00	16,67	13,33	3,33	6,67	76,67	23,33
Hračky pro děti.	42,86	28,57	14,29	14,29	0,00	71,43	28,57
Deštníky.	31,25	37,50	6,25	25,00	0,00	68,75	31,25
Psací potřeby.	47,06	35,29	11,76	0,00	5,88	82,35	17,65
Brýle.	40,00	20,00	30,00	10,00	0,00	60,00	40,00
Flash disky.	28,57	42,86	14,29	14,29	0,00	71,43	28,57
Obaly na notebooky.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Příslušenství k elektronice	50,00	27,27	13,64	9,09	0,00	77,27	22,73
Obrazy.	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00

Výpočet oblíbenosti: Jak je předmět oblíbený? = známka 1 + známka 2 (vyjádřeno v %)

Podíl známky x (v %) z celkového počtu knihoven poskytující výpůjčku předmětu:

100 / Počet knihoven disponující předmětem *
počet výskytu u známky

Veřejné knihovny

Předmět	Hodnocení využitelnosti předmětu					Počet knihoven disponující předmětem
	1	2	3	4	5	
Čtečky elektronických knih.	2	6	5	6	2	21
Tematické kufříky.	6	10	0	2	0	18
CD/DVD.	11	6	6	2	1	26
Deskové hry.	17	4	3	0	1	25
Hračky pro děti.	2	2	1	0	0	5
Deštníky.	4	4	1	4	0	13
Psací potřeby.	4	2	1	0	0	7
Brýle.	8	3	6	0	0	17
Flash disky.	1	1	0	0	0	2
Obaly na notebooky.	0	0	0	0	0	0
Příslušenství k elektronice	6	5	2	2	0	15
Obrazy.	0	1	0	0	0	1

Předmět	Hodnocení využitelnosti předmětu (v %)					Oblíbenost	
	1	2	3	4	5	1+2	3+4+5
Čtečky elektronických knih.	9,52	28,57	23,81	28,57	9,52	38,10	61,90
Tematické kufříky.	33,33	55,56	0,00	11,11	0,00	88,89	11,11
CD/DVD.	42,31	23,08	23,08	7,69	3,85	65,38	34,62
Deskové hry.	68,00	16,00	12,00	0,00	4,00	84,00	16,00
Hračky pro děti.	40,00	40,00	20,00	0,00	0,00	80,00	20,00
Deštníky.	30,77	30,77	7,69	30,77	0,00	61,54	38,46
Psací potřeby.	57,14	28,57	14,29	0,00	0,00	85,71	14,29
Brýle.	47,06	17,65	35,29	0,00	0,00	64,71	35,29
Flash disky.	50,00	50,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
Obaly na notebooky.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Příslušenství k elektronice	40,00	33,33	13,33	13,33	0,00	73,33	26,67
Obrazy.	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00

Vědecké knihovny

Předmět	Hodnocení využitelnosti předmětu					Počet knihoven disponující předmětem
	1	2	3	4	5	
Čtečky elektronických knih.	1	3	0	2	0	6
Tematické kufříky.	0	0	0	0	0	0
CD/DVD.	4	1	0	1	0	6
Deskové hry.	1	0	0	0	1	2
Hračky pro děti.	1	0	0	0	0	1
Deštníky.	1	1	0	0	0	2
Psací potřeby.	1	1	0	0	0	2
Brýle.	0	1	0	0	0	1
Flash disky.	0	0	0	0	0	0
Obaly na notebooky.	0	0	0	0	0	0
Příslušenství k elektronice	3	0	0	0	0	3
Obrazy.	0	0	0	0	0	0

Předmět	Hodnocení využitelnosti předmětu (v %)					Oblíbenost	
	1	2	3	4	5	1+2	3+4+5
Čtečky elektronických knih.	16,67	50,00	0,00	33,33	0,00	66,67	33,33
Tematické kufříky.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CD/DVD.	66,67	16,67	0,00	16,67	0,00	83,33	16,67
Deskové hry.	50,00	0,00	0,00	0,00	50,00	50,00	50,00
Hračky pro děti.	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
Deštníky.	50,00	0,00	0,00	0,00	50,00	50,00	50,00
Psací potřeby.	50,00	50,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
Brýle.	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
Flash disky.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Obaly na notebooky.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Příslušenství k elektronice	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
Obrazy.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Odborné a specializované knihovny

Předmět	Hodnocení využitelnosti předmětu					Počet knihoven disponující předmětem
	1	2	3	4	5	
Čtečky elektronických knih.	2	0	0	0	0	2
Tematické kufříky.	0	0	0	0	0	0
CD/DVD.	0	1	1	1	1	4
Deskové hry.	0	0	0	1	0	1
Hračky pro děti.	0	0	0	1	0	1
Deštníky.	0	1	0	0	0	1
Psací potřeby.	0	2	1	0	0	3
Brýle.	0	0	0	2	0	2
Flash disky.	0	0	1	1	0	2
Obaly na notebooky.	0	0	0	0	0	0
Příslušenství k elektronice	1	0	0	0	0	1
Obrazy.	0	0	0	0	0	0

Předmět	Hodnocení využitelnosti předmětu (v %)					Oblíbenost	
	1	2	3	4	5	1+2	3+4+5
Čtečky elektronických knih.	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
Tematické kufříky.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CD/DVD.	0,00	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	75,00
Deskové hry.	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	100,00
Hračky pro děti.	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	100,00
Deštníky.	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
Psací potřeby.	0,00	66,67	33,33	0,00	0,00	66,67	33,33
Brýle.	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	100,00
Flash disky.	0,00	0,00	50,00	50,00	0,00	0,00	100,00
Obaly na notebooky.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Příslušenství k elektronice	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
Obrazy.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Pozn.: Knihovna Ústavu informatiky AV ČR u oblíbenosti předmětů místo pole „Neknižní předmět nepůjčujeme“, zaškrta u každého předmětu známku 5. Chyba byla zjištěna na základě odlišných údajů v předchozí otázce. Proto byla data ručně upravena - počet hlasů u každé chybné položky v této kategorii, byl u známky 5 snížen o jeden hlas.

Univerzitní, vysokoškolské, školní knihovny

Předmět	Hodnocení využitelnosti předmětu					Počet knihoven disponující předmětem
	1	2	3	4	5	
Čtečky elektronických knih.	3	4	0	0	0	7
Tematické kufříky.	0	0	1	0	0	1
CD/DVD.	3	2	3	1	1	10
Deskové hry.	0	1	1	0	0	2
Hračky pro děti.	0	0	0	0	0	0
Deštníky.	0	0	0	0	0	0
Psací potřeby.	3	1	0	0	1	5
Brýle.	0	0	0	0	0	0
Flash disky.	1	2	0	0	0	3
Obaly na notebooky.	0	0	0	0	0	0
Příslušenství k elektronice	1	1	1	0	0	3
Obrazy.	0	0	0	0	0	0

Předmět	Hodnocení využitelnosti předmětu (v %)					Oblíbenost	
	1	2	3	4	5	1+2	3+4+5
Čtečky elektronických knih.	42,86	57,14	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
Tematické kufříky.	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	100,00
CD/DVD.	30,00	20,00	30,00	10,00	10,00	50,00	50,00
Deskové hry.	0,00	50,00	50,00	0,00	0,00	50,00	50,00
Hračky pro děti.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Deštníky.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Psací potřeby.	60,00	20,00	0,00	0,00	20,00	80,00	20,00
Brýle.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Flash disky.	33,33	66,67	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
Obaly na notebooky.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Příslušenství k elektronice	33,33	33,33	33,33	0,00	0,00	66,67	33,33
Obrazy.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Příloha č. 4: Výsledky 1. dílčí části výzkumu (zobrazené ve sloupcových grafech)

Grafy vložené do dokumentu „Příloha č. 4 – grafy“ ve formátu doc, jsou v tištěné verzi práce samostatnou přílohou na přiloženém CD.

Příloha č. 5: Odpovědi respondentů dotazníkových šetření

- **5-A: 1. dílčí výzkum**
- **5-B: 2. dílčí výzkum**
- **5-C: 3. dílčí výzkum**

Dokumenty ve formátu pdf jsou uloženy ve složce „Příloha č. 5“ na přiloženém CD.